

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**MAGISTERSKÉ DENNÉ ŠTÚDIUM
2013-2015**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Martin Debnár

**Systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na
Slovensku**

Praha 2015

**Vedúci diplomovej práce:
Mgr. Miroslava Kotvová**

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**MASTERS FULL-TIME STUDIES
2013-2015**

DIPLOMA THESIS

Martin Debnár

The education of people with hearing impairment in Slovakia

Prague 2015

**The master thesis work supervisor:
Mgr. Miroslava Kotvová**

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktorú som vypracoval samostatne. Použitú literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpal, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitých zdrojov.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa

Martin Debnár

Pod'akovanie

Ďakujem Mgr. Miroslave Kotvovej, za jej doporučenia, rady a pripomienky a trpezlivosť pri spracovávaní diplomovej práce. Veľké pod'akovanie patrí zariadeniam za umožnenie rozhovoru, pozorovaniu a preštudovaniu ich interných dokumentov. Ďalej sa chcem pod'akovať svojej rodine za podporu a trpezlivosť. Veľké ďakujem patrí partnerke, priateľom a známym.

Anotácia

Diplomová práca je venovaná systému vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku. Práca je zložená z dvoch častí, teoretickej a praktickej.

Teoretická časť sa zaoberá vymedzeniu základných pojmov, týkajúcich sa problematiky jedincov so sluchovým postihnutím, ďalej históriou ich pedagogiky vo svete a na Slovensku a prehľadom komunikačných systémov sluchovo postihnutých jedincov. V samostatnej kapitole je popísaný systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku a tiež súčasné trendy a možnosti ich uplatnenia na trhu práce.

Praktickej časti diplomovej práce sa venuje šiesta kapitola. Zaoberá sa komparáciou vzdelávania, uplatňovaného v systéme vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku, v troch vybraných základných školách pre nich určených.

Kľúčové slová

Diagnostika porúch sluchu, história vzdelávania, klasifikácia porúch sluchu, komunikačné prístupy, kultúra Nepočujúcich, sluchové postihnutie, tlmočnicke služby.

Anotation

This diploma work is dedicated to the educational system of hearing - impaired individuals in Slovakia. The work is composed of two parts, the theoretical and the practical one.

The theoretical part specifies the main terms in the issues of hearing - impaired individuals, continues with a history of pedagogy of hearing - impaired individuals in the world and in Slovakia and ends with the overview of their communication systems. There is a separate chapter containing a description of the educational system of hearing - impaired individuals in Slovakia, the current trends and possibilities of their employment in the work market. Chapter 6 contains the practical part of the diploma work.

It deals with a comparing of the educational ways used in the educational system of hearing - impaired individuals in Slovakia in three elementary schools intended for them.

The key words

A diagnostics of hearing disorders, the history of the education, the classification of hearing disorders, the communication accesses, the culture of the deaf people, a hearing impairing, the interpreting services.

Obsah

Úvod	9
1 Vymedzenie základných pojmov z problematiky sluchovo postihnutých	11
1.1 Klasifikácia porúch sluchu	13
1.1.1 Klasifikácia podľa etiológie.....	13
1.1.2 Klasifikácia podľa lokalizácie vady a poruchy sluchu	14
1.1.3 Klasifikácia podľa stupňa vady sluchu	15
1.1.4 Klasifikácia podľa času vzniku vady sluchu.....	16
1.2 Výskyt sluchového postihnutia v populácii.....	16
1.3 Diagnostika porúch sluchu	17
1.4 Kompenzačné pomôcky.....	21
1.4.1 Slúchadlá.....	22
1.4.2 Kochleárny implantát.....	26
2 História pedagogiky jedincov so sluchovým postihnutím	28
2.1 Svet	28
2.1.1 Antické Grécko	28
2.1.2 Španielsko	28
2.1.3 Anglicko a Škótsko	29
2.1.4 Francúzsko	29
2.1.5 Nemecko	29
2.1.6 USA	30
2.1.7 Holandsko	30
2.2 Slovensko.....	31
3 Komunikačné systémy sluchovo postihnutých.....	35
3.1 Auditívno-orálny komunikačný systém.....	35
3.2 Vizuálno-motorický komunikačný systém	37
3.3 Komunikačné prístupy v školách pre sluchovo postihnutých	38
4 Systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím.....	40
na Slovensku.....	40
4.1 Zaradenie systému vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím v celkovom vzdelávacom systéme na Slovensku.....	40
4.1.1 Predprimárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku ...	40
4.1.2 Primárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku	41
4.1.3 Sekundárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku	43

4.1.4 Terciárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku	45
4.2 Integrácia jedinca so sluchovým postihnutím do bežného typu školy.....	46
4.4 Aktuálna školská legislatíva	47
5 Súčasný trendy a možnosti uplatnenia jedincov	50
so sluchovým postihnutím na Slovensku	50
5.1 Kultúra Nepočujúcich na Slovensku	51
5.2 Tlmočnicke služby v posunkovom jazyku na Slovensku	51
5.3 Nové trendy vo vzdelávaní sluchovo postihnutých na Slovensku.....	52
6 Komparácia vzdelávania, uplatňovaného v systéme vzdelávania jedincov so	
sluchovým postihnutím na Slovensku	55
6.1 Ciele a výskumné otázky	55
6.1.1 Výskumný súbor	56
6.2 Design výskumného šetrenia	57
6.2.1 Metódy výskumu	57
6.3 Analýza dát	59
6.3.1 Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša	
Internátna, Prešov	59
6.3.2 Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka	
Internátna Levoča.....	68
6.3.3 Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátna, Lučenec ...	75
6.4 Celková komparácia troch slovenských základných škôl.....	81
Záver.....	97
Zoznam použitých zdrojov	99
Zoznam tabuliek	103
Zoznam príloh.....	104

Úvod

Tému diplomovej práce „Systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku“ sme si zvolili na základe osobných skúseností a poznatkov, nadobudnutých počas odbornej praxe na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím na Holečkovej ulici v Prahe. Osobný kontakt so sluchovo postihnutými deťmi predškolského a raného školského veku, pozorovanie ich života a spoznávanie ich potrieb a túžob ma inšpirovalo k téme, zameranej na hlbšie pochopenie problematiky vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím, v podmienkach celoštátneho systému vzdelávania na Slovensku.

Školstvo je oblasť, ktorej výsledky rozhodujúcim spôsobom ovplyvňujú vývoj každej spoločnosti. Ovpľyňujú ho pozitívne, pokiaľ školstvo funguje, alebo negatívne, ak nefunguje. Všetky vlády Slovenskej republiky od jej vzniku deklarovali vo svojich programových vyhláseniach školstvo, súčasťou ktorého je aj vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím, ako jednu zo svojich priorit.

Diplomová práca pojednáva o systéme vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku v kontexte jeho historického vývinu ako o subsystéme, ktorý je integrálnou súčasťou celoštátneho systému vzdelávania a o súčasných trendoch možnosti uplatnenia jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku. Vlastnému popisu a rozboru systému vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku predchádza stručný popis základných pojmov problematiky sluchovo postihnutých, popis histórie pedagogiky sluchovo postihnutých vo svete a na Slovensku, popis komunikačných systémov sluchovo postihnutých a popis súčasných trendov jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku. Konkrétna úroveň vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím v aktuálnom systéme vzdelávania v Slovenskej republike je popísaná a analyzovaná v časti „Komparácia vzdelávania, uplatňovaného v systéme vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku“

V praktickej časti sa zaoberáme kvalitatívnym šetrením – pološtruktúrovaným rozhovorom, pozorovaním, analýzou dokumentov a analýzou SWOT. Sú tu uvedené ciele a formulácie výskumných otázok. V ďalších podkapitolách sa venujeme designu výskumu, popisu výskumného súboru, metódam zberu dát a analýze dát, kde sme

popísali vybrané základné školy pre jedincov so sluchovým postihnutím a zrealizovali sme pre každú školu zhrnutie našich výsledkov na základe stanovených výskumných otázok.

V závere praktickej časti sa venujeme diskusii a celkovému zhrnutiu našej práce. Na konci práce sme uviedli kompletný zoznam použitých zdrojov a tiež pätnásť príloh, medzi ktoré zaraďujeme zoznamy materských, základných a stredných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím, zoznam vysokoškolských centier podpory pre jedincov so sluchovým postihnutím, príslušnú legislatívu, ktorá sa týka jedincov so sluchovým postihnutím v vzdelávacom systéme na Slovensku. Ďalšími prílohami sú príslušné vzdelávacie programy na základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím, medzi ktoré zaraďujeme Štátny vzdelávací program a Školské vzdelávacie programy pre jedincov so sluchovým postihnutím na vybraných základných školách v Prešove, v Levoči a v Lučenci. Súčasťou prílohy je aj transkripcia rozhovoru a taktiež počty žiakov so sluchovým postihnutím na základných školách a pedagogických zamestnancov.

1 Vymedzenie základných pojmov z problematiky sluchovo postihnutých

V úvodnej kapitole práce je dôležité spomenúť jednotlivé pojmy používané v oblasti výchovy a vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím. Jedná sa o rozdelenia a definície, ktoré uvádzajú rôzni autori, zaoberajúci sa dlhodobou problematikou sluchovo postihnutých.

Surdopédia – predstavuje špeciálne-pedagogickú disciplínu, ktorá sa zaoberá výchovou, vzdelávaním a rozvojom jedincov so sluchovým postihnutím.

Spolupracuje so všeobecnými pedagogickými, biologickými, psychologickými, sociologickými a filozofickými odbormi. Z medicínskych disciplín spolupracuje s pediatriou, otorinolaryngológiou a foniatriou. Z humanistických disciplín je to sociológia a lingvistika.

Objektom surdopedickej intervencie sú jedinci so sluchovým postihnutím, v mnohých prípadoch aj jedinci s ďalším pridruženým postihnutím.

Jeden z cieľov surdopédie spočíva predovšetkým v sprostredkovaní komunikačných kompetencií. Potrebné je získať rečové, komunikačné a sociálne kompetencie, aby si jedinec so sluchovým postihnutím mohol osvojiť kultúrne hodnoty a vybudovať nezávislú existenciu.

Komunikačné kompetencie sú definované ako systém pravidiel produkovania príhovorov a ich zrozumiteľnosti, ktoré sú celkovo chápané ako súbor všetkých mentálnych predpokladov, umožňujúcich jedincovi so sluchovým postihnutím komunikovať. Ide o schopnosti zvoliť si primerané komunikačné prostriedky a postupy v závislosti na situácii, s uvedomením si kultúrnych hodnôt a postojov. Vzájomné poznanie komunikačných prostriedkov a postupov priamo podmieňuje úspešný priebeh komunikácie s jedincami z rôznych oblastí spoločnosti, ako aj z kultúrnych spoločenstiev. Jedinec s komunikačnými kompetenciami pozná a dodržiava komunikačné normy v rámci určitej kultúry.¹

¹ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, s.7-11. ISBN 978-80-262-0084-0.

Nutné je vymedziť často používané termíny spojené s označením osôb:

Osoby so sluchovým postihnutím – je definované ako úplná alebo čiastočná strata sluchu, obmedzená možnosť vnímania sluchových podnetov.²

Označenie „Jedinec so sluchovým postihnutím“ sa týka všetkých jedincov s rôznym stupňom a druhom sluchového postihnutia.

Medzi jedincov so sluchovým postihnutím zaradujeme:

Nedoslýchaví: u týchto osôb je počutie je čiastočne obmedzené stratou a môžeme ju úspešne kompenzovať elektroakustickými kompenzačnými pomôckami.

Nepočujúci: toto označenie sa používa pri osobách u ktorých počutie je poškodené v takom rozsahu, že ani s najväčším zosilnením nemôžu vnímať zvuky hovorenej reči.

Ohluchlí: rovnako ako vyššie ku strate sluchu došlo v období dokončovania vývoja reči alebo po jeho ukončení.

Osoby s ušným šelestom: prejavy v ušiach sprevádzané tichým šumením v ušiach

Hluchoslepí: ide o osoby s kombinovanou vadou sluchu a zraku

Termín sluchového postihnutia sa vzťahuje aj na jedincov s **kochleárnym implantátom**. Je to prístroj, ktorý je voperovaný do slimáka vo vnútornom uchu, umožňujúci vnímanie zvukov jedincovi s poškodeným Cortiho orgánom, pri zachovaní funkcie sluchového nervu.

Každá kategória jedincov so sluchovým postihnutím t.j. nedoslýchaví, nepočujúci a ohluchlí predstavujú rôznorodú kvalitu, ich konkrétnu štruktúru limitujú ďalšie faktory. Najčastejšie sú to kvalita sluchového postihnutia, vek, mentálna dispozícia jedinca, starostlivosť a ďalšie pridružené postihnutia.³

² Sluchové postihnutie. [online].[cit.2014–11–23]. Dostupné z: <http://csppzv.webnode.sk/metodicke-materialy/sluchove-postihnutie/>

³ SOURALOVÁ, E. a J. LANGER. *Surdopedie. Studijní opora pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2005. s.10. ISBN 80-244-1084-2.

1.1 Klasifikácia porúch sluchu

Kritérií, určujúcich delenie sluchových porúch, je celá rada. Tomu odpovedá mnoho rôznych klasifikácií, podľa rôznych kritérií hodnotenia a zároveň odlišné pohľady na poruchu sluchu a osoby s poruchou sluchu. V medicínskej literatúre sa najčastejšie stretávame s nasledovnými klasifikáciami:

1.1.1 Klasifikácia podľa etiológie

Väčšina odborníkov sa zhoduje v tom, že etiologické faktory a ich frekvencie sa zmenili a ďalšie zmeny sa očakávajú s možnosťami medicíny a farmaceutického priemyslu. V súvislosti s etiológiou porúch sluchu je najvhodnejšia nasledovná klasifikácia:

Dedičné: s pokrokmí v medicíne a genetike sa odhaduje, že 50 – 60% porúch sluchu, majú genetický podklad. Jednotlivé formy sa môžu líšiť na základe viacerých charakteristík: *audiologické charakteristiky (typ, stupeň, progresia); spôsob dedenia; vestibulárne charakteristiky (problém v rovnováhe); prítomnosť/nepřítomnosť fyzických, medicínskych charakteristík.*

Hluchota sa zo 70% vyskytuje ako izolovaný nález – tzv. **nesyndrémová hluchota**. Zvyšných 30% má pridruženú fyzickú alebo medicínsku charakteristiku. Hovorí sa jej **syndrémová hluchota**.

Syndrémová hluchota môže byť združená s: *očnou anomáliou; abnormalitou skeletu; obličkovými chorobami; štítnou žľazou a pigmentovou abnormalitou kože – albinizmus.*

Dedičná porucha sluchu je viazaná na chromozóm X. Viazá sa na pohlavie, pravdepodobne nie je prítomná pri narodení. Prejavuje sa v dojčenskom období a postihuje len chlapcov.

Prenatálna – vzniká pôsobením infekcií a škodlivín počas intrauterinného života. Infekcia je hlavnou príčinou prenatálne vzniknutej poruchy sluchu. Najčastejšie sú to vírusové infekcie: *cytomegalovírus (CMV); rubeola; toxoplazmóza; herpetická infekcia; kongenitálna infekcia syfilisom; toxické látky (alkohol, drogy, lieky).*

Perinatálna - vzniká tesne pred a po pôrode. Najčastejšou príčinou je nízka pôrodná hmotnosť cca pod 1 500 gramov, nedonosenosť, pôrodná trauma, asfyxia plodu.

Postnatálna - objavuje sa neskôr v detstve alebo v dospelosti. V tomto období sa môžu objaviť poruchy sluchu, ktoré majú progresívny charakter. Väčšinou ide o poruchy,

ktoré boli zapríčinené v detstve – napr. meningitída, chrípka, chronický zápal stredného ucha, ototoxickými liekmi, úrazy hlavy v spánkovej časti alebo nádormi.⁴

1.1.2 Klasifikácia podľa lokalizácie vady a poruchy sluchu

Z hľadiska lokalizácie porúch sluchu rozlišujeme dve základné skupiny porúch sluchu.

Periférne vady a poruchy sluchu: sú lokalizované vo vonkajšom, strednom a vnútornom uchu. Periférne poruchy sluchu rozdeľujeme na tri podskupiny:

Prevodová vada či porucha sluchu: Sluchové bunky sú v poriadku, ale nie sú stimulované zvukom, pretože jeho prenosu bráni prekážka v strednom uchu. Môže ísť o zväčšenú nosnú mandľu alebo upchatie zvukovodu nahromadením ušného mazu.⁵

Percepčná vada sluchu: je prevažne lokalizovaná v nervovej oblasti alebo vo vnútornom uchu. Ide o poruchu kvantity aj kvality, počutie vysokých tónov, šepotu a sykaviek je zhoršené, jedinec niečo počuje, ale nerozumie, čo sa hovorí.

Príčinou percepčných porúch sluchu sú viazané na funkciu zmyslového epitelu vnútorného ucha, sluchového nervu a sluchovej dráhy.

Percepčných porúch sluchu je omnoho viac ako prevodných a predstavujú závažnejší diagnostický a liečebný problém.

Percepčné vady rozlišujeme:

Kochleárne – porucha premeny sluchu vo vnútornom uchu na elektrický signál.

Retrokochleárne – porucha vedenia zvukového signálu a sluchovou dráhou v mozgovom kmeni.⁶

Prevodovo-percepčná vada sluchu: prevodová aj percepčná časť sluchového analyzátoru je postihnutá chorobami, úrazmi alebo anomáliami. Prah sluchu je pre kostné vedenie vyššie ako 20 dB a pre vzdušné vedenie ešte vyšší. Rozdiel medzi kostným a vzdušným prahom vedenia je viac ako 15 dB.⁷

⁴ TARCSIOVÁ, D. *Pedagogika sluchovo postihnutých – vybrané kapitoly*. 1.vyd. Magag spol. s.r.o, Bratislava, 2008, s.26-28. ISBN 978-80-89113-521.

⁵ HORÁKOVÁ, R.: *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, s.13. ISBN 978-80-262-0084-0.

⁶ Tamtiež, s.14.

⁷ TARCSIOVÁ, D. *Pedagogika sluchovo postihnutých – vybrané kapitoly*. 1.vyd. Magag spol. s.r.o, Bratislava, 2008, s.30. ISBN 978-80-89113-521.

Centrálne vady sluchu: sú lokalizované v centrálnej nervovej sústave a predstavujú komplikované defekty spôsobené rôznymi procesmi, ktoré postihujú podkôrový a kôrový systém sluchových dráh. Príznaky sú veľmi rozmanité. Na kvalitu a kvantitu sluchového vnímania môžu mať vplyv vrodené vývojové poruchy vonkajšieho ucha (ušnica, zvukovod), ktoré sú príčinou stredne ťažkej až ťažkej poruchy sluchu.⁸

1.1.3 Klasifikácia podľa stupňa vady sluchu

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) v roku 1980 stanovila medzinárodnú škálu stupňov vad sluchu.⁹

Tabuľka 1 – Medzinárodná škála stupňov vad sluchu

Medzinárodná škála stupňov vad sluchu		
1	Zdravý sluch	0 – 25 dB
2	Ľahká strata sluchu	26 – 40 dB
3	Stredná strata sluchu	41 – 55 dB
4	Stredne ťažká strata sluchu	56 – 70 dB
5	Ťažká strata sluchu	71 – 90 dB
6	Hluchota	> 91 dB

⁸ SOURALOVÁ, E. a J. LANGER: *Surdopedie. Studijní opora pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2005. s.12. ISBN 80-244-1084-2.

⁹ Tamtiež, s.11

1.1.4 Klasifikácia podľa času vzniku vady sluchu

Klasifikácia poruchy sluchu v závislosti na čase vzniku poruchy sluchu, predznamenáva špecifické oblasti pôsobenia.

Rozoznávame skupiny:

Prelingválna porucha sluchu: je vrodená alebo získaná v dobe, kedy ešte nie je ukončený základný vývoj reči. Nedostatočné fixované rečové prejavy zanikajú a reč sa spontánne nerozvíja.

Perilingválna porucha sluchu: ide o poruchu sluchu, ktorá vznikla počas osvojovania reči.

Postlingválna porucha sluchu: stav, kedy ku strate sluchových funkcií došlo až po ukončení základného vývoja reči.¹⁰

1.2 Výskyt sluchového postihnutia v populácii

U jedincov je sluchové postihnutie jedným z najrozšírenejších somaticko-funkčných postihnutí.¹¹

Výskyt sluchového postihnutia závisí od rôznych faktorov, dôležitú úlohu hrajú sociálno-ekonomické podmienky spoločnosti, vo všeobecnosti úroveň zdravotníckej starostlivosti a úroveň zdravotníckej starostlivosti o matky a deti.¹²

Podľa aktuálnych informácií Svetovej zdravotníckej organizácie WHO z roku 2014, žije na celom svete s poruchou sluchu 360 miliónov jedincov.¹³

V Slovenskej republike v súčasnosti žije okolo 200 tisíc jedincov so sluchovým postihnutím, čo predstavuje – cca 4% celkovej populácie.¹⁴ Štúdie z minulosti aj zo súčasnosti ukazujú, že výskyt sluchových porúch je stabilný. Súvisí to so zlepšenou zdravotníckou starostlivosťou, ktorá má dvojaký

¹⁰ SOURALOVÁ, E a J. LANGER. *Surdopedie. Studijní opora pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2005. s.12. ISBN 80-244-1084-2.

¹¹ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, s.11. ISBN 978-80-262-0084-0.

¹² TARCSIOVÁ, D. *Pedagogika sluchovo postihnutých – vybrané kapitoly*. 1.vyd, Bratislava: Magag spol. s.r.o, 2008, s.25. ISBN 978-80-89113-521.

¹³ Svetová zdravotnícka organizácia. [online].[cit.2014–11–23]. Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs300/en/>

¹⁴ Stratégia sociálnej inklúzie sluchovo postihnutých na úrovni miestnej samosprávy. Európska kultúrna spoločnosť, 2008, s.3 [online].[cit.2014–11–23]. Dostupné z: http://www.zmos.sk/download_file_f.php?id=041248

účinkov. Na jednej strane je to zníženie negatívnych faktorov, ktoré vplývajú na plod a novorodenca a na druhej strane je to zníženie mortality rizikových novorodencov.¹⁵

1.3 Diagnostika porúch sluchu

Pre správny vývoj jedinca je včasná diagnostika sluchových funkcií nevyhnutná. Mozgové centrum sluchu, ktoré sa viaže na fungujúcu sluchovú percepciu, sa má možnosť rozvinúť behom prvých štyroch až šiestich rokov života. Keď sa premešká toto pomerne krátke obdobie, dochádza k nenapraviteľnému obmedzeniu jazykového vývoja jedinca a následne tak k závažným poruchám v rozvoji jeho komunikačných zručností, ktoré sú dôležité pre proces socializácie. Odhalenie sluchových chýb v prvých mesiacoch života umožňuje získať čas pre voľbu vhodných lekárskeho, výchovných, vzdelávacích a rehabilitačných postupov, nevyhnutných pre zaistenie prirodzeného vývoja. Nie je technicky uskutočniteľné, aby boli všetci jedinci vyšetrení špeciálnymi diagnostickými prístrojmi, úplne automaticky by však mali byť vyšetrení jedinci z rizikového dôvodu.

Diagnostikou sluchu sa zaoberá medicínsky odbor audiológie.¹⁶ Disponuje vyšetrovacími metódami, ktoré umožňujú odhaľovať prípadnú poruchu sluchu a navrhnúť optimálnu technickú kompenzáciu. Vyšetrenie sluchových funkcií sa prevádza pomocou rôznych vyšetrovacích techník, ktoré berú do úvahy fyziologické vlastnosti sluchu jedinca a zároveň vychádza zo systému objektívnych a subjektívnych veličín pre akustické merania. Oblasť zvukov, ktoré je počujúci jedinec schopný vnímať, rozlišovať a rozumieť, je možné popísať pomocou dvojice údajov – intenzity a frekvencie. Sluchové bunky reagujú na zvuky vo frekvenciách 20 – 20 000 Hz. Pre bežný život jedinca je najdôležitejšia oblasť 125 – 8 000 Hz. Pre komunikáciu je dôležitá oblasť, v ktorej sa nachádza hlavná časť akustickej energie reči tj. 500 – 2 000 Hz.

Tieto frekvencie nazývame – rečové frekvencie. Postihnutie sluchu v tejto oblasti má najhorší dopad na verbálnu komunikáciu jedinca. Všeobecne platí, že čím skôr je zistená porucha sluchu a začne sa s vhodnou rehabilitáciou, tým menej je narušený

¹⁵ TARCSIOVÁ, D. *Pedagogika sluchovo postihnutých – vybrané kapitoly*. 1.vyd, Bratislava: Magag spol. s.r.o, 2008, s.25. ISBN 978-80-89113-521.

¹⁶ SOURALOVÁ, E. a J. LANGER. *Surdopedie. Studijní opora pro kombinované studium*. 1.Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2005, s.15. ISBN 80-244-1084-2

vývoj osobnosti jedinca. Podľa štatistík sa na každých 1 000 novorodených jedincov narodí jeden až dvaja jedinci s poruchou sluchu, z toho približne polovica s veľmi ťažkým defektom. Celoplošný screening sluchu novorodených jedincov stále nie je v Českej republike ako je tomu v iných európskych štátoch napr. v Rakúsku a v Poľsku.¹⁷

Na Slovensku sa screening sluchu u novorodených jedincov začal v roku 1998 na troch ORL klinikách:

I. Otolaryngologická klinika LFUK, FN a SZU v Bratislave,
Klinika otolaryngológie a foniatrie FNsP a LF UPJŠ v Košiciach,
Otolaryngologická klinika JLF UK v Martine

V súčasnosti je povinný screening sluchu u všetkých novorodených jedincov na novorodeneckom oddelení od roku 2006. Pri porovnaní identifikácie obojstrannej ťažkej poruchy sluchu pred zavedením celoplošného screeningu sluchu a po zavedení celoplošného screeningu sluchu novorodených jedincov sa na Slovensku odhalilo o 22,6 % viac jedincov s poruchou sluchu. Po zavedení celoplošného screeningu až v 50 % bola diagnostikovaná porucha sluchu pred 6. mesiacom života.¹⁸

Medzi základné orientačné screeningové metódy vyšetrenia sluchu do tretieho veku jedinca patria vyšetrenia nepodmienených reflexov, podmienených reflexov a pozorovanie správania jedinca. Diagnostiku poruchy sluchu u jedincov kojeneckého veku je možné vykonávať už v siedmom mesiaci života pomocou metódy manželov Ewingovcov. Založená je na lokalizácií zvukových podnetov, ktoré sú jedincovi ponúknuté zo vzdialenosti 1 metra.¹⁹

Vyšetrenie porúch sluchu môžeme rozdeliť na tri veľké skupiny:

Klasické vyšetrenia sluchu - vyšetrenie sluchu šepotom a hlasitou rečou, patrí medzi základné vyšetrenia. Skúška nám dáva základné informácie o stupni sluchovej poruchy a o využiteľnosti sluchu. Sluchová skúška šepotom a hlasitou rečou je len orientačná. Hodnotíme: Vzdialenosť, z ktorej vyšetrovaný slova opakoval; Rozdiel medzi

¹⁷ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.22-23. ISBN 978-80-262-0084-0

¹⁸ JAKUBÍKOVÁ, J. *Poruchy sluchu u detí: Princípy a postupy pre včasnú diagnostiku, identifikáciu etiológie a liečbu*. [online].[cit.2014-12-25]. Dostupné z: www.solen.sk/pdf/c8686e5e743a36c0752d4fe32d0731bb.pdf

¹⁹ SOURALOVÁ, E. a J. LANGER. *Surdopedie. Studijní opora pro kombinované studium*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2005, s.15. ISBN 80-244-1084-2.

opakovaním hlbokofrekvenčných a vysokofrekvenčných slov; Rozdiel medzi hlasitou rečou a šepotom

Za normálnu hodnotu považujeme vzdialenosť 6–10 metrov. Potrebné je niekedy vyšetriť pacienta binaurálne, ako počuje pri bežnej komunikácii.

Medzi klasické orientačné vyšetrenia sluchu patria aj ladičkové skúšky, ktoré majú diagnostický význam.

Medzi klasické orientačné ladičkové skúšky zaradíme:

Rinneho skúška - porovnávame vzdušné a kostné vedenie na tom istom uchu,

Weberova skúška - porovnávame kostné vedenie pravého a ľavého ucha.

Schwabachova skúška - porovnávame kostné vedenie vyšetřovaného s kostným vedením vyšetřujúceho, pričom vyšetřujúci musí mať normálny sluch.

Vyšetřenie sluchu pomocou ladičiek je subjektívne a orientačné. Hodnotenie ladičkových skúšok nie je jednoduché, je zaťažené subjektívnymi chybami, ktoré sa pri objektívnych vyšetřeniach sluchu nevyskytujú. Význam majú pri vyšetření malých jedincov a starších jedincov nad 65 rokov. Klasické vyšetřenia napriek nepresnosti, musia predchádzať objektívnym audiometrickým vyšetřeniam.²⁰

Subjektívne metódy vyšetřenia - ide o metódy, pri ktorých je potrebná spolupráca jedincov. Audiometria je subjektívne vyšetřenie sluchu kvantitatívne aj kvalitatívne pomocou špeciálnych prístrojov – audiometrov. Audiometer je elektroakustický prístroj, ktorý sa skladá z generátora čistých tónov, generátora šumu, regulátora intenzity, slúchadla a kostného vibrátora. Základným audiometrickým vyšetřením je určovanie sluchového prahu pre čisté tóny.²¹ Audiometrické vyšetřenia rovnako ako vyššie uvedenú klasickú skúšku sluchu je jedinec schopný zvládnuť približne vo veku 3 až 4 rokov.²²

Tónová audiometria – patrí medzi presnejšiu metódu, ktorá podáva informácie o stupni poruchy sluchu. Zaradíme ju medzi kvantitatívne skúšky. Aplikuje sa v špeciálnej tichej komore pomocou audiometra tak, že vyšetřujúci jedinec postupne zosilňuje a zoslabuje intenzitu produkovaného tónu o určitú frekvenciu. Vzdušné vedenie je vyšetřované pre každé ucho samostatne na siedmych základných frekvenciách

²⁰ TARCSIOVÁ, D. *Pedagogika sluchovo postihnutých – vybrané kapitoly*. 1.vyd. Bratislava: Magag spol. s.r.o, 2008, s.34-35. ISBN 978-80-89113-521.

²¹ Tamtiež, s.35

²² HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.26, ISBN 978-80-262-0084-0.

v rozmedzí 125 Hz–8 kHz. Kostné vedenie sa vyšetruje na piatich základných frekvenciách 250 Hz–4 kHz. Vyšetrovaný jedinec dá signál vždy, keď začuje tón a najnižšiu kritickú hodnotu vyšetrujúci lekár zaznamená pomocou audiometrických grafických značiek do špeciálnej tabuľky – audiogramu. Z kriviek audiogramu, ktoré vzniknú spojených zodpovedajúcich bodov dá sa určiť stupeň a typ sluchovej straty. Tónová audiometria pomerne presne informuje o schopnosti ucha počuť čisté tóny.

Slovná audiometria – touto metódou sa vyšetruje stav porozumenia reči. Pre vyšetrenie sa používa sada vybraných slov, ktorá svojou dĺžkou a kmitočtovou skladbou zodpovedá normálnej reči. Slová sú vyšetrovanému jedincovi prehrávané do slúchadiel alebo do voľného poľa a ten sa snaží správne opakovať. Pri postupnom zosilňovaní a zoslabovaní zanáša vyšetrovaný jedinec do grafu kritické hodnoty, pri ktorých ešte vyšetrovaný opakoval slova správne. Na základe získaných informácií je potom možné stanoviť prah porozumenia, ktorý je veľmi dôležitý pre posúdenie efektivity prideleného slúchadla.²³

Objektívne metódy vyšetrenia - pri týchto skúškach nie je nutná spolupráca s vyšetrovaným jedincom. Radíme sem tieto vyšetrovacie metódy:

Tympanometria – vyšetrovacia metóda, kde sa meria tlak pred a za bubienkom. Vyšetrenie informuje ako o celistvosti a tuhosti bubienka, stavu podtlaku či pretlaku v strednom uchu tak i o prítomnosti hlienov či iných tekutín v stredouší a o stave reťazcov troch kostičiek – kladivka, nákovky a strmienka. Výsledky sa zaznamenávajú do tympanometrickej krivky a podľa nej sa posúdi stav tlaku v stredoušnej dutine. Na základe toho lekár vyhodnotí o aký typ nedoslýchavosti ide.

OAE (otoakustické emisie) – vyšetrovacia metóda využíva to, že jedinec má už pred narodením v slimákovi funkčné vláskové bunky, ktoré odpovedajú na podráždenie zvukom. Odpoveď je možné zmerať zhruba 24 hodín po narodení. Vybavenosť emisií nás informuje o normálnom sluchu, nevylučuje samozrejme poruchu sluchu spôsobenou selektívnym poškodením vonkajších vláskových buniek alebo poruchou v oblasti sluchových dráh. V prípade nevybavenosti sa môže jednať o sluchové postihnutie, nedá sa samozrejme ešte stanoviť miesto poruchy ani jej stupeň.

²³ SOURALOVÁ, E. a J. LANGER. *Surdopedie. Studijní opora pro kombinované studium*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. 2005, s.16. ISBN 80-244-1084-2.

BERA (Brainstem Evoked Responses Audiometry) – vyšetrenie evokovaných odpovedí mozgového kmeňa. Pomocou tejto metódy môžeme merať celú sluchovú dráhu od kochley až po kôrovú oblasť. Vyšetrenie sa uskutočňuje u jedincov, ktorí nie sú schopní absolvovať audiometrické vyšetrenia. Uskutočňuje sa takmer vždy v spánku. Pri malých jedincoch ide o využitie prirodzeného spánku, u starších jedincov kde hrozí, že by sa v priebehu vyšetrení mohli prebudiť, sa uskutočňuje uspanie pomocou vnútrožilnej hypnosedácie.

NN-ABR (Notched-Noise Auditory Brainstem Response) – vyšetrenie vychádza z merania EEG aktivity sluchových dráh. Ide o špecifický spôsob hodnotenia odpovedí na stimuláciu pomocou testovacieho tónu v medzere (notch) na nosnom šume (noise). Výsledok počítač automaticky nehodnotí, ale odčítava ho priamo lekár. Jeho úloha je v rámci tohto typu vyšetrenia kľúčová. Vyšetrovaný jedinec je opäť uspaný.

SSEP (Steady State Evoked Potentials) – ide o vyšetrovaciu metódu ustálených evokovaných potenciálov. Prístroj je schopný merať vo frekvenčnom rozsahu 250 – 8000 Hz a na hladinách počutia od 10 do 125 dB. Zachytené odpovede sú zaznamenávané do grafu a z neho je možné odvodiť tzv. odhadovaný audiogram prahového počutia. Vyšetrenie sa uskutočňuje v spánku navodenom na chloralhydrátom, vo výnimočných prípadoch aj v celkovej anestézii.²⁴

1.4 Kompenzačné pomôcky

Strata sluchu je pre jedinca veľkým handicapom, týkajúcim sa predovšetkým tvorby komunikačného systému. Pokiaľ je sluchová strata kompenzovaná výkonným digitálnym slúchadlom, môžeme u jedinca rozvinúť hovorenú reč. Keď je vada natoľko závažná, že korekcia slúchadlom je bez efektu alebo sa jedná o úplnú stratu sluchu, je možné pomôcť kochleárnym implantátom.²⁵ Kompenzačné pomôcky zahŕňujú široký súbor špeciálnych zosilovacích elektroakustických prístrojov, umožňujúcich jedincom so sluchovým postihnutím prekonať komunikačné problémy, ktoré sú spôsobené sluchovou vadou. Indikáciu sluchovej korekcie treba posudzovať veľmi individuálne.

²⁴ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.28-29, ISBN 978-80-262-0084-0.

²⁵ ŠKUDEROVÁ, L. *Vzdělávání žáků se sluchovým postižením v Plzeňském kraji*. Plzeň, 2010. Závěrečná práce. Západočeská Univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Kateřina Nosková. s.28

Jedinci so sluchovým postihnutím prežívajú sluchovú vadu z emocionálneho a komunikačného hľadiska odlišne. Kompenzačné pomôcky používa asi iba tretina tých, ktorým by mohli účinne pomôcť. Niektorí jedinci si svoje problémy so sluchom nepripúšťajú a odmietajú akúkoľvek pomoc. Úlohu môžu zohrať obavy z toho, že používaním slúchadla zviditeľnia svoj problém a ovplyvnia tak postoj okolia voči sebe.

Otorinolaryngológovia a foniatri sa stretávajú so skupinou ľudí, ktorí už niektoré kompenzačné pomôcky skúsili, ale tie im nijako nepomohli. Príčina spočíva v ich nesprávnom výbere, alebo v zlej manipulácii. Špecifická situácia je pri jedincoch, ktorým bola diagnostikovaná sluchová vada. Podľa Havlíka patrí *„korekcia sluchových vád u jedincov v oblasti sluchadlovej protetiky k najťažším a mala by spadať do kompetencie len špičkových odborníkov v špecializovaných centrách“*.²⁶

1.4.1 Slúchadlá

Najrozšírenejšie a najznámejšie kompenzačné pomôcky sú tzv. individuálne zosilovače zvuku alebo slúchadlá. Účelom slúchadiel je účinnejší prenos zvuku do vnútorného ucha tak, že zvuk zosilnie. Sú určené iba jedincom so zachovanými zvyškami sluchu.

Slúchadlá rozdeľujeme na:

a) krabičkové: používajú sa pri malých jedincoch v prípade veľkej straty sluchu. Výborne sa hodia pre nešikovné prsty, keďže majú veľké a dobre viditeľné ovládacie prvky. Ich slabou stránkou sú káble, ktoré sa ľahko poškodia. V súčasnej dobe majú tieto slúchadlá podstatne lepšie vlastnosti, než podobné pred niekoľkými rokmi. Môžu úspešne vyriešiť problémy konkrétneho jedinca. Môžu mať výrazne väčší výkon, ako závesné slúchadlá. Používajú sa však minimálne.

b) okuliarové: pred časom veľmi obľúbené, ktoré sú pre svoju výrazne vyššiu cenu a malý výber na okraji záujmu nedoslýchavých. Výhodné sú len okuliare s vibrátormi na kostnom vedení. Kombinovaná pomôcka má pre zrak a sluch veľkú nevýhodu, pretože pri poruche alebo poškodení jednej z ich častí nastanú hneď dva problémy – jedinec obvykle nielenže dobre nepočuje, ale ani nevidí. Túto situáciu je výhodnejšie

²⁶ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, s.93-94, ISBN 978-80-262-0084-0.

riešiť samostatnými pomôckami, najlepšie zvukovodovým slúchadlom, ktoré žiadnym okuliárom neprekáža.

c) závesné: ich výhodou je, že sú vyrobené vo veľkých sériách a zvlášť to, že majú jednoduchú analógovú elektroniku môžu byť aj digitálne a sú cenovo dostupné. Manipulácia s nimi je jednoduchá a slúchadlá obvykle vyhovujú pre bežné situácie, pokiaľ sa však neocitnú v akusticky nevhodnom prostredí. Výber slúchadla potom smeruje k tomu, ako je slúchadlo veľké a akú batériu používa.

d) zvukovodové: sú vložené do zvukovodu, majú najlepšie akustické vlastnosti. Tieto slúchadla sú individuálnymi výrobkami, prispôbené každému podľa potreby a niekedy podľa prania. Veľkou výhodou okrem nenápadnosti je presnejšie nastavenie, lepší poslech a dobré uloženie slúchadla v uchu, kde je lepšie chránené a dobre drží. Predstavuje kompaktné zariadenie bez poruchových hadičiek a káblov. Nevýhodou je, že sa nehodia pre veľmi ťažké straty a zvyšky sluchu a nemal by ich nosiť ani ten, kto trpí chronickými zápalmi zvukovodov alebo stredného ucha, pretože by mohlo dôjsť k častému upchávaniu výstupnej časti slúchadla, alebo k jeho poškodeniu výtokom z ucha. Voľba veľkosti zvukovodového slúchadla závisí aj na veľkosti straty sluchu a tiež na tvare a veľkosti zvukovodu ucha. Čím je strata väčšia, tým je väčšie aj zvukovodové slúchadlo. Veľmi záleží na tvare zvukovodu – pri malom či úzkom zvukovode nie je možné, aby sa do nej vošlo zvukovodové slúchadlo s väčším reproduktorom.²⁷

Každý z uvedených typov slúchadiel má svoje výhody aj nevýhody. Čím väčšie je slúchadlo, tým vyšší môže byť jeho výkon. Čím je slúchadlo menšie, tým hlbšie sa môže aplikovať do zvukovodu. Menšie slúchadlá poskytujú prirodzenejšie sluchové vnímanie.

Základnou funkciou slúchadla je zosilnenie zvuku prostredníctvom zosilňovača. Výber je daný predovšetkým stupňom sluchovej vady a anatomicou štruktúrou ucha.²⁸

Princíp činnosti slúchadiel - slúchadlo je zabezpečené mechanickými komponentmi, bez ktorých nemôže fungovať.

²⁷ KAŠPAR, Z. *Technické kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008, s.17-23. ISBN 978-80-87218-15-0.

²⁸ SOURALOVÁ, E. a J. LANGER. *Surdopedie. Studijní opora pro kombinované studium*. 1. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2005, s.37. ISBN 80-244-1084-2.

Základom slúchadiel sú:

mikrofón: zachytáva zvuk z prostredia a premení ho na elektrický signál,

zosilňovač: signál zosilní a upraví podľa individuálnej sluchovej vady a je najzložitejší a najdrahší každého slúchadla

reproduktor: je zariadenie, v ktorom sa elektrický prúd opäť mení na zvukové vlny. Takto upravený zvuk je privádzaný do zvukovodu.²⁹

Delenie slúchadiel podľa spôsobu spracovania akustického signálu

analogové slúchadlá – zvuk bol prevedený na elektrický signál, ďalej bol analogovo spracovaný. Tento upravený elektrický signál bol opäť prevedený na zvuk.

Toto spracovanie – úprava intenzity zvuku jednotlivých tónových pásiem a ich šírka je obvyklá u všetkých elektroakustických zariadení, slúchadla sa od nich líšia len tým, že sú miniatúrne a musia používať špeciálne vyrobené diely s vhodnými vlastnosťami pre toto používanie.

digitálne slúchadlá – spracovanie zvuku sa od analogového slúchadla líši len iným spôsobom úpravy zvuku. Analogovo-digitálny prevodník, ktorý analogový signál prevedie na digitálnu (číselnú) formu tým, že analogový signál „rozseká“ vzorkovaciu frekvenciu na kúsky a každý kúsok dostane priradenú číselnú hodnotu. Zvuky sa nedajú upravovať ľubovoľne, ale je potrebné ich upraviť tak, aby úprava zlepšila zrozumiteľnosť reči. Po tejto úprave prichádza na rad opäť prevodník, tento krát digitálno-analogový, ktorý nám z digitálneho signálu vytvorí znova analogový signál.³⁰

Delenie slúchadiel podľa charakteru prenosu zvuku

Zvuk môže byť do vnútorného ucha privádzaný dvojakým spôsobom – vzduchom alebo kosťou

slúchadlá pre vzdušné vedenie – prenos zvuku vzduchom umožňujú slúchadlá, ktorých reproduktor vysiela akustickú energiu ušnou vložkou do zvukovodu, kde je rozkmitaný bubienok, následne je prenášaná energia na sústavu kostičiek v strednom

²⁹ ŠKUDEROVÁ, L. *Vzdělávání žáků se sluchovým postižením v Plzeňském kraji*. Plzeň, 2010. Závěrečná práce. Západočeská Univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Kateřina Nosková. s.28

³⁰ KAŠPAR, Z. *Technické kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008, s.23-27. ISBN 978-80-87218-15-0.

uchu a odtiaľ ďalej do vnútorného ucha. Tento spôsob vedenia zvuku prakticky využívajú všetky modely závesných a vnútroušných slúchadiel.³¹

slúchadlá pre kostné vedenie – klasické slúchadlá na kostnom vedení sú elektrickými funkciami zhodné s krabičkovými alebo závesnými slúchadlami. Namiesto reproduktorov používajú vibrátor, ktoré sú na kosť za uchom pritlačené náhlavnou pružinou alebo okuliarovou stanicou. Nastavenie týchto slúchadiel je obdobné a starostlivosť o ne tiež. Základnou myšlienkou používania kostných slúchadiel je obísť prevodnú poruchu sluchu v strednom uchu. Kostné vedenie zvuku je rovnako prirodzenou cestou ako je vedenie vzduchom. Počúvame vlastnú reč, počujeme ako vzdušným tak aj kostným vedením.³²

slúchadlo BAHA (Bone Anchored Hearing Aid) - prenáša zvuk priamo kostným skeletom hlavy, ku ktorému je ukotvený v spánkovej kosti pomocou titánového čapu. Vibrácie v tomto prípade nie sú tlmené kožou, posluš je v porovnaní s použitím klasického vibrátora priloženého na spánkovú časť čistejšia a lepšia je aj zrozumiteľnosť. Skrutka zapustená do kosti má dĺžku 3 až 4 mm, preto sa BAHA slúchadlo dáva až v dobe, kedy je kosť dostatočne pevná a silná.³³

Správna voľba slúchadla

Aby slúchadlo bolo pre jedinca so sluchovým postihnutím prínosom, musí byť vybrané a presne nastavené podľa potrieb užívateľa. Čím skôr dostane jedinec slúchadlo, tým lepšie. Dnešné digitálne slúchadlá si dokážu zmerať tónový audiogram a na základne nameraných hodnôt sa prispôbiť. Pokiaľ zvyšujeme hlasitosť slúchadla a rozpíska sa, treba zabezpečiť nové ušné tvarovky. Regulátor hlasitosti treba mať nastavený na najnižšie hodnoty. Ak je jedinec s nastavenou hlasitosťou spokojný a nevyhovujú silné zvuky, potom potrebuje slúchadlo s automatickou reguláciou zosilnenia.³⁴

³¹ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.96. ISBN 978-80-262-0084-0.

³² KAŠPAR, Z. *Technické kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, Praha. 2008, s.53, ISBN 978-80-87218-15-0

³³ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.97. ISBN 978-80-262-0084-0.

³⁴ ŠKUDEROVÁ, L. *Vzdělávání žáků se sluchovým postižením v Plzeňském kraji*. Plzeň, 2010. Závěrečná práce. Západočeská Univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Kateřina Nosková. s.30

1.4.2 Kochleárny implantát

Predstavuje vnútrošnú elektronickú zmyslovú náhradu, ktorá je určená jedincom s veľmi ťažkou sluchovou stratou. Činnosť kochleárneho implantátu je založená na inom princípe, ako činnosť slúchadiel. Zatiaľ čo slúchadlá zvuk zosilňujú a tým kompenzujú stratu celistvosti vnútorného ucha, kochleárny implantát zvuk analyzuje mikrofónom a pretvára na sled elektrických impulzov, ktorými sú tak stimulované vlákna sluchového nervu. Vďaka tomu sa v nervových vláknach vytvárajú vzruchy, ktoré sú potom v sluchovom centre vyhodnotené ako sluchové vnemy. Kochleárny implantát je indikovaný pre ohluchlých jedincov v ktoromkoľvek veku, alebo u jedincov prelingválne nepočujúcich do šiestich rokov, ktoré sa narodili s obojstranne ťažkým postihnutím sluchu. Zavádzanie kochleárneho implantátu je nevhodné v prípade sluchovej vady, spôsobenej poruchou sluchového nervu alebo centrálnych sluchových dráh, pri chronickom zápale stredného ucha a pri anatomickej abnormalite slimáka.

Kochleárny implantát sa skladá z dvoch častí – **vonkajší a vnútorný**.

Vonkajšiu časť tvorí:

mikrofón, zachytí zvuk z prostredia a odošle do zvukového procesora

zvukový procesor, zvuk analyzuje, digitalizuje na kódované signály

vysielacia cievka, kódované signály pošle do prijímača

Vnútorná časť obsahuje:

prijímač

zväzok 22 elektród implantovaných do slimáka.

Prstencovo usporiadané elektródy končia každá v inej časti slimáka, aby bolo umožnené čo najviac diferencovať vnímať odlišné zvukové podnety.³⁵

V Slovenskej republike sa kochleárne implantácie uskutočňujú v dvoch centrách. Prvé centrum - I. Otolaryngologická klinika LFUK, FNsP a SZU v Bratislave, začalo v roku 1986 rozvíjať program kochleárnej implantácie, ktorého cieľom bolo zaviesť metódu kochleárnej implantácie a umožniť tak nepočujúcim počuť. Prvý nepočujúci jedinec bol operovaný metódou kochleárnej implantácie v roku 1994. Doteraz bolo operovaných 214 jedincov z celého Slovenska.³⁶

³⁵ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.100-101. ISBN 978-80-262-0084-0.

³⁶ Slovenské centrum kochleárnej implantácie. Bratislava.[online].[cit.2014-12-27] Dostupné z: <http://www.scki.sk/cki.php>

Druhým centrom - Klinika ORL a chirurgie hlavy a krku FN L. Pasteura v Košiciach, ktorá v roku 2009 spustila program kochleárnej implantácie. Jeho spusteniu predchádzali tri roky príprav a tento moment je pre pacientov z východnej časti Slovenska míľnikom.³⁷

Kochleárna implantácia na Slovensku je hradená zdravotnou poisťovňou. Po voperovaní implantátu je nevyhnutná dlhodobá odborná rehabilitačná starostlivosť. **Úspešnosť závisí na mnohých faktoroch:** doba vzniku; dĺžka trvania hluchoty; vek; osobnostné predpoklady.

Výsledky implantácie sú výrazne individuálne. Z analýzy hodnotenia sluchového vnímania u viac ako tisíc užívateľov kochleárných implantátov vo svete jednoznačne vyplýva, že táto vyspelá zmyslová náhrada je veľmi užitočná a účinná pri rehabilitácii jedincov s ťažkým sluchovým postihnutím.³⁸

Rehabilitácia jedincov s kochleárnym implantátom je nevyhnutná a časovo náročná. Zameraná je na rozvíjanie najzákladnejších schopností – vnímanie a rozlišovanie zvukov až po najťažšie – porozumenie reči. Štyri až päť týždňov po operácii sa prvýkrát pripája a za pomoci počítača nastavuje rečový procesor. Cielená rehabilitácia spravidla začína po prvom nastavení rečového procesora. Zameraná je na rozvíjanie najzákladnejších schopností - ako vnímať a rozlišovať každodenné zvuky a porozumieť reč. V terapii sa uplatňujú rôzne auditívno-verbálne programy.

Ciele rehabilitácie: naučiť nepočujúceho s kochleárnym implantátom uvedomovať si zvuky a priradovať k zvukom ich význam, vytvoriť funkčnú sluchovú pamäť, priviesť dieťa k spontánnym reakciám na zvuky, naučiť dieťa interpretovať zvukové podnety a používať sluch pri rozvíjaní orálnej reči, rozvíjať pragmatickú, lexikálnu a sémantickú jazykovú rovinu a nadobudnúť primerané komunikačné zručnosti.³⁹

³⁷ Program kochleárnej implantácie. Košice.[online].[cit.2014-12-27]. Dostupné z: http://www.unlp.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=761&Itemid=96

³⁸ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.102-104. ISBN 978-80-262-0084-0.

³⁹ Pooperačná starostlivosť a rehabilitácia. [online].[cit.2014-12-27]. Dostupné z: <http://www.scki.sk/ki.php>

2 História pedagogiky jedincov so sluchovým postihnutím

Ďalšia kapitola diplomovej práce je venovaná stručnej histórii pedagogiky sluchovo postihnutých na Slovensku. Sú tu uvedené základné údaje o vzniku pedagogiky sluchovo postihnutých a o známych česko-slovenských predstaviteľoch, ktorí zohrali významnú úlohu v oblasti vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím.

2.1 Svet

Najznámejším a najčastejšie používaným termínom v dejinách špecializácie špeciálnej pedagogiky je termín „hluchonemý“. Takto sa označovali jedinci s ťažkou poruchou sluchu ešte aj v 20. storočí. Už od počiatku 16. storočia môžeme sledovať zo zachovalých správ vývoj historických faktov o starostlivosti, postavení a vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím.

2.1.1 Antické Grécko

Otázkou hluchoty a jej vplyvu na život jedinca sa zaoberali antickí filozofi Aristoteles a Hippokrates, ktorí považovali jedincov so sluchovým postihnutím za nevzdelávateľných.⁴⁰

Platón vytvoril jednu z prvých teórií počutia a zmienil sa aj o posunkovej reči. Prvé pokusy vzdelávať hluchonemých zaznamenali Plinius st., Archigenes a Galenos.⁴¹

2.1.2 Španielsko

Jedincov so sluchovým postihnutím prvýkrát začali vzdelávať kňazi, učitelia, lekári a laickí nadšenci. Kolískou vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím je Španielsko. Známe sú tri významné osobnosti: Pedro Ponce de Leon, Ramirez de Carrion a tiež Juan Pablo Bonet.⁴²

⁴⁰ TARCSIOVÁ, D. *Pedagogika sluchovo postihnutých – vybrané kapitoly*. 1.vyd. Bratislava: Magag spol. s.r.o, 2008, s.10. ISBN 978-80-89113-521.

⁴¹ HORŇÁK, L., E. KOLLÁROVÁ a O. MATUŠKA. *Dejiny špeciálnej pedagogiky*. Prešov: Prešovská Univerzita v Prešove, 2002, s.75. ISBN 80-8068-122-8.

⁴² Tamtiež, s.76

2.1.3 Anglicko a Škótsko

Lekári boli názoru, že hluchonemí sú nevzdelávateľní. V kruhu lekárov prelom v tomto smere spôsobil John Bulwer – ktorý v roku 1644 v Anglicku vydal práce „Prstová abeceda“ a „Posunkové umenie“. Vyučoval hluchonemých a dokázal, že hluchý jedinec sa môže naučiť odzerať reč z pier a naučí sa aj rozprávať. Bol toho názoru, že vo výučbe treba začať s písaním. Šíril myšlienku spolu so švajčiarskym učiteľom Lavaterom, že pre vzdelávanie hluchonemých treba založiť špeciálne inštitúcie – ústavy.

Medzi ďalšie významné osobnosti môžeme zaradiť rovnako Wiliama Holdera, Johna Wallisa, Johna Creasyho, Viliama Huntera a Mathewa Burnsa.⁴³

2.1.4 Francúzsko

Pred založením prvého ústavu pre hluchonemých vo Francúzsku dôležitú úlohu zohral Jakob Rodrigues Perreira. V Španielsku sa zoznámil so vzdelávaním hluchonemých a potom so svojou nepočujúcou sestrou v Paríži vyučoval hluchonemých. Prstovou abecedou kompenzoval vnímanie hovorenej reči, učil jedincov písať, čítať, rozprávať. Rozvíjaniu artikulačnej reči venoval 12 – 15 mesiacov a pritom nabádal svojich jedincov, aby čítali.

Metódou vyučovania – francúzskou metódou, ktorá obsahovala prstovú abecedu a umelé posunky sa zaoberal Abbé Charles Micliel de l'Epee. Abbé Charles Micliel de l'Epee sa v roku 1760 v Paríži náhodou zoznámil s hluchonemými jedincami, ktorých začal vyučovať vo svojom byte. Postupne počet hluchonemých jedincov rástol, preto z vlastných prostriedkov prenajal na školské účely dom. V roku 1770 za finančnej podpory kráľovskej pokladne a štátu, v budove opusteného kláštora, založil Ústav pre hluchonemých v Paríži.⁴⁴

2.1.5 Nemecko

V Nemecku dozrievali podmienky na založenie školy vo vtedajšom ponímaní – ústavu pre hluchonemých.

⁴³ HORŇÁK, L., E. KOLLÁROVÁ a O. MATUŠKA. *Dejiny špeciálnej pedagogiky*. Prešov: Prešovská Univerzita v Prešove, 2002, s.77. ISBN 80-8068-122-8.

⁴⁴ HORŇÁK, L., E. KOLLÁROVÁ a O. MATUŠKA. *Dejiny špeciálnej pedagogiky*. Prešov: Prešovská Univerzita v Prešove, 2002, s.79. ISBN 80-8068-122-8.

Samuel Heinicke – v roku 1778 v Lipsku založil „Ústav pre hluchonemých“, čím sa zapísal do dejín pedagogiky sluchovo postihnutých zlatými písmenami. Vydal šlabikár v ktorom uplatnil hláskovacia metódu. Vyučoval piatich jedincov a pri otvorení ústavu už pätnásť hluchonemých jedincov. Preslávený je jeho *Metodický postup hláskovacej metódy*: Naučiť vysloviť hlásku; Napísať vyslovenú hlásku; Hlásku z úst odzerať; Z hlások skladať slová pomocou názoru; Slovo napísať a prečítať; Následne slovo odzerať a napísať. Známa je ako – nemecká metóda.

Z ďalších významných osobností by sme mohli menovať Georgea Radaela, Ferdinanda Hilla, Johana Vattera, Otta Kruseho, Carla Wilkea, Eduarda Furstenbergera a Davida Ortgiesa.⁴⁵

2.1.6 USA

V USA sa vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím rozvíjalo neskôr. Medzi prvými priekopníkmi v USA bol Wiliam Tornton, ktorý sa prihovárал za založenie špeciálnych škôl pre hluchých a za rozvíjanie hovorenej a písanej reči pomocou prstovej abecedy. Prihovárал sa za založenie špeciálnych škôl pre hluchých a za rozvíjanie hovorenej a písanej reči pomocou prstovej abecedy.⁴⁶

V 18.storočí dali niektorí učitelia najavo, že s rozvíjaním reči sluchovo postihnutých jedincov treba začať v predškolskom veku. Napríklad A. G. Bell založil materskú školu a včasnú experimentálnu školu pre nepočujúcich jedincov. I. a A. Ewingovci aplikovali sluchovú výchovu od 10. až 15. mesiaca života dieťaťa alebo tiež C. Griffithsová, ktorá v pedoaudiologickom centre v Los Angeles vypracovala systém výchovy sluchovo postihnutých jedincov od 9.mesiaca v rodine..⁴⁷

2.1.7 Holandsko

Tu by sme radi spomenuli meno Jana Konrada Ammana. Pôsobenie tohto holandského lekára priniesol definitívny prelom v prekonávaní negatívnych predsudkov o možnosti vzdelávať hluchonemých. Dokázal, že využitím náhradných zmyslov, zraku

⁴⁵ VOJTECHOVSKÝ, R. *Významní pedagógovia so sluchovým postihnutím*. Pedagóg so sluchovým postihnutím vo výchovno-vzdelávacom procese. Nitra: Spolok nepočujúcich pedagógov SNEPEDA, 2007, s.12. ISBN 978-80-969695-2-4.

⁴⁶ Tamtiež, s.15

⁴⁷ HORŇÁK, L., E. KOLLÁROVÁ a O. MATUŠKA. *Dejiny špeciálnej pedagogiky*. Prešov: Prešovská Univerzita v Prešove, 2002, s.85. ISBN 80-8068-122-8.

a hmatu možno naučiť hluchonemého rozprávať. Tiež spracoval anatomicko-fyziologické základy vyučovania hluchonemých hovorenou rečou.⁴⁸

Dôležitou osobnosťou sa stal i Antonio van Uden, ktorý sa zaoberal polysenzorickou a sluchovou výchovou v rodine, ďalej odzieraním, rytmickými cvičeniami, tranzitnými pohybmi ako prevencií ochorení.⁴⁹

2.2 Slovensko

Na území Uhorska bol prvý ústav založený vo Vacove, na území Slovenska v Bratislave a v Liptovskom Mikuláši.

Z hľadiska vývoja vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na území Rakúsko-Uhorska treba pripomenúť osobitný význam založenia Ústavu pre hluchonemých vo Viedni.

Andrej Cházár – inicioval založenie vacovského ústavu, ktorý sa oboznámil s výučbou hluchonemých vo Viedni. Zohral významnú úlohu v rozvoji vzdelávania hluchonemých na území Uhorska. Napokon 15. augusta 1802 založil Ústav pre hluchonemých vo Vacove. Vacovský ústav sa stal metodicko-vzdelávacím strediskom pre učiteľov hluchonemých z celého Uhorska.

V prvých ústavoch pre hluchonemých sa vyučovalo podľa skúseností viedenského ústavu. Riaditelia viedenského ústavu kombinovali francúzsku a nemeckú metódu. Viedenská metóda mala vplyv na prvý ústav vo Vacove.

Karoly Schwarzer-Fekete – zrušil viedenskú metódu vo vacovskom ústave a ústrednou úlohou stanovil vzdelávanie hluchonemých jedincov hovorenou rečou. Od roku 1845 zaviedol výučbu reálií ako samostatné predmety. Neskôr sa udomácnila gramatická metóda, ktorého postup bol *Nácvik výslovnosti a gramatických pravidiel; Rozšírenie slovníka; Praktické ohýbanie slov; Tvorenie viet*.

Premeny metód vzdelávania vo vacovskom ústave mali rozhodujúci vplyv na pedagogickú činnosť.

⁴⁸ Tamtiež, s.77

⁴⁹ Tamtiež, s.86

Viedenská metóda bola charakterizovaná ako posunková reč, ktorá je materinskou rečou hluchonemých, preto si ňou môžu v živote osvojiť potrebné vedomosti; Hluchonemí sa nemôžu dorozumievať s počujúcimi pomocou posunkov, preto treba u nich rozvíjať písanú reč; Odzieranie je obtiažne, neisté – prstová abeceda môže nahradiť odzieranie reči; Hovorenú reč treba rozvíjať ako pomocný prostriedok na utvrdenie písanej reči.

Prvý ústav pre sluchovo postihnutých na území Slovenska bol založený v Bratislave. Prvým učiteľom a vychovávateľom sa stal Izidor Blumauer. Súčasťou výučby bolo pracovné vyučovanie a postupne aj telesná výchova a náboženská výchova. Jedinci so sluchovým postihnutím si osvojovali hovorenú reč, učili sa čítať, písať a počítat.

Ján Blaškovič – pedagóg, filozof, teológ bol pravdepodobne poverený od roku 1834 riadiť bratislavský ústav. Pôsobil ako pedagóg na Slovensku aj v zahraničí. Vo Viedni a v Bratislave založil výchovné ústavy. Bratislavský ústav hluchonemých bol charitatívnym ústavom. Do roku 1844 počet prijatých jedincov vzrástol, ale v nasledujúcich rokoch sa postupne znižoval. V roku 1865 bol ústav premenovaný na Školu hluchonemých. Od roku 1858 na čele ústavu – školy bol Dr. Ján Karol Rheinhardt. V roku 1872 táto inštitúcia zanikla. Po zániku ústavov pre hluchonemých v Bratislave a v Liptovskom Mikuláši, nebola koncom 19.storočia na území Slovenska špeciálna vzdelávacia inštitúcia pre sluchovo postihnutých jedincov.

Na prelome 19. a 20.storočia Ministerstvo kultúry a všeobecného vzdelávania Uhorska propagovalo ideu A. Cházára na zakladanie ústavov pre hluchonemých.

V roku 1901 bol založený na území Slovenska tretí štátom podporovaný Ústav Andreja Cházára pre sluchovo a zrakovo postihnutých v Jelšave.

V roku 1904 bol zriadený Ústav pre sluchovo postihnutých v Užhorode.

Ďalšie ústavy na území Slovenska v rámci Uhorska vznikali v tomto poradí: Rok 1903 v Kremnici, 1905 v Bratislave bol ústav znova zriadený.

Po utvorení Československého štátu vznikol v roku 1920 ústav v Komárne, ktorý bol v období maďarskej okupácie v roku 1942 preložený do Lučenca.

V roku 1921 bol otvorený ústav v Dubnici nad Váhom, ktorý bol v roku 1942 presťahovaný do Prešova. V roku 1938 bol otvorený ústav pre sluchovo postihnutých v Košiciach. Prvá učňovská škola pre sluchovo postihnutých na Slovensku vznikla

v roku 1922 v Kremnici, v roku 1946 odborná škola pre hluchonemých v Bratislave. V roku 1974 bola založená stredná priemyselná škola odevná Imrichom Schmidtbergerom v Kremnici.⁵⁰

Priekopníkom predškolského vzdelávania sluchovo postihnutých jedincov na Slovensku je Doc. MUDr. Silvester Mašura, CSc, ktorý sa zaoberal diagnostikou a výchovou sluchovo postihnutých jedincov od raného veku. Vypracoval screeningové testy na včasné zisťovanie sluchových chýb. Napísal práce: „Sluch a reč predčasne narodených detí“, „Starostlivosť o hluché dieťa najmladšieho veku v rodine“ a „Sledujte sluch a hlas dieťaťa“. Vydal monografiu „Pedagogická audiológia“. Uplatňuje polysenzorickú koncepciu výchovy. Prednostne aplikuje výchovu sluchu, na ktorú nadväzuje stimulácia hlasovej produkcie, odzeranie, hmatové vnímanie, rozvoj motoriky s osobitným zreteľom na rytmickú výchovu a hravú činnosť jedincov. Pri rozvíjaní reči čítaním a písaním odporúča využiť aj daktylné znaky.

Vzdelávanie sluchovo postihnutých jedincov predškolského veku na Slovensku sa rozvíjalo zakladaním diagnostických a výchovných inštitúcií so špeciálnym zameraním na narušenú komunikačnú schopnosť. Významnou osobnosťou bol PhDr. Pavol Sabadoš – špeciálny pedagóg, učiteľ nepočujúcich v Dubnici, Kremnici a Prešove. Od roku 1958 bol riaditeľom základnej školy pre sluchovo postihnutých v Prešove. Rovnako sa stal iniciátorom pre založenie poradne pre nápravu porúch reči, hlasu a sluchu pri Okresnom ústave národného zdravia v Prešove. Bola to prvá poradňa takého typu na Slovensku.

V 50-tych rokoch sa zakladajú materské školy pre nepočujúcich jedincov v Prešove, Bratislave a Kremnici. Prvá materská škola pre nedoslýchavých jedincov na Slovensku bola založená v roku 1965 v Lučenci a postupne v Levoči a Bratislave. V 70-tych rokoch 20. storočia sa v materskej škole pre nepočujúcich jedincov v Prešove realizovala jazyková výchova v štyroch zložkách: rozvíjaním daktylnej reči, správnej výslovnosti, odzerania a sluchom. Aplikoval sa syntetický metodický postup: nácvik dýchania, hlasu a artikulácie. V 80-tych rokoch 20.storočia v materskej škole pre nepočujúcich jedincov v Bratislave rozvíjali orálnu reč, praktizovali sluchovú výchovu a kinestetické vnímanie. V materskej škole pre nedoslýchavých jedincov v Lučenci vo

⁵⁰ HORŇÁK, L., E. KOLLÁROVÁ a O. MATUŠKA. *Dejiny špeciálnej pedagogiky*. Prešov: Prešovská Univerzita v Prešove, 2002, s.82. ISBN 80-8068-122-8.

výchove dysfatických sluchovo postihnutých jedincov od 70-tych rokov aplikovali fonematickú prstovú abecedu – pomocné artikulačné znaky.⁵¹

⁵¹ HORŇÁK, L., E. KOLLÁROVÁ a O. MATUŠKA. *Dejiny špeciálnej pedagogiky*. Prešov: Prešovská Univerzita v Prešove, 2002, s.83-85. ISBN 80-8068-122-8.

3 Komunikačné systémy sluchovo postihnutých

Vytvorenie funkčných dorozumievacích prostriedkov je jednou z hlavných priorít vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím. Hľadanie adekvátneho komunikačného systému je problém, ktorý rieši s rôznou mierou úspešnosti rada odborníkov. Adekvátnym komunikačným systémom sa rozumie široké spektrum dorozumievacích techník. Pri dorozumievaní s jedincami so sluchovým postihnutím sa najčastejšie uplatňuje dvojaký komunikačný systém – **auditívno-orálny komunikačný systém** a **vizuálno-motorický komunikačný systém**.⁵²

3.1 Auditívno-orálny komunikačný systém

Tvorený nasledovnými komunikačnými formami:

Hovorený jazyk: U nedoslýchavých s prevodovou poruchou sluchu, hovorená reč nemusí byť nápadná. Niekedy je nesprávny slovný prízvuk, melódia a dynamika výslovnosti, čo vyplýva z toho, že nepočuje dobre koncové hlásky, predložky, prípony a ostatné flexibilné elementy reči. U jedincov s percepčnou nedoslýchavosťou, pri ktorej dochádza k rozpadu sluchu, sa bez načúvacieho zariadenia stáva hovorená reč nezrozumiteľná. Narušená je výslovnosť vysokých hlások a samohlások. Zvuková stránka je nápadná nesprávnym rytmom a narušeným prízvukom. Následkom je, že reč nedoslýchavých je spomalená, monotónna alebo brblavá. Typická je veľmi zhoršená zrozumiteľnosť reči postihnutého, ktorá sa negatívne prejavuje v sociálnych kontaktoch. U nepočujúcich môžeme nájsť i ďalšie špecifické rysy hovorenej reči, napríklad v oblasti intenzity hlasu, rezonancií, stretávame sa i s nesprávnym dýchaním, artikulačnej neobratnosti, malou slovnou zásobou, agramatizmy a dysgramatizmy. Priebeh rečového vývinu u nepočujúcich sa výrazne determinuje stupňom sluchového postihnutia a veku kedy došlo k postihnutiu. Problematika je tak zložitá, že môžeme sledovať rozličnú úroveň hovoreného jazyka u jedincov, ktorý majú získanú rovnakú stratu sluchu aj v rovnakom období.

Je nutné spomenúť v hovorenom jazyku aj písomnú formu komunikácie - čítanie a písanie, ktorých odlišnosti môžeme zhrnúť do nasledujúcich bodov: problémy

⁵² HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.50. ISBN 978-80-262-0084-0.

v morfológií a v syntaxe, pomenovania na základe vonkajších podobností alebo vnútorných spojitostí.⁵³ ďalej i odlišné zastúpenie jednotlivých slovných druhov, slová písané nepočujúcimi sú častejšie chybné, prevaha jednoduchých viet na úkor súvetí.⁵⁴

Odzeranie: Vizuálna percepcia reči je neoddeliteľnou súčasťou komunikácie počujúcich a nepočujúcich osôb. Odzeranie charakterizujeme ako prijímanie informácií zrakom a chápanie jeho obsahu na základe pohybov úst, mimiky tváre, gestikulácie rúk a celkových postojov tela, situačných faktorov a kontextu obsahu hovoreného slova.

Zatiaľ čo pomocou sluchu môžeme väčšinou veľmi presne analyzovať a vyhodnocovať zachytené fonémy a jednotlivé hlásky ľudskej reči, vizuálne vnímanie faciálnych obrazov je výrazne obmedzené vzájomnou podobnosťou jednotlivých obrazov.

Na úspešnosť odzerania má zásadný vplyv niekoľko podmienok, ktoré je možné podľa podstaty rozdeliť na vnútorné a vonkajšie. Medzi vonkajšie podmienky odzerania, ktoré je možné do istej miery ovplyvniť, zaradíme: vzájomnú vzdialenosť komunikačných partnerov a približne rovnakú výškovú úroveň úst rozprávajúceho a očí odzerajúceho; svetelné podmienky pri odzeraní; tempo reči; spôsob artikulácie rozprávajúcej osoby; prítomnosť podporných zložiek odzerania ako sú výrazy tváre a gestikulácia. Ako vnútorné podmienky odzerania sú označované aspekty, ktoré sú prejavom osobnostných vlastností účastníkov komunikácie.

Nácvik odzerania prebieha v troch fázach, a to v štádiách primárneho odzerania, potom lexikálneho odzerania a následne integrálneho odzerania, čo znamená, že osoba vnímajúca komplexný prejav rozprávajúcej osoby dokáže analyzovať zachytené faciálne obrazy a na základe kontextu dopĺňať informácie, ktoré sa mu nepodarilo odzerať.⁵⁵

⁵³ SOURALOVÁ, E. *Surdopedie II. Studijní opora pro kombinované studium*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, s.16. ISBN 80-244-1008-7.

⁵⁴ TARCSIOVÁ, D. *Základy pedagogiky sluchovo postihnutých*. In. Kol. autorov *Základy špeciálnej pedagogiky*. Bratislava. Študijný materiál pre učiteľov stredných a vysokých škôl, poradenských pracovníkov a výchovných poradcov, 2007, s.60–62. ISBN 978-80-89113-30-9.

⁵⁵ SOURALOVÁ, E. a J. LANGER. *Surdopedie. Studijní opora pro kombinované studium*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2005, s.19-20. ISBN 80-244-1084-2.

3.2 Vizuálno-motorický komunikačný systém

Tvorí nasledovné formy komunikácie:

Posunkový jazyk: je formou komunikácie, ktorá je spätá s nepočujúcimi a ich kultúrou. Jedná sa o nonvokálny, ale verbálny jazykový systém; vizuálno-priestorový jazyk s vizuálno-motorickou modalitou; jazyk s vlastnou gramatikou a s posunkovou zásobou; nezávislý od hovoreného jazyka; má svoje roviny; dorozumievací prostriedok nepočujúcich. Posunkový jazyk je produkovanie celých výpovedí, ktoré pozostávajú z jednotlivých posunkov, pričom sa využívajú i nemanuálne časti ako mimika a pohyby hlavy. Každý posunok rozdeľujeme na nasledujúce parametre: konfigurácia rúk; umiestnenie posunkov; pohybové parametre; orientácia ruky. Posunok okrem svojich manuálnych činností má aj nemanuálne (mimika, orálne komponenty), ktoré posunok dopĺňajú, doprevádzajú, tvoria jemné významové rozdiely.

Hovorený a posunkový jazyk sa vyznačujú základnými odlišnosťami, ktorými je simultánnosť a existencia v trojdimenzionálnom priestore. Posunkový jedinec je obklopený priestorom, ktorý je vymedzený horizontálne aj vertikálne. Dôležité je kde sa posunok vytvára a akým smerom sa produkuje. Pri porozumení posunkového jazyka ide o syntézu informácií, ktorý obsahuje manuálne a nemanuálne parametre posunkov.

Počujúci si často zamieňa prstovú abecedu a posunkový jazyk, hoci sú to dve odlišné komunikačné formy.

Prstová abeceda: Prstová abeceda je najznámejším systémom prstových znakov. Ide o produkovanie písmen abecedy a podmienkou je znalosť hovoreného jazyka. Používajú sa dva systémy prstových znakov: jednoručná a dvojručná. Najčastejšie používame prstovú abecedu pri: neznámych slovách; názvoch miest a obcí; geografických názvoch; menách a priezviskách; slovách, kde ešte nie je posunok; pri tvorbe nových posunkov, kde sa prvé písmeno v danom slove ukáže prostredníctvom prstovej abecedy.

Posunková slovenčina: V našich podmienkach medzi počujúcimi a nepočujúcimi je najčastejšie používanou formou posunkovej komunikácie posunková slovenčina. Ide o simultánne využívanie hovoreného a posunkového jazyka. Posunky sa priradujú s využitím gramatiky k hovorenému jazyku. Dôležitým predpokladom využívania

posunkového jazyka je ovládanie hovoreného jazyka (slovenčiny) a zároveň aj posunkov z posunkového jazyka.⁵⁶

3.3 Komunikačné prístupy v školách pre sluchovo postihnutých

V školách pre sluchovo postihnutých jedincov na úrovni predprimárneho, primárneho a sekundárneho vzdelávania sa uplatňujú komunikačné prístupy, umožňujúce v maximálnej miere uľahčiť sluchovo postihnutým jedincom prístup k potrebným informáciám.

Z overených komunikačných prístupov sa uplatňuje:

Totálna komunikácia: Predstavuje komplex manuálnych a orálnych spôsobov komunikácie, ktoré umožňujú dieťaťu so sluchovým postihnutím zaistiť bezbariérový prístup k informáciám tak, aby sa mohlo harmonicky rozvíjať. Základným predpokladom je, že sa nepočujúce dieťa zoznamuje so všetkými dostupnými komunikačnými prostriedkami: rozprávanie, posunkový jazyk, prirodzené gestá, mimika, reč tela, prstová abeceda, odzeranie, čítanie a písanie.

Rovnako by sa mali v maximálnej možnej miere rozvíjať všetky využiteľné zvyšky sluchu. Cieľom je účinné a obojsmerné dorozumievanie medzi počujúcimi a nepočujúcimi a medzi nepočujúcimi navzájom. Systém vznikol v 60. rokoch 20. storočia v USA. V súčasnej dobe je totálna komunikácia považovaná skôr za filozofiu prístupu k sluchovo postihnutým než iba za vyučovaciu metódu.⁵⁷

Orálna metóda: Hlavným cieľom orálnej metódy je vybudovať u detí so sluchovým postihnutím hovorenú reč. Najdôležitejšou zložkou je sluchový tréning. Orálna metóda je uprednostňovaná u detí, ktoré majú využiteľné zvyšky sluchu, používajú slúchadlá a kochleárne implantáty.

Bilingválny prístup: u jedincov so sluchovým postihnutím ho definujeme ako prenos informácií v dvoch jazykových kódach, v znakovom jazyku nepočujúcich a hovorenom jazyku a to medzi vzájomne nepočujúcimi a nepočujúcimi s počujúcimi. Tieto jazyky nie sú používané simultánne ani bezprostredne a presne prekladané. Dodržiavajú sa tak materské metódy výuky jazyka u obidvoch jazykov, kde počujúci učiteľ pôsobí ako

⁵⁶ TARCSIOVÁ, D. *Základy pedagogiky sluchovo postihnutých*. In. Kol. autorov *Základy špeciálnej pedagogiky*. Bratislava. Študijný materiál pre učiteľov stredných a vysokých škôl, poradenských pracovníkov a výchovných poradcov, 2007, s.62, ISBN 978-80-89113-30-9

⁵⁷ KUČEROVÁ, I. *Výuka anglického jazyka u sluchovo postihnutých studentů*. Brno, 2008. Bakalárska práca. Masarykova Univerzita v Brne, Katedra špeciálnej pedagogiky. Lenka Doležalová, s.15.

vzor pre osvojenie si hovorenej reči, má socializačnú a integračnú funkciu a zdôrazňuje využívanie písanej podoby národného jazyka. Bilingválny prístup sa rozšíril v 80. rokoch 20. storočia v škandinavských krajinách, neskôr v Nemecku a vo Francúzsku.⁵⁸

⁵⁸ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.78-79. ISBN 978-80-262-0084-0.

4 Systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

4.1 Zaradenie systému vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím v celkovom vzdelávacom systéme na Slovensku

Systém výchovy a vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku je integrálnou súčasťou celoštátneho systému vzdelávania na úrovni regionálneho školstva. Regionálne školstvo pre výchovu a vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku je tvorené sieťou materských škôl, základných škôl a stredných škôl pre sluchovo postihnutých jedincov.

V zmysle zákona NR SR č.245/2008 Z. z. (Školský zákon) sa na úrovni regionálneho školstva uskutočňujú tri stupne vzdelávania sluchovo postihnutých jedincov na školách pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami:

Predprimárne vzdelávanie v materských školách

Primárne vzdelávanie v základných školách

Sekundárne vzdelávanie na stredných školách

Terciárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na špeciálnych vysokých školách nie je v SR uzákonené. Terciárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím sa uskutočňuje na slovenských vysokých školách a univerzitách podľa príslušných ustanovení vysokoškolského zákona, uplatňovaním princípov sociálnej inklúzie.

4.1.1 Predprimárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Uskutočňuje sa v ***Materských školách pre deti so sluchovým postihnutím.***

Materskú školu pre jedincov so sluchovým postihnutím možno zriadiť pre najmenej desať jedincov; zrušiť ju možno, ak klesne počet jedincov pod osem. V odôvodnených prípadoch, najmä z dôvodu dostupnosti, ju možno po súhlase zriaďovateľa ponechať zriadená aj s menším počtom jedincov, najmenej však s počtom štyri. Vnútorne sa člení na triedy, do ktorých sa spravidla zaraďujú jedinci rovnakého veku so sluchovým postihnutím. Trieda sa zriaďuje najmenej pre štyroch jedincov, najväčší počet jedincov

je osem. Riaditeľ školy môže povoliť prekročenie najvyššieho počtu jedincov v triede najviac o dvoch.⁵⁹ Podľa rámcového vzdelávacieho programu pre jedincov so sluchovým postihnutím ISCED 0 v materských školách, v ktorých sa vzdelávajú jedinci so sluchovým postihnutím, sa rozvíjajú komunikačné kompetencie jedinca so sluchovým postihnutím. **Jedinec so sluchovým postihnutím na konci predprimárneho vzdelávania má vedieť:** *Nadväzovať a viesť dialóg a rozhovor s deťmi i dospelými v slovenskom alebo posunkovom jazyku alebo v posunkovej slovenčine; prijímať a porovnávať informácie z rôznych médií na základe zrakového vnímania a sluchového vnímania podľa druhu a stupňa postihnutia; vyjadrovať svoje myšlienky v slovenskom alebo posunkovom jazyku alebo v posunkovej slovenčine; chápať jazyk ako komunikačný prostriedok.*

V materských školách v ktorých sa vzdelávajú jedinci so sluchovým postihnutím sa rozvíjajú reedukačné a kompenzačné kompetencie. Reedukácia je zameraná na stimuláciu zvyškov sluchu a kompenzácia na rozvíjanie vnímania neporušenými zmyslami. Výchovno-vzdelávaciu činnosť pre jedincov so sluchovým postihnutím vykonáva tím pracovníkov. **Spravidla sú to:** *špeciálny pedagóg; logopéd; pomocná vychovávateľka; psychológ; sociálny pracovník a zdravotná sestra.*

Podľa potreby súčasťou tímu je aj asistent učiteľa, pedagóg, ktorý ovláda posunkový jazyk, tlmočník posunkovej reči a ďalší odborní zamestnanci.⁶⁰

Kompletný zoznam Materských škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku (viď Príloha A)

4.1.2 Primárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Nástup do školy je pre jedinca dôležitým sociálnym medzníkom. Zaraďeniu jedinca do školy musí predchádzať skúška školskej zrelosti. Ide predovšetkým o určitú úroveň zrelosti centrálnej nervovej sústavy, ktorá sa prejavuje zmenou celkovej reaktivity jedinca, zvýšenou odolnosťou voči záťaži a schopnosťou koncentrácie pozornosti. Pred vstupom jedinca so sluchovým postihnutím do školy je posúdená dosiahnutá úroveň celkového vývoja jedinca. Výchova a vzdelávanie sluchovo

⁵⁹ Školský zákon č. 245/2008 Z. z. v znení neskorších predpisov., §96, ods. 1, 2 a 3

⁶⁰ Ministerstvo školstva Slovenskej republiky.. *Vzdelávací program pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím*. Štátny pedagogický ústav. Bratislava, 2009, s.5-13 [online].[cit.2015-01-12]. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/vp_pre_zz/vp_sluchovo/vp_sp_isced_0_1_2_3_vp.pdf

postihnutých jedincov je primárne zaistená v *Základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím*.⁶¹

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím poskytuje základné vzdelanie počas deviatich rokov štúdia. V základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím možno predĺžiť dĺžku vzdelávania až o dva roky. Dĺžku štúdia určí štátny vzdelávací program. Majú spravidla deväť až jedenásť ročníkov s možnosťou zriadenia prípravného ročníka. Prípravný ročník je určený pre jedincov, ktorí k 1. septembru dosiahli fyzický vek šesť rokov, nedosiahli školskú spôsobilosť a nie je u nich predpoklad zvládnutia prvého ročníka základnej školy. Absolvovanie prípravného ročníka sa považuje za prvý rok plnenia povinnej školskej dochádzky. Základná škola pre sluchovo postihnutých sa spravidla zriaďuje pre najmenej desať jedincov a zriaďovateľ ju zruší, ak počet jedincov klesne pod osem. V odôvodnených prípadoch možno školu ponechať zriadenú aj pri nižšom počte jedincov, najmä v prípadoch, ak v nasledujúcom školskom roku je predpoklad zvýšenia počtu jedincov. Triedy možno zriadiť pre najmenej štyroch jedincov a najviac desať jedincov. Riaditeľ školy môže povoliť prekročenie najvyššieho počtu jedincov v triede najviac o dvoch.⁶² Podľa rámcového vzdelávacieho programu ISCED 1, v základných školách je hlavným cieľom, aby jedinci so sluchovým postihnutím nadobudli rozvinuté kľúčové kompetencie primerané veku a individuálnym osobitostiam jedincov, ktoré vyplývajú zo sluchového postihnutia jedinca. Cieľom výchovy a vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím je nadobudnutie komunikačných kompetencií, osobnostných kvalít, reedukačných a kompenzačných kompetencií. Povinná školská dochádzka sa začína prípravným ročníkom a končí 9. ročníkom. Ak má jedinec so sluchovým postihnutím osvojené primerané sociálne a komunikačné zručnosti, môže začať školskú dochádzku 1. ročníkom. Dosiahnutie špeciálnopedagogických cieľov výchovy a vzdelávania, používanie špecifických metód a foriem výchovno-vzdelávacej práce v základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím sa uskutočňuje v spolupráci s jednotlivými pracovníkmi školy. ***Spravidla sú to: učiteľ – špeciálny pedagóg/surdopéd; vychovávateľ – špeciálny pedagóg/surdopéd; pomocný***

⁶¹ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.81-82. ISBN 978-80-262-0084-0.

⁶² Školský zákon NR SR č. 245/2008 Z. z. v znení neskorších predpisov, §97, ods. 2, 3 a 6

*vychovávateľ; logopéd/surdopéd; psychológ; sociálny pracovník; detská sestra s audiologickým kurzom; technik; asistent učiteľa; tlmočník posunkovej reči.*⁶³

Kompletný zoznam Základných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím. (viď Príloha B)

4.1.3 Sekundárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Na konci školskej dochádzky a v dospievaní nastáva obdobie v ktorom je nutné sa zamerať na budúce pracovné uplatnenie jedinca a včas sa pripraviť na voľbu zamestnania. Výber povolania u mladistvých jedincov nemôže byť jednorázovou akciou. Je to proces, v ktorom je nutné skúmať zdravotné predpoklady, nadanie a schopnosti jedinca. Kľúčom ku kvalitnej profesionálnej príprave jedincov so sluchovým postihnutím je zaistenie kvalitného vzdelávania, odbornosti a rozvoja interpersonálnych komunikačných predpokladov. Rast vzdelanostnej úrovne a zvyšujúca sa úloha vzdelávania je významnou charakteristikou dnešnej doby. Výchova so vzdelávaním sú dôležitou súčasťou socializačného procesu jedincov so sluchovým postihnutím.⁶⁴

Stredná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím sa podľa Školského zákona NR SR č. 245/2008 Z. z zriaďuje pre najmenej desať jedincov a zriaďovateľ ju zruší, ak počet jedincov klesne pod osem. V odôvodnených prípadoch, najmä z dôvodu dostupnosti, ju možno po súhlase zriaďovateľa ponechať zriadenú aj s menším počtom jedincov. Triedu pre jedincov so sluchovým postihnutím v strednej škole možno zriadiť pre najmenej štyroch jedincov a najviac desať. Riaditeľ školy môže povoliť prekročenie najvyššieho počtu jedincov v triede najviac o dvoch.⁶⁵

Podľa rámcového vzdelávacieho programu ISCED 3 plnia všetci jedinci so sluchovým postihnutím rovnaké ciele vzdelávania, ako ostatní jedinci stredných odborných škôl a gymnázií na sekundárnom a vyššom sekundárnom stupni vzdelávania. Ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetenciách sa prispôbujú individuálnym osobitostiam jedincov so sluchovým postihnutím.

⁶³ Ministerstvo školstva Slovenskej republiky.. *Vzdelávací program pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím*. Štátny pedagogický ústav. Bratislava, 2009, s.14-31. [online].[cit.2015-01-12]. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/vp_pre_zz/vp_sluchovo/vp_sp_isced_0_1_2_3_vp.pdf

⁶⁴ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.83-84. ISBN 978-80-262-0084-0.

⁶⁵ Školský zákon NR SR č.245/2008 Z. z v znení neskorších predpisov., §98, ods. 3

ISCED 3 zodpovedá sekundárnemu – stredoškolskému vzdelávaniu.

Úplné stredné všeobecné vzdelanie (ISCED 3A) – vzdelávacie programy gymnázia pripravujú jedincov absolventov na pokračovanie v štúdiu na vyšších stupňoch vzdelávania a môžu sa pripravovať aj na pracovný a mimopracovný život.

Úplné stredné odborné vzdelanie a Stredné vzdelanie (ISCED 3A a ISCED 3B) – vzdelávacie programy charakterizuje pre prípravu jedincov na povolanie, získanie odbornej kvalifikácie a priamy vstup na trh práce, alebo možnosť vstupu do ďalších programov vzdelávania.

Jedinci so sluchovým postihnutím sa podľa tohto vzdelávacieho programu vzdelávajú v špeciálnych stredných školách, v špeciálnych triedach, v triedach alebo výchovných skupinách s ostatnými žiakmi stredných škôl. Ak je sluchové postihnutie jedinca, ktorý sa vzdeláva na bežnej strednej škole takého charakteru, že je potrebné mu vytvoriť špeciálne podmienky na vzdelávanie, takýto jedinec má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a musí byť na škole evidovaný za podmienky súhlasu jeho zákonného zástupcu. Jedinec, ktorý má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, musí mať vypracovaný individuálny vzdelávací program. Individuálny vzdelávací program vypracováva škola v spolupráci so špeciálnym pedagógom, v priebehu školského roka sa program môže upravovať a dopĺňovať a zmeny je potrebné konzultovať a oboznamovať zákonného zástupcu jedinca. Individuálny vzdelávací program podpisuje riaditeľ školy, triedny učiteľ, špeciálny pedagóg a zákonný zástupca jedinca. Jedinec môže mať špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby počas celého vzdelávacieho cyklu alebo len počas limitovaného obdobia, ktoré sa posudzuje na základe výsledkov odborného vyšetrenia zariadenia výchovného poradenstva a prevencie. Jedinec so sluchovým postihnutím, ktorý sa vzdeláva v bežnej triede strednej školy, musí mať zabezpečené odborné, personálne, materiálne, priestorové a organizačné podmienky zodpovedajúcej jeho individuálnym potrebám. Riaditeľ školy je povinný pri výchove a vzdelávaní takého jedinca zabezpečiť systematickú spoluprácu školy s centrom špeciálno-pedagogického poradenstva. Podľa potreby môže škola spolupracovať aj so špeciálnou strednou školou pre jedincov so sluchovým postihnutím.

Na dosiahnutie špeciálno-pedagogických cieľov výchovy a vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na stredných školách je potrebná spolupráca s týmito pracovníkmi školy: *učiteľ, špeciálny pedagóg (surdopéd); asistent učiteľa;*

*vychovávateľ, špeciálny pedagóg (surdopéd); pomocný vychovávateľ; logopéd; psychológ; sociálny pracovník; tlmočník posunkovej reči.*⁶⁶

Kompletný zoznam Stredných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím. (viď Príloha C)

4.1.4 Terciárne vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Uskutočňuje sa na slovenských vysokých školách a univerzitách podľa príslušných ustanovení vysokoškolského zákona.

Mnoho mladých jedincov so sluchovým postihnutím chce absolvovať vysokoškolské vzdelanie na Slovensku alebo v zahraničí. V súčasnej dobe tvoria jedinci so sluchovým postihnutím na vysokých školách veľmi rôznorodú skupinu, v ktorej sa od seba odlišujú jednak stupňom sluchovej vady, jednak preferovaným komunikačným systémom.⁶⁷

Zo zákona NR SR o vysokých školách má každý právo študovať na vysokej škole zvolený študijný program, ak splní základné podmienky prijatia na štúdium. Pri základných podmienkach sú zaručené rovnaké práva pre všetkých uchádzačov o štúdium a zakazuje sa akákoľvek diskriminácia z dôvodu veku, pohlavia, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, rasy, farby pleti, zdravotného postihnutia, jazyka, politického a iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, náboženského vyznania alebo viery, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia. Vysoká škola je povinná uchádzačovi so sluchovým postihnutím na jeho žiadosť určiť formu prijímacej skúšky a spôsob jej vykonania. Od 1. januára 2013 sú Vysoké školy na Slovensku povinné vytvárať všeobecné prístupové akademické prostredie so zodpovedajúcimi podmienkami štúdia.

Jedincom so sluchovým postihnutím vysoké školy poskytujú podporné služby, a o ich využívanie musia požiadať. Na základe žiadosti jedinca, vysoká škola preskúma jeho potreby a určí rozsah poskytovaných služieb. Podkladom sú najmä lekárske vysvedčenia, vyjadrenia psychológa, logopéda a špeciálneho pedagóga (surdopéda). Poskytovanie podporných služieb je vo forme využívania špecifických vzdelávacích

⁶⁶ Ministerstvo školstva Slovenskej republiky.. *Vzdelávací program pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím*. Štátny pedagogický ústav. Bratislava, 2009, s.32-52 [online].[cit.2015-01-17] Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/vp_pre_zz/vp_sluchovo/vp_sp_isced_0_1_2_3_vp.pdf

⁶⁷ HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutie. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.85. ISBN 978-80-262-0084-0.

prostriedkov, individuálnych vzdelávacích prístupov, určením osobitných podmienok na vykonávanie študijných povinností, individuálnym prístupom vysokoškolských učiteľov, odpustením školného v odôvodnených prípadoch v prípade prekročenia štandardnej dĺžky štúdia.⁶⁸

V Slovenskej republike nie je žiadna vysoká škola, ktorá by bola vyhradená pre jedincov so sluchovým postihnutím. Jedinci so sluchovým postihnutím sú integrovaní medzi intaktných študentov. Na vysokých školách sú k dispozícii centrá, ktoré sa venujú študentom so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. (viď Príloha D)

4.2 Integrácia jedinca so sluchovým postihnutím do bežného typu školy

Pod pojmom integrácia rozumieme spojenie časti do jedného celku, zjednotenie, začlenenie sa do spoločnosti. Integrácia môže byť školská, pracovná a spoločenská. Integrácia má dynamický charakter, znamená to, že nie je sústavne na vrchole a neustále jej hrozí ústup. Integrácia predpokladá vysoké stupne schopností sebarehabilitácie, seba výchovy a sebarealizácie.

Integrácia ponúka jedincom so sluchovým postihnutím možnosť vzájomných interakcií s počujúcimi rovesníkmi, socializačnú skúsenosť, zlepšovanie verbálnych schopností a vedomostí.

Podľa Jesenského integrácia je *„stav keď sa samotný postihnutý nepovažuje za zvláštnu súčasť spoločnosti, a keď ani intaktná spoločnosť nepociťuje postihnutého ako zvláštnu súčasť.“*

Významným a podstatným faktorom integrácie je komunikácia. Komunikácia je základnou potrebou pre všetkých zdravých aj postihnutých jedincov. Práve komunikáciou sa jedinec integruje do okolitého prostredia z ktorého prijíma a odovzdáva skúsenosti, schopnosti a zručnosti. U sluchovo postihnutých je tento proces v závislosti od mieri postihnutia sluchu narušený.

Z počtu sluchovo postihnutých jedincov v populácii prevažujú nedoslýchaví nad prelingválne nepočujúcimi. Pre obe skupiny je veľmi dôležité aby neboli od počujúcej majoritnej spoločnosti spoločensky izolovaní, ale aby žili medzi ostatnou počujúcou populáciou. Predpokladá to rehabilitáciu využiteľných zvyškov sluchu tam, kde je to

⁶⁸ Ministerstvo školstva Slovenskej republiky *Štúdium študentov so špecifickými potrebami – sluchové postihnutie*. Bratislava. [online].[cit.2015–01-17]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/studium-studentov-so-specifickymi-potrebami/>

možné, naučiť sa dorozumievať pomocou odzvania reči z úst a vlastnej artikulácie. U nedoslýchavých je veľmi dôležité, aby sa mohli dorozumievať s okolím pomocou hovorenej reči. Je pre nich nevyhnutné, aby boli v kontakte s počujúcou, hovoriacou spoločnosťou. Majú tak možnosť využívať zvyšky sluchu, počúvať a odzerať. Integrácia do bežnej školy bude mať význam pre túto skupinu jedincov so sluchovým postihnutím. Mnohí jedinci so sluchovým postihnutím, zvlášť tí, ktorí boli vedení v posunkovej reči, považujú štúdium v bežnej vzdelávacej inštitúcii za ťažké a izolujúce, preto preferujú špeciálne školy pre nepočujúcich.

Na úspešnosť integračného procesu má veľký vplyv úroveň a kvalita materiálnych a personálnych služieb, poskytovaných v prostredí do ktorého chceme jedinca so sluchovým postihnutím integrovať. Každý jedinec so sluchovým postihnutím v integrovanom prostredí má svoj sociálny status a vyznačuje sa typom a stupňom sluchovej poruchy, ako aj jeho veku.

Úspešnosť jedinca so sluchovým postihnutím v takejto integrácii je určovaná osobnostnými vlastnosťami, intelektovými predpokladmi a pripravenosťou okolia.

Integrácia do bežných škôl v prípade sluchovo postihnutých, znamená spoločnú výchovu a vzdelávanie postihnutých žiakov s nepostihnutými, s cieľom umožniť sluchovo postihnutým žiakom stretávať sa so zdravými vrstovníkmi, zvykať si na seba a učiť sa navzájom komunikovať a žiť. Cieľom je rozvíjanie individuality a celkovej nezávislosti postihnutého jedinca.⁶⁹

4.4 Aktuálna školská legislatíva

Školská legislatíva na Slovensku umožňuje riaditeľom škôl prijímať žiakov s rôznym druhom postihnutia, znevýhodnenia alebo ohrozenia. Integrácia žiakov do bežných tried základných škôl je možná na základe odborných vyšetrení, vyjadrenia poradenského zariadenia a na základe žiadosti zákonného zástupcu žiaka. Riaditeľ školy zodpovedá za všetky podmienky výchovy a vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Ako uvádzame na začiatku 4. kapitoly práce, systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím je zakotvený v týchto zákonoch Slovenskej republiky:

⁶⁹ BEŇO, P. *Integrácia do bežných škôl*. Žiaci a študenti so sluchovým postihnutím v školskej integrácii. Nitra: Spolok nepočujúcich pedagógov SNEPEDA, 2007, s.34-36. ISBN 978-80-969695-1-7.

„Zákon NR SR č.245/2008 Z. z o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.“

„Zákon NR SR č.149/1995 Z. z o posunkovej reči nepočujúcich osôb.“

„Zákon NR SR č.317/2009 Z. z o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.“⁷⁰

Príslušné vyhlášky:

„Vyhláška MŠ SR č.322/2008 Z. z o špeciálnych školách.“

„Vyhláška MŠ SR č.325“2008 Z. z o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie.“⁷¹

Pre účely praktickej časti je potrebné bližšie spomenúť a charakterizovať Štátny vzdelávací program a Školský vzdelávací program.

Štátny vzdelávací program je významným záväzným dokumentom, ktorý stanovuje ciele, obsah vzdelávania a kompetencie, ku ktorým má vzdelávanie smerovať. V súlade so spomenutým programom si každá škola vytvára vlastný školský vzdelávací program.

V našej empirickej časti sa zaoberáme vzdelávacím programom pre jedincov so zdravotným znevýhodnením. Vzdelávacie programy pre jedincov so zdravotným znevýhodnením sú určené pre jedincov s jednotlivými druhmi postihnutia alebo narušenia v špeciálnych školách, v špeciálnych triedach základných škôl a jedincov vzdelávaných v školskej integrácii v základnej alebo strednej škole.⁷²

„Vzdelávací program pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím ISCED 0, ISCED 1, ISCED 2, ISCED 3.“ je určený pre jedincov nepočujúcich, nedoslýchavých a s kochleárnym implantátom v špeciálnej škole, v špeciálnej triede základnej školy a jedincov vzdelávaných v školskej integrácii (začlenených) v materskej, základnej alebo v strednej škole. Vzdelávací program vymedzuje špecifiká vzdelávania

⁷⁰ Aktuálna školská legislatíva. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/12272-sk/zakony/>

⁷¹ Aktuálne školské vyhlášky. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. [online].[cit.2015-07-16]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vyhlasky/>

⁷² Vzdelávacie programy pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. [online].[cit.2015-07-21]. Dostupné z: <http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/VP-pre-deti-a-ziakov-so-zdravotnym-znevychodnenim.alej>

a požiadavky na komplexnú odbornú starostlivosť o jedincov so sluchovým postihnutím.⁷³

My sa v našej praktickej časti diplomovej práce zaoberáme porovnávaním vzdelávania uplatňovaných v troch vybraných základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím. Vychádzame zo vzdelávacieho programu pre jedincov so sluchovým postihnutím kategórie ISCED 1 a ISCED 2. Analyzujeme rámcové učebné plány pre základné školy pre jedincov so sluchovým postihnutím od prípravného po 9. ročník.

⁷³ Vzdelávací program pre jedincov so sluchovým postihnutím. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. [online].[cit.2015-07-21].Dostupné z: <http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/VP-pre-deti-a-ziakov-so-zdravotnym-znevyhodnenim/VP-pre-deti-a-ziakov-so-sluhovym-postihnutim.alej>

5 Súčasné trendy a možnosti uplatnenia jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

V piatej kapitole diplomovej práce sa zameriavame na popis súčasný trendov a možností uplatnenia jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku.

V súčasnosti sa sluchovo postihnutí jedinci majú možnosť vzdelávať po úroveň stredných škôl a to na špeciálnych odborných učilištiach v Bratislave, v Kremnici, v Prešove a v Lučenci, na ktorých prevláda príprava na výkon pracovných pozícií s prevahou fyzickej činnosti. Odborná príprava kopíruje staré modely vzdelávania, zamerané na manuálnu prácu (krajčír, automechanik, zámočník, kaderníčka, krajčírka) v chránených dielňach.

Súčasným trendom uplatnenia sluchovo postihnutých jedincov sú nové príležitosti, ktoré ponúka Informačná spoločnosť na trhu práce, nové pracovné pozície s prevahou duševnej činnosti, ktoré podporujú kreatívne a samostatné myslenie. Ak sluchové postihnutie nie je kombinované s inou formou postihnutia, sluchovo postihnutému nestojí nič v ceste, aby s pomocou počítača ako hlavného pracovného nástroja vykonával konkrétne pracovné pozície (web dizajnér, počítačový typograf, digitálny administrátor, správca počítačových databáz, pracovný poradca), ktoré otvárajú nové možnosti spojené s budovaním Informačnej spoločnosti.

Jedinci so sluchovým postihnutím, pokiaľ ich postihnutie nie je kombinované s inou formou postihnutia, môžu byť pre zamestnávateľov vhodnou pracovnou silou jednak preto, že ich intelektuálny potenciál nie je limitovaný ako i preto, že využívanie počítačov výrazne eliminuje ich hlavný handicap. Zlepšovať zamestnanosť jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku v súčasnosti výrazne pomáhajú projekty financované zo štrukturálnych fondov, konkrétne z Európskeho sociálneho fondu. Firmy, ktoré prijímu jedincov so sluchovým postihnutím, môžu získať zo štrukturálnych fondov prostriedky na úpravy pracoviska, nákup potrebných zariadení a vybavenia, vytváranie špeciálnych pracovných podmienok pre jedincov so sluchovým postihnutím, ako aj zabezpečiť tréningy priamo na pracovisku. Tento trend je podporovaný rôznymi grantovými programami, zameranými na vzdelávanie a získavanie zručností jedincov so sluchovým postihnutím.

5.1 Kultúra Nepočujúcich na Slovensku

Medzi vzrastajúce trendy spoločnosti osôb so sluchovým postihnutím by sme mohli z časti zaradiť i problematiku kultúry Nepočujúcich. Nepočujúci s veľkým „N“ sa označujú ľudia, ktorí sú používatelia slovenského posunkového jazyka a ktorí sa stotožnili s komunitou a kultúrou Nepočujúcich. Sluchové postihnutie vytvorilo podmienky pre vznik samostatnej kultúry. Títo Nepočujúci ľudia majú vlastný jazyk, majú vlastné zvyky, majú vlastný humor, ktorý je na celom svete rovnaký a patrí len Nepočujúcim. Veľké písmeno „N“ je znakom hrdosti na svoj stav. Nepočujúci s malým „n“ je termínom, ktorým sú všeobecne označovaní jedinci, ktorí nepočujú. Nerozlišuje sa, aký spôsob komunikácie preferujú. Stretávame sa s označením sluchovo postihnutý.⁷⁴

Medzi kultúrne aktivity Nepočujúcich patria voľnočasové aktivity, udalosti a spoločné akcie. Na medzinárodnej úrovni je to Deaflympiáda; Festivaly a Konferencie.⁷⁵ Od roku 2006 je k dispozícii internetová stránka – portál o kultúre nepočujúcich „Nepočujúci.sk“. Cieľom internetovej stránky je prispieť k väčšej informovanosti nepočujúcich osôb na Slovensku.

5.2 Tlmočnicke služby v posunkovom jazyku na Slovensku

Jedným z významných trendov v živote jedincov so sluchovým postihnutím je aj častejšie využívanie tlmočnických služieb. V rámci vzdelávania sa môžeme stretnúť s tlmočením výučby alebo prednášok do posunkovej slovenčiny.

V systéme vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku je tlmočenie do posunkovej reči úkon, vymedzený **Zákomom NR SR č. 149/1995 Z. z o posunkovej reči nepočujúcich osôb v znení neskorších predpisov**. Zákon garantuje nepočujúcim právo na používanie posunkovej reči nepočujúcich v procese vzdelávania a garantuje, že toto právo môžu využívať bezplatne. Súčasne garantuje aj to, že nepočujúci si má právo vybrať tlmočníka.⁷⁶

⁷⁴ Návrh zákona NR SR o komunikačných systémoch osôb so sluchovým postihnutím a osôb s hluchoslepotou, §5

⁷⁵ Tamtiež, s.113-114.

⁷⁶ Zákon NR SR č.149/1995 Z. z o posunkovej reči nepočujúcich osôb, §5 ods. 1 a 2, nahradený návrhom zákona NR SR o komunikačných systémoch osôb so sluchovým postihnutím a osôb s hluchoslepotou, §6 ods.1 a 2-

Jedinci so sluchovým postihnutím môžu v procese vzdelávania využívať tlmočnicku službu pre nepočujúcich v zmysle **Zákona NR SR č. 448/2008 Z. z o sociálnych službách v znení neskorších predpisov**, ktorý zároveň stanovuje podmienky pre subjekty, poskytujúce tlmočnicke služby jedincom so sluchovým postihnutím. Stanovuje tiež týmto subjektom povinnosť získať akreditáciu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.⁷⁷

Tlmočnicke služby tvoria pre jedincov so sluchovým postihnutím neodmysliteľnú súčasť ich života. Obava z prípadného neporozumenia a neúspechu pri komunikácii tvárou v tvár s počujúcim je pre jedincov s postihnutím sluchu veľmi stresujúce. Preto pravidelne využívajú možnosti zaistiť si prítomnosť tlmočníka. Proces tlmočenia patrí medzi zvláštny druh sprostredkovanej medzijazyčnej a zároveň interkultúrnej komunikácie, ako spôsob dorozumievania medzi jedincami používajúcimi rôzne jazyky. Proces tlmočenia prebieha v troch fázach – *receptcia*, *translancia*, *produkcia*, ktoré na seba plynulo nadväzujú, čiastočne sa prekrývajú a nedajú sa od seba niekedy ani oddeliť. Fázy tlmočenia sa dajú vysvetliť takto: *aktívny posluš s analýzou vo výslednom jazyku; spracovávanie informácií; produkcia v cieľovom jazyku*.⁷⁸

5.3 Nové trendy vo vzdelávaní sluchovo postihnutých na Slovensku

Európska kultúrna spoločnosť v roku 2007 priniesla na prednáškach pre verejnosť nové projekty zamestnanosti a e-learningu, organizáciami venujúcimi sa sluchovo postihnutým. Jeden z prvých blokov informoval o nových možnostiach čerpania grantov na vzdelávanie sluchovo postihnutých na Slovensku.

Operačný program Vzdelávanie – Ministerstvo školstva Slovenskej republiky pripravilo operačný program Európskej únie vzdelávania na roky 2007 – 2013. Cieľom bolo uskutočniť reformu vzdelávania na Základných školách a Stredných školách a podporovať zvyšovanie kvality vzdelávania na Vysokých školách so zameraním na celoživotné vzdelávanie.

⁷⁷Zákon NR SR č. 448/2008 Z. z o sociálnych službách v znení neskorších predpisov., §44 - §45 a §85 - §90.

⁷⁸HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postihnutí. Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012, s.114-118. ISBN 978-80-262-0084-0.

Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky riadi operačný program Európskej únie Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Cieľom bolo využiť nástroje k vytvoreniu rovnováhy a na trhu práce, posilnenie integrácie osôb ohrozenými sociálnym vylúčením.

EUD (The European Union of the Deaf) – v programovom vyhlásení priniesli pre roky 2007 – 2013 podporu členom v oblasti obhajoby práv nepočujúcich a postihnutých ľudí. Prioritou je obhajoba práv na posunkový jazyk, prístup k informáciám, zlepšenie komunikácie a podpora vzdelávania či zamestnania.

Projekty:

Point – projekt zameraný na zvyšovanie počítačovej gramotnosti sluchovo postihnutých, išlo o nový pracovný nástroj pre osoby so sluchovým postihnutím.

Akadémia bez bariér – projekt sa zamerával na tvorbu vzdelávacej siete osôb so sluchovým postihnutím.

Kariéra bez bariér – projekt sa zameriava na podporu osôb so sluchovým postihnutím v ďalšom vzdelávaní.

DEAFART – moderná kreatívna dielňa

Mestská samospráva a osoby so sluchovým postihnutím – projekt presadenia osôb so sluchovým postihnutím do územných samospráv.

Via Lucis – podpora prístupu študentov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na vysoké školy – cieľom projektu Via Lucis mal za cieľ vytvárať podmienky pre lepší prístup študentov so špeciálnymi potrebami na Vysokej škole a ich uplatnení vo vysokoškolskom prostredí.

Špecializovaný tréning osôb so sluchovým postihnutím v autoškolách – bol poukázaný problém výučby nepočujúcich v autoškolách. V spolupráci s Belgickom, Holandskom a Švédskom mapovali súčasnú problematiku identifikácie hlavných problémov príčin. Organizujú sa workshopy za účelom prípravy dvanástich inštruktorov v autoškolách na Slovensku. Výsledkom sú špeciálne upravené texty, video a CD.

Eurosigns – projekt sa zamerával na zlepšovanie jazykovej zručnosti nepočujúcich a ľudí pracujúcich s nepočujúcimi. Špecifikom je zásoba posunkov z oblasti pracovného trhu a porovnávanie posunkov z partnerských krajín.

Centrum sociálno-rehabilitačných a informačných služieb pre sluchovo postihnutých – centrum sa zameriava na poradenské služby pre osoby so sluchovým postihnutím.

Ponúka možnosti uplatnenia na trhu práce a vytvára podmienky pre ľahký prístup občanov so sluchovým postihnutím k získaniu informácií o možnostiach pracovného uplatnenia. Projekt sa skladá z dvoch častí, v prvej časti bola vybudovaná informačná databáza, modelové tréningy, online slovníkov a navrhnutie funkčného modelu diagnostiky sluchovo postihnutých vo vzťahu k zamestnaniu a práci. V druhej časti je všetko vyskúšať v praxi, teda poradenských služieb a umožniť integračné vzdelávacie moduly pre uplatnenie na trhu práce.

Aktívne občianstvo a sluchové postihnutie – kresťanské centrum nepočujúcich na Slovensku ponúka podobný projekt. Poukazuje na dôležitosť stretnutia s pracovníkom Úradu práce nácvikom pracovného pohovoru, vyplňovania formulárov na úradoch, odbúranie strachu z novej a neznámej etapy života, zvyšovanie istoty a sebavedomia pri hľadaní práce. Súčasťou sú diskusie, rozhovory v rámci skupín, nácvik reálnych životných skúseností, ktoré mladí ľudia prežijú na úradoch.⁷⁹

⁷⁹ NOVÁK, M. *Nové trendy vo vzdelávaní sluchovo postihnutých na Slovensku*. [online].[cit2007-11-06]. Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/257-nove-trendy-ve-vzdelavani-sluchove-postizenych-na-slovensku>

6 Komparácia vzdelávania, uplatňovaného v systéme vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

V našej praktickej časti je prezentovaná komparácia vzdelávania, uplatňovaného v systéme vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku, v troch vybraných slovenských základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím. Vo vykonanom výskume sme zvolili metódy pozorovania, analýzy dokumentov a rozhovoru. Ide teda o kvalitatívny výskum.

V závere praktickej časti sú prezentované výsledky výskumu, analýza zistených skutočností v procese vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím a odporúčania na skvalitnenie procesu vzdelávania v základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím.

6.1 Ciele a výskumné otázky

Hlavným cieľom praktickej časti diplomovej práce bolo získanie poznatkov o uplatňovaní vzdelávacích procesov a metód v systéme vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku, vo vybraných základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím. Ďalším cieľom bola analýza získaných dát a návrh na doporučenia ďalšieho skvalitnenia vzdelávania.

V našom výskumnom šetrení sme si stanovili výskumné otázky, týkajúce sa procesu vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím v troch vybraných základných školách na Slovensku.

Výskumné otázky:

VO1: Aký je rozdiel v školských vzdelávacích programoch vo vybraných základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím?

VO2: Aké sú rozdiely v komunikačných prístupoch vo vybraných základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím?

VO3: Aký vplyv má počet žiakov, pedagógov a asistentov pedagóga vo vybraných základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím na kvalitu vzdelávania?

Výklad výskumných otázok:

V hľadání odpovede na prvú výskumnú otázku sme sa rozhodli analyzovať školské vzdelávacie programy pre jedincov so sluchovým postihnutím v troch vybraných základných školách, v akej miere sa vybrané školské vzdelávacie programy daných škôl zhodujú a v čom sa líšia. Zo získaných poznatkov spravíme analýzu školských vzdelávacích programov a porovnáme s daným štátnym vzdelávacím programom. Budeme zisťovať ako majú základné školy zabezpečený vzdelávací systém na prvom a druhom stupni, o koľko majú navýšené alebo znížené hodiny a ako to môže vplývať na kvalitu vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím.

Na úspešnosť prvej výskumnej otázky budeme vychádzať zo štátneho vzdelávacieho programu s preštudovaním školských vzdelávacích programov.

V hľadání odpovede na druhú výskumnú otázku nás zaujíma, aké sú rozdiely v komunikačných prístupoch vo vybraných základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím, aké komunikačné prístupy preferujú a v čom vidia výhody a nevýhody.

Úspešnosť druhej výskumnej otázky nám potvrdí analýza dokumentov škôl, pološtruktúrovaný rozhovor a pozorovanie.

V hľadání odpovede na tretiu výskumnú otázku sa pýtame, aký má vplyv počet žiakov, pedagógov a asistentov pedagóga vo vybraných základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím na kvalitu vzdelávania. Budeme analyzovať kvalitu vzdelávania na základe príslušných počtov v dvoch konkurenčných školách na východnom Slovensku v Prešove a v Levoči, ktoré sú od seba vzdialené 55 km, so základnou školou pre jedincov so sluchovým postihnutím v Lučenci.

Úspešnosť tretej výskumnej otázky nám potvrdia celkové údaje o všetkých troch školách z analýzy dokumentov.

6.1.1 Výskumný súbor

Pre účely praktickej časti bolo nevyhnutné vybrať najmenej 3 školské zariadenia, ktoré sa venujú vzdelávaniu jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku. Medzi tri vybrané Základné školy sme zaradili dve z východného Slovenska a jednu z juhu stredného Slovenska. Menovite ide o tieto Základné školy pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím:

1. Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša Internátna, Duklianska 2, 080 01 Prešov, Prešovský kraj, Východné Slovensko

2. Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka Internátna, Kláštorská 24/a, 054 01 Levoča, Prešovský kraj, Východné Slovensko

3. Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna, K. Supa 48, 984 03 Lučenec, Banskobystrický kraj, Stredné Slovensko

Tieto školy sme zvolili prostredníctvom metódy zámerného výberu, konkrétne Zámerný výber cez inštitúcie čo je metóda, kde využívame služby určitého typu, alebo činnosti nejakej inštitúcie určenej pre cieľovú skupinu, ktorá nás vo výskume zaujíma. V našom prípade sú to Základné školy pre jedincov so sluchovým postihnutím, ktoré poskytujú vzdelávanie.⁸⁰

6.2 Design výskumného šetrenia

V tejto podkapitole sa stručne zaoberáme metódami nášho výskumu, venujeme sa našim trom zvoleným školám a približujeme našu komunikáciu s danými školami.

6.2.1 Metódy výskumu

V praktickej časti diplomovej práce sme si zvolili metódu kvalitatívneho šetrenia pološtruktúrovaný rozhovor, analýzu dokumentov, pozorovanie a SWOT analýzu. Kvalitatívnemu výskumu rozumieme tak, že je to prístup v ktorom popisujeme, analyzujeme a interpretujeme dáta a javy nekvantifikovanej povahy. Dáta kvalitatívnej povahy sú jedinečné a neopakovateľné.⁸¹

V našom kvalitatívnom výskume môžeme pozorovať charakteristiky realizácie výskumu v kontakte s terénom alebo situáciou jedincov so snahou získať jednotný pohľad na predmet štúdia, využívame nízky počet štandardizovaných metód získavania dát ako je prepis poznámok z pozorovania a rozhovoru a úradných dokumentov.⁸² Pozitívnym faktom je hlbšie poznávanie skúmaného problému a hlavnou nevýhodou kvalitatívneho prístupu je nemožnosť systematického spracovania a analýzy dát, veľmi

⁸⁰ MIOVSKÝ, M. *Kvalitatívni prístup a metódy v psychologickom výskumu*. Praha: Grada publishing, 2006, s.135-138. ISBN 80-247-1362-4

⁸¹ Tamtiež, s.17

⁸² SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výskumu*. Praha: Portál, 2011, s.69-70. ISBN 978-80-7367-778-7

častým problémom je odlíšiť podstatné dáta od nepodstatných. Nevýhodou kvalitatívneho výskumu môže byť prílišná subjektivita spracovateľa výskumu.⁸³

Teraz sa budeme stručne zaoberať metódami zberu dát, teda pozorovaním. Zvolili sme si metódu pozorovania, ktorá je založená na sledovanie a analyzovanie javov. Pozorovanie zaraďujeme medzi zámerné, cieľavedomé, plánovité, systematické a riadené výskumné metódy. Veľkou výhodou pozorovania je, že je menej nákladná a priamo sleduje reálne javy. Veľkou nevýhodou je značná náročnosť na prípravu v odbornej, organizačnej aj technickej oblasti. Pozorovanie ovplyvňuje priebeh pozorovateľných javov, je časovo náročná a vyplýva nižšia objektivita v dôsledku chýb z osobnosti pozorovateľa.

My sme absolvovali pozorovanie v jednom z troch školských inštitúcií. Zúčastnili sme sa priameho pozorovania, kde sme pozorovali skúmané javy na základe našich výskumných otázok, naše pozorovanie bolo skryté, aby jedinci so sluchovým postihnutím nevedeli, že sú predmetom výskumu. Pozorovanie sme zaradili do krátkodobého obdobia, kde sme sa zúčastnili na náčuv vyučovacej hodiny.⁸⁴

Ďalšou našou metódou bol rozhovor, ktorý charakterizujeme ako proces medzi anketárom a respondentom. Výhody rozhovoru sú, že prináša priamy kontakt výskumníka a skúmanej osoby a pružnosť v kladení otázok s vysvetlením. V rozhovore môžeme získať osobné alebo dôverné informácie, spozorovať verbálne a neverbálne reakcie respondenta. Nevýhodou rozhovoru je, že je časovo náročný, ťažšie zaznamenať odpovede, súbor respondentov je menší a kvalita informácií závisí od našich kvalít ako výskumníka. Naš rozhovor prebiehal pološtruktúrovanou formou.⁸⁵

Analýza dokumentov patrí k ďalším metódam kvalitatívneho výskumu. V dokumentoch sa prejavujú osobné, skupinové, vedomé alebo nevedomé postoje, hodnoty a idey. V našom výskume sme zaradili medzi dokumenty Hodnotiace správy školských inštitúcií a k nim Školský vzdelávací program a ako ťažiskový dokument Štátny vzdelávací program.⁸⁶

Ďalšiu metódu, ktorú sme si zvolili je SWOT analýza. SWOT analýza je univerzálna analytická technika zameraná na zhodnotenie vnútorných a vonkajších

⁸³ HENDL, J. *Kvalitatívni výzkum*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005, s.52. ISBN 80-7367-040-2.

⁸⁴ SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu*. Praha: Portál, 2011, s.101-102. ISBN 978-80-7367-778-7

⁸⁵ Tamtiež, s.89-91

⁸⁶ HENDL, J. *Kvalitatívni výzkum*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005, s.132. ISBN 80-7367-040-2.

faktorov ovplyvňujúcich úspešnosť školských inštitúcií vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím. SWOT analýza nám pomôže aplikovať silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím a zhodnotiť kladné a záporné stránky v materiálno-technickom zabezpečení škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím.⁸⁷

6.3 Analýza dát

Táto dôležitá podkapitola sa venuje jednotlivým vybraným školám, metódam a zistením nášho výskumného šetrenia.

6.3.1 Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša Internátna, Prešov

Všeobecná charakteristika školy:

Spojená škola Pavla Sabadoša internátna je jednou z významných škôl pre sluchovo postihnutých na Slovensku. Škola je umiestnená na okraji centra mesta Prešov a s pozoruhodným vonkajším areálom.

Poloha školy, prostredie, aktívny prístup pedagogických pracovníkov, ponuka záujmovej činnosti pre jedincov a možnosti ostatných vzdelávacích, športových a záujmových činností, spoločne vytvárajú priaznivé podmienky pre ďalší rozvoj školy. Priestorové podmienky odráža vek školy, ktorá má 50 rokov, napriek tomu sa dopĺňa vybavenie a nové modernejšie školské pomôcky, stroje, nástroje.⁸⁸

Táto škola pokrýva vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím a s narušenou komunikačnou schopnosťou od troch rokov po maturitu. Výhodou spojenia jednotlivých typov škôl je plynulý prechod z materskej školy do základnej školy a na strednú školu. Nemenej závažnou výhodou je dlhodobá spolupráca s rodičmi, rozvoj sociálneho cítenia žiakov, prostredie, obojstranná spokojnosť a spolupráca školy a rodiny.

⁸⁷ SWOT analýza. [online].[cit.2015-07-24]. Dostupné z: <https://managementmania.com/sk/swot-analyza>

⁸⁸ Školský vzdelávací program. Spojená škola Pavla Sabadoša Internátna Prešov. 2011, s.3, [online].[cit.2015-07-28]. Dostupné z: <http://spojenaskola.info/dokumenty/pre-rodicov/>

Organizačné zložky:

Základná škola s materskou školou Pavla Sabadoša pre jedincov so sluchovým postihnutím internátna

Základná škola s materskou školou je jedincov s narušenou komunikačnou schopnosťou internátna

Špeciálna základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím internátna

Špeciálna základná škola pre jedincov s narušenou komunikačnou schopnosťou internátna

Stredná odborná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím internátna

Odborné učilište pre jedincov so sluchovým postihnutím internátna

Súčasti školy:

Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva

Školská jedáleň

Školský internát

Zriaďovateľ:

Zriaďovateľom Spojenej školy Pavla Sabadoša Internátna v Prešove bol v minulosti Krajský školský úrad v Prešove, neskôr bol zriaďovateľom Obvodný úrad v Prešove a v súčasnosti zriaďovateľom je Okresný úrad v Prešove. Škola je financovaná z rozpočtovej kapitoly Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a metodické vedenie je zabezpečené prostredníctvom Ministerstva školstva Slovenskej republiky.

Charakteristika žiakov:

Základnú školu pre jedincov so sluchovým postihnutím navštevujú jedinci z Prešovského a Košického kraja. Strednú odbornú školu navštevujú aj jedinci zo vzdialenejších častí republiky.

Vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím je zamerané na celkový rozvoj osobnosti žiaka, intenzívnu logopedickú starostlivosť a rozvoj komunikačných schopností, podporu individuálnych záujmov a nadania.

Charakteristika pedagogického zboru:

Pedagogický zbor tvorí riaditeľ školy, zástupcovia riaditeľa, pedagógovia, asistenti pedagóga, výchovná poradkyňa, pracovníci školskej družiny a internátu, školský psychológ a sociálna pracovníčka. Všetko sú to skúsení špeciálni pedagógovia a škola podporuje ďalšie vzdelávanie pedagogických pracovníkov.⁸⁹

Priestorové a materiálno-technické podmienky:

Budovu tvoria dva objekty–budova školy a internátu. Vplyv na vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím má zlepšovanie materiálnych podmienok školy na ktoré získavajú prostriedky od zriaďovateľa, sponzorov, z vlastného rozpočtu, z prenájmu a z vlastných aktivít.

Pre jedincov so sluchovým postihnutím škola sa snaží zabezpečiť špeciálne školské lavice, ktoré je možné uložiť do polkruhu.

Stav budov je nevyhovujúci, v súčasnosti prebieha rekonštrukcia z eurofondov.⁹⁰

Preferovaný komunikačný prístup vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím:

Vyučovanie prebieha formou totálnej komunikácie. Používajú posunky, aj artikuláciu aby jedinec odzeral. Používa sa prstová abeceda.

Školský vzdelávací program:

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša Internátna sa pridrižiava školského vzdelávacieho programu.

Na základe školského vzdelávacieho programu je zostavený plán vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na I. a II. stupni základnej školy s ich preferovaným vzdelávacím komunikačným prístupom, ktorou je totálna komunikácia. (viď Príloha G)

⁸⁹ Tamtiež, s.4

⁹⁰ Tamtiež, s.5-6

Metódy zberu dát

Pozorovanie:

Pozorovaním sme začali pri návšteve Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím na základe pozvania štatutárneho zástupcu-riaditeľa. Interiér školy a vstupná hala boli vybavené na slušnej úrovni. Po vstupe do hlavnej haly sme vpravo videli miestnosti. Boli to triedy, kde prebiehala výuka jedincov s narušenou komunikačnou schopnosťou. Po čase sme sa dostali do tried pre jedincov so sluchovým postihnutím a všímali sme si kvalitu zariadenia tried didaktickými pomôckami, interaktívne tabule, dataprojektory, aký počet žiakov navštevuje jednotlivé ročníky, koľko je miesta v jednotlivých triedach a snažili sme sa vytvoriť vlastný názor ako sa cítia žiaci počas vyučovania a aký to môže mať vplyv na priebeh výuky jedincov so sluchovým postihnutím. Naše pozorovanie nebolo len o skúmaní materiálne-technického zabezpečenia školy. Mali sme možnosť zúčastniť sa náčuvu jednej vyučovacej hodiny, ktorú uvádzame nižšie. Hlavné záchytné body v pozorovaní boli vzdelávacie komunikačné prístupy, ktoré najčastejšie využívajú pedagógovia pri jedincoch so sluchovým postihnutím.

Ako sme uviedli vyššie, mali sme možnosť zúčastniť sa náčuvu jednej vyučovacej hodiny s jedincami so sluchovým postihnutím. Pozorovanie prebiehalo v 3.S triede, v čase od 9:45 do 10:30. Zúčastnili sme sa vyučovania slovenského jazyka a literatúry. Po vkročení do triedy nás srdečne privítali. Trieda bola štandardne vybavená s dostatočnou kvalitou didaktických pomôcok, k dispozícii bola IKT tabuľa a počítač. Celková atmosféra v triede bola vynikajúca. Pedagóg sa správal priateľsky a ochotne nás uviedol do vyučovacej hodiny. V triede bol k dispozícii asistent pedagóga, ktorý pomáhal jednému nepočujúcemu jedincovi so slovenským jazykom. Asistent pedagóga nás rovnako uviedol do problematiky a vysvetlil, s čím má problém nepočujúci jedinec. V triede boli šiesti jedinci so sluchovým postihnutím, z toho jeden nepočujúci, dvaja so slúchadlom a traja s kochleárnym implantátom. Pedagóg s asistentom pedagóga v spolupráci s jedincami využívali komunikačné prístupy ako je totálna komunikácia a orálny prístup. Využívali sa všetky možné dostupné formy komunikácie s dôrazom na komunikáciu jedincov hovorenou rečou. Na prácu jedincov so sluchovým postihnutím bola radosť pozerieť ako spolupracovali a ako si užívali vyučovaciu hodinu.

Na záver vyučovacej hodiny sme vyučujúcemu poďakovali za jeho ochotu umožniť nám účasť na vyučovaní, kde sme mali možnosť pozorovať uplatňovanie vyučovacích metód v praxi.

Pološtruktúrovaný rozhovor:

Ďalšou metódou nášho výskumného šetrenia sa stal rozhovor. Počiatočný výskum na ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša Internátka, začal emailovou korešpondenciou so štatutárnym orgánom školy, kde sme poprosili o pomoc k diplomovej práci. Emailová komunikácia prebiehala štandardne a riaditeľ školy s ochotou súhlasil s rozhovorom aj so stretnutím. Stretnutie sme dohodli na 3. októbra 2014. Po príchode do školy nastali drobné zmeny, venovala sa nám zástupkyňa riaditeľa pre výchovu mimo vyučovanie. Pani zástupkyňa nás previedla po škole, ukázala nám všetky objekty a miestnosti v menovanej základnej škole.

Náš pološtruktúrovaný rozhovor začal s podrobným predstavením a so žiadosťou o súhlas si tento rozhovor nahrávať na mobilný telefón. Zástupkyňa pre výchovu mimo vyučovanie súhlasila a rozhovor mohol bez akýchkoľvek problémov začať. Mali sme pripravené okruhy tém, ktoré sme sa počas rozhovoru pýtali. Okruhy otázok boli zostavené logicky, aby sme mohli na danú problematiku vytvoriť diskusiu a mohli získať čo najviac potrebných informácií pre našu komparáciu vzdelávania uplatňovaných v troch vopred vybraných základných školách na Slovensku.

Počas rozhovoru sme sa zaoberali školským vzdelávacím programom a akou preferovanou cestou kráčajú vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím. Ďalším zisťovaným údajom boli všeobecné údaje o škole, ktoré sa nám zhodovali s údajmi, ktoré boli uverejnené na školskej web stránke. V nasledujúcom okruhu rozhovoru nás zaujímalo rozdelenie školskej dochádzky na spomínanej základnej škole a kvalitou pedagogického zboru ako je prítomnosť asistenta pedagóga na vyučovaní, aká je štruktúra jedincov so sluchovým postihnutím na prvom a druhom stupni základnej školy a celkový počet pedagogických zamestnancov. V rozhovore sme zisťovali, kto školu zriaďuje a aká je komunikácia s rodičmi jedincov so sluchovým postihnutím.

Náš rozhovor trval vyše 1 a pol hodiny bez prestávky, z ktorého sme si odniesli veľké kvantum informácií. Po ukončení rozhovoru sme vykonali prehliadku školy pre jedincov so sluchovým postihnutím a mali sme príležitosť pozorovať vyučovací proces

jedincov na druhom stupni. Návštevu školy sme ukončili v Špeciálnopedagogickom centre, ktoré je súčasťou školy.

Rozhovor sme spracovali prepisom nahrávky z mobilu ručnou formou. (viď Príloha P)

Analýza dokumentov:

Analýza dokumentov nám poslúžila pri hodnotení využívania komunikačných prístupov vo vyučovacom procese a podrobnom popise školského vzdelávacieho programu na základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím na primárnom a nižšej sekundárnej úrovni.

Analyzovali sme Hodnotiacu správu za školský rok 2013-2014 a Školský vzdelávací program pre prvý a druhý stupeň základnej školy pre jedincov sluchovým postihnutím.

SWOT Analýza:

V spracovanej SWOT analýze uvádzame súčasný stav školy kde definujeme silné a slabé stránky interných charakteristík školy, príležitosti a ohrozenia.(viď Tabuľka 2)

Tabuľka 2 – SWOT Analýza Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša Internátnej v Prešove

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
Poskytovanie vzdelávania pomerne širokému okruhu jedincov so zdravotným znevýhodnením Vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím Ponuka záujmovej činnosti Plynulý prechod na ďalšie vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím	Nedostatok odborných učebníc pre jedincov so sluchovým postihnutím Nevyužívanie možnosti terapií popri vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím Nedostatočné technické vybavenie pre jedincov so sluchovým postihnutím Nízky počet jedincov so sluchovým postihnutím pre krajské mesto
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
Zvyšovanie záujmu o vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím v iných mestách Zvýšenie záujmu verejnosti a podnikateľskej sféry o činnosti školy Vyššia zaangažovanosť pedagógov školy pri tvorbe nových odborných učebníc	Pokračujúci pokles jedincov so sluchovým postihnutím Zatvorenie školy pre nedostatok financií z kapitoly Ministerstva školstva SR na činnosť školy Strata kvality výuky z dôvodu nedostatku kvalitných pedagógov s úprimným záujmom o prácu so sluchovo postihnutými jedincami

Zdroj: vlastné šetrenie

Analýza vnútorných slabých stránok, externých príležitostí a ohrození

Príčinou nevyužívania možností terapií je finančná poddimenzovanosť položiek rozpočtu školy, vyčleňujúcich financie na nadstavbové výchovnovzdelávacie aktivity a slabá zaangažovanosť pedagogického zboru školy pri využívaní možností terapií žiakov.

Príčinou slabej spolupráce školy s rodičmi je pravdepodobne značná psychická záťaž rodičov pri zabezpečení základných potrieb dieťaťa nevyhnutných pre jeho pobyt v internátnej škole.

Príčinou nedostatku odborných učebníc pre žiakov so sluchovým postihnutím je slabá aktivita zriaďovateľa školy, ktorý riadi procesy, súvisiace s prevádzkou školy príliš byrokraticky, bez schopnosti vcítania sa do skutočných potrieb žiakov so sluchovým postihnutím a bez schopnosti motivovať skúsených pedagógov školy k napísaniu nových učebníc.

Príčinou nedostatočného technického vybavenia tried je zastaralý stavebno-technický stav školy, neschopnosť zriaďovateľa zabezpečiť potrebné financie na celkovú modernizáciu školy a slabá úroveň vlastného fundraisingu školy.

Príčinou nízkeho počtu jedincov so sluchovým postihnutím pre krajské mesto je pokračujúca integrácia jedincov do bežných škôl.

Zvýšením manažérskych aktivít vedenia škola by sa vytvorila príležitosť pre priblíženie poslania školy a jej potrieb širšej verejnosti a hlavne podnikateľskej sfére, vyhľadávajúcej vhodných partnerov pre realizáciu vlastnej firemnej filantropie. Tým by sa vytvorila aj väčšia motivácia pre interných pedagógov generovať nápady pre tvorbu nových odborných učebníc.

Reálnym ohrozením existencie školy je neustála hrozba škrtov v štátnom rozpočte a tým aj zníženie celkového objemu financií, pridelovaného zo štátneho rozpočtu, na chod školy. Úlohou vedenia školy je preto vyvíjať maximálne úsilie o zachovanie školy, formou kvalitnej výuky a starostlivosti o žiakov so sluchovým postihnutím, účinnou propagáciou činnosti školy na verejnosti a zavedením efektívneho fundraisingu.

Odporúčania:

Z výskumu a analýzy súčasného stavu vzdelávacích prístupov v Spojenej škole Pavla Sabadoša Internátnej v Prešove je možné prijať pre ďalšiu činnosť školy nasledovné odporúčania:

Zvýšiť zaangažovanosť pedagogického zboru školy pri využívaní možností terapií jedincov jeho pravidelným odborným vzdelávaním a objektívnym hodnotením

Hľadať netradičné formy spolupráce a komunikácie školy s rodičmi s cieľom minimalizovať stresové situácie detí v celkovom výchovnovzdelávacom procese

Zintenzívniť komunikáciu vedenia školy so zriaďovateľom školy za účelom zvyšovania motivácie pedagógov školy pre tvorbu nových odborných učebníc formou vypísania odmien, grantov a iných motivačných benefitov

Zabezpečiť v predstihu dokumentáciu celkovej stavebno-technickej modernizácie školy za účelom získania dotácií a úverov na realizáciu stavebnotechnickej modernizácie školy

Vytvoriť samostatné pracovné miesto fundraisera, zodpovedného za efektívnu komunikáciu s potencionálnymi sponzormi a za zabezpečenie sponzorských zdrojov nevyhnutných na skvalitnenie činnosti školy

Zvýšiť propagačné aktivity školy smerom k širokej verejnosti a k potencionálnym sponzorom

Teraz sa pokúsime o celkové zhrnutie našich výsledkov danej školy v súlade s výskumnými otázkami. V prvej výskumnej otázke VO1 nás zaujímalo porovnávanie školského vzdelávacieho programu danej školy so vzdelávacím programom na štátnej úrovni. Rozdiely vidíme v miernom zvýšení počtu hodín zo strany školy v niektorých predmetoch, zvlášť v predmetoch Slovenský jazyk a literatúra a Komunikačné zručnosti, naopak v predmetoch Cudzí jazyk došlo zo strany školy k zníženiu počtu hodín. Hoci sme v školskom vzdelávacom programe zistili, že na cudzie jazyky škola kladie dôraz. Na úrovni cieľov výchovy a vzdelávania aj profilu absolventa, vidíme vzájomné zhody. Škola usiluje o rozvoj komunikačných schopností žiakov a pripravenosť pre budúci samostatný život. Nutné je dodať, že škola kladie dôraz i na rozvoj matematických schopností a talent žiaka rozvíja bohatou záujmovou činnosťou. V učebnom pláne je najviac taktiež zaradený predmet Individuálnej logopedickej

intervencie, ktorý radia medzi voliteľné predmety. Časová dotácia tohto predmetu sa pohybuje spravidla od dvoch do piatich hodín týždenne.

V druhej výskumnej otázke VO2 sme chceli zistiť preferovaný komunikačný prístup danej školy. V rozhovore s vedením školy sme si potvrdili, že škola využíva prvky totálnej komunikácie a to najmä posunky, výraznú artikuláciu, odzveranie, prstovú abecedu, aj teda nie len komunikáciu prostredníctvom posunkového jazyka. Pedagógovia usilujú o podporu rôznych foriem a druhov komunikácie. Hlavne o rozvoj verbálneho vyjadrovania.

V tretej výskumnej otázke VO3 nás zaujímalo, ako ovplyvňuje počet žiakov kvalitu vzdelávania na danej škole. Po preštudovaní vyššie spomenutých dokumentov sme zistili, že na škole je nedostatok detí a žiakov so sluchovým postihnutím. Hoci celkový počet 257 detí a žiakov za školský rok 2013/2014 je podľa nášho názoru dostačujúci. Presný počet detí a žiakov so sluchovým postihnutím je: v materskej škole 3 deti, z toho jedno dieťa s kochleárnym implantátom, v základnej škole sa vzdeláva 43 žiakov so sluchovým postihnutím, z toho 14 žiakov s kochleárnym implantátom. Pozitívne hodnotíme fakt, že na škole sú zavedené prípravné triedy základnej školy. Zistili sme, že na jedného učiteľa pripadá 1,02 žiakov, čo je pozitívny jav, zatiaľ čo na jedného asistenta pedagóga pripadá 5,5 žiakov, čo vnímame ako negatívny jav. Rovnako záporne hodnotíme i fakt, že asistenti pedagóga pôsobia najmä v spojených triedach. Trúfame si tvrdiť, že asistent pedagóga nemôže naplňovať špeciálne vzdelávacie potreby cca piatich žiakov naraz, v tak kvalitnej a početnej miere. Z daného faktu pre nás vyplýva, že rozloženie počtu žiakov a asistentov pedagóga je nedostačujúci a negatívne tak môže ovplyvniť kvalitu vzdelávania.

6.3.2 Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojaššáka Internátna, Levoča

Všeobecná charakteristika školy:

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojaššáka Internátna je situovaná v blízkosti historického centra mesta Levoča. Škola patrí do siete špeciálnych škôl a poskytuje jedincom so sluchovým postihnutím vzdelávanie od šesť do šestnásť rokov. V niektorých prípadoch do osemnásteho roku života jedinca. Škola

predstavuje komplexné zariadenie poskytujúce základné vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím. Táto škola je cirkevnou školou a kladie dôraz na duchovný a mravný rozvoj jedincov v súlade s kresťanskými hodnotami.

Organizačné zložky:

Základná škola pre jedincov s autizmom

Základná škola pre jedincov s telesným postihnutím

Základná škola pre jedincov s narušenou komunikačnou schopnosťou

Špeciálna materská škola

Špeciálna základná škola

Praktická škola

Súčasti školy:

Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva

Školská jedáleň

Školský internát

Školský klub detí

Zriaďovateľ:

Zriaďovateľom Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátna v Levoči je Rímskokatolícky Biskupský úrad v Spišskom Podhradí a je plne organizovanou katolíckou školou.⁹¹

Charakteristika žiakov:

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím vzdeláva žiakov, ktorí sú nedoslýchaví, jedinci s kochleárnym implantátom a nepočujúci jedinci.

Charakteristika pedagogického zboru:

Pedagogický zbor je plne kvalifikovaný. Všetci pedagógovia majú pedagogickú a odbornú spôsobilosť, ktorá je základom kvalitného vzdelávania jedincov so

⁹¹ Školský vzdelávací program. Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka Levoča. 2014, s.2, [online].[cit.2015-07-28]. Dostupné z: http://ssjvile.edupage.org/files/SVP_SP_2014-2015.pdf

špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. V štruktúre pedagogického zboru fungujú 2 metodické orgány. Prvým je metodické združenie prvého stupňa Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím a druhým je predmetová komisia druhého stupňa Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím. Odbornú starostlivosť poskytuje Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva.⁹²

Priestorové a materiálno-technické podmienky školy:

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím internátna má v rámci budovy školy k dispozícii tri kmeňové triedy, dve triedy majú interaktívne tabule. V škole sú zriadené odborné učebne ako je učebňa výpočtovej techniky, rytmicko-pohybová miestnosť so zrkadlami a madlami, dielňa, logopedická učebňa s komplet špeciálnou výbavou kompenzačných pomôcok na systematickú prácu, učebňa pracovnej výchovy, keramická dielňa a knižnica. Okrem odborných učební v škole je k dispozícii spoločenská miestnosť, aula a kabinety odborných predmetov. Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím je internátneho typu. Vzhľadom nato, že škola je menšia, veľký dôraz dávajú na vytváranie pozitívnej školskej klímy, pestovanie dobrých vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi a rodičmi.⁹³

Preferovaný komunikačný prístup vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím:

Vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím prebieha auditívno-verbálnou metódou s podporou totálnej komunikácie, materinsko-reflexívnou metódou, s jedincami so sluchovým postihnutím sa komunikuje predovšetkým orálnou rečou. Jedinci sú v rámci svojich možností vedení k tomu, aby mysleli a komunikovali verbálne.⁹⁴

Školský vzdelávací program:

Na základe školského vzdelávacieho programu je zostavený plán vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na I. a II. stupni základnej školy s ich preferovaným

⁹² Tamtiež, s.4

⁹³ Tamtiež, s.5-6

⁹⁴ Tamtiež, s.2

vzdelávacím komunikačným prístupom, auditívno-verbálnou metódou s podporou totálnej komunikácie, materinsko-reflexívnou metódou. (viď Príloha J)

Metódy zberu dát:

Pozorovanie: I cez početné žiadosti adresované vedeniu školy, nám pozorovanie nebolo umožnené z dôvodu nesúhlasu rodičov detí a žiakov so sluchovým postihnutím.

Rozhovor: Kontaktovali sme riaditeľa školy ohľadom rozhovoru, len spätná väzba bola neúspešná. Potrebné dáta sme získali z analýzy nižšie uvedených dokumentov.

Analýza dokumentov: Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka Internátna v Levoči má veľké množstvo potrebných informácií v Školskom vzdelávacom programe a v Správe o výchovno-vzdelávacej činnosti.

SWOT Analýza:

V nižšie spracovanej analýze SWOT uvádzame súčasný stav školy, kde definujeme silné a slabé stránky interných charakteristík školy, príležitosti a ohrozenia. (viď Tabuľka 3)

Tabuľka 3– SWOT Analýza Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojsaššáka Internátnej v Levoči

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
Škola rodinného typu Kvalitné vzdelávanie jedincov so sluchovým postihnutím Potrebné vybavenie modernými didaktickými prostriedkami a pomôckami Možnosť optimálneho zaradenia a vzdelávacieho programu podľa individuálnej potreby žiaka Zabezpečené rôznorodé aktivity pre jedincov so sluchovým postihnutím	Nedostatočná dochádzka u skupiny jedincov z minority Nedostatočná spolupráca s rodičmi Chýbajúca telocvičňa Nedostatočná spolupráca úradov, lekárov pri riešení záškoláctva
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
Spolupráca so Základnými školami pre jedincov so sluchovým postihnutím Zapájanie sa do národných projektov Ministerstva školstva Slovenskej republiky Atraktivita školy v historickom centre mesta Levoče	Odliv žiakov do iných škôl Nedostatok finančných prostriedkov Pokles kvality vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím

Zdroj: vlastné šetrenie

Analýza vnútorných slabých stránok, externých príležitostí a ohrození

Príčinou nedostatočnej dochádzky u skupiny jedincov z minority je nezáujem študovať a nezodpovednosť rodičov z minority

Príčinou nedostatočnej spolupráce s rodičmi môže byť ich nezáujem o svoje deti, spoliehanie sa, že škola všetko vyrieši, psychická záťaž rodičov pri zabezpečení nevyhnutných základných potrieb dieťaťa

Príčinou chýbajúcej telocvične je nedostatok financií u zriaďovateľa, žiadna podpora mesta

Príčinou nedostatočnej spolupráce úradov a lekárov pri riešení záškoláctva je nezáujem a nedostatočné zastúpenie odborníkov v štátnej správe

V súčasnosti je veľkým ohrozením odliv jedincov so sluchovým postihnutím do iných a kvalitnejších škôl. Odliv žiakov do iných škôl ohrozuje integrácia do bežnej základnej školy

Nedostatok finančných prostriedkov. Reálnym ohrozením je neustála hrozba škrtov rozpočte u zriaďovateľa školy a ďalších sponzorov a tým aj zníženie celkového objemu financií

Reálnym ohrozením pri odlive jedincov so sluchovým postihnutím môžu nastať škrtky aj v pedagogickom zbore čo spôsobí odchod odborníkov do iných škôl za lepšími podmienkami

Odporúčania:

Z výskumu a analýzy súčasného stavu vzdelávacích prístupov v Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojaššáka Internátnej v Levoči je možné prijať pre ďalšiu činnosť školy nasledovné odporúčania:

Motivovať skupinu jedincov z minority do školy

Hľadať netradičné formy spolupráce a komunikácie školy s rodičmi s cieľom minimalizovať stresové situácie detí v celkovom výchovnovzdelávacom procese

Zabezpečiť v predstihu dokumentáciu celkovej stavebnej modernizácie školy za účelom získania dotácií a úverov na realizáciu stavebnej modernizácie školy a apelovať na mesto aby podporilo modernizáciu školy

Vytvoriť samostatné pracovné miesto fundraisera, zodpovedného za efektívnu komunikáciu s potencionálnymi sponzormi a za zabezpečenie sponzorských zdrojov nevyhnutných na skvalitnenie činnosti školy

Aj tu sa pokúsime o celkové zhrnutie získaných dát podľa výskumných otázok. V odpovedi na prvú výskumnú otázku VO1 môžeme konštatovať, že daná škola opäť príkladne vychádza zo štátneho vzdelávacieho programu. Škola vo svojom vzdelávacom programe kladie dôraz (okrem všeobecne známych cieľov uvedených na štátnej úrovni) taktiež na pripravenosť pre ďalšie štúdium, rozvoj počítačovej gramotnosti, zvyšovaniu kvality odborných kompetencií a následné začlenenie do bežného života. Zameriava sa tiež na rozvoj tvorivého a kritického myslenia a podpore rozvoja rečových zručností. Zistili sme, že u tejto školy došlo k výraznejšiemu navýšeniu počtu hodín predmetov Slovenského jazyka a literatúry, Komunikačných zručností a Cudzieho jazyka oproti vzdelávacieho programu na štátnej úrovni. Tento fakt vnímame veľmi pozitívne. Konštatujeme, že v predmete Individuálna logopedická intervencia došlo k zníženiu počtu hodín a to na 1 až 3 hodiny týždenne. Viditeľné zvýšenie je u žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou. Domnievame sa totiž, že predmety logopedickej starostlivosti mali byť na vyrovnanej, ak nie na rovnakej úrovni. Žiaci základnej školy si môžu vybrať v rámci ponuky voliteľných predmetov napr. Rytmicko – pohybovú výchovu.

V hľadaní odpovede na druhú výskumnú otázku VO2 sme sa zaoberali komunikačnými prístupmi. Zistili sme, ako uvádzame už vyššie, že škola preferuje auditívne - verbálny prístup podporovaný prvkami totálnej komunikácie. Ďalej vyzdvihuje materinsko – reflexívnu metódu, avšak za nenahraditeľnú formu komunikácie považuje orálnu reč. Pedagógovia kladú dôraz mimo iného na hovorený jazyk, písomnú formu jazyka, pomocné artikulačné znaky, neverbálnu komunikáciu. Zaujímavé je využitie i pantomímy či dramatizácie a aplikovaniu piktogramov. Učitelia využívajú každé komunikačné situácie a vzájomných dialógov, aby deti a žiaci dokázali porozumieť informáciám ich okolia. U žiakov s kochleárnym implantátom sa snažia o precízny tréning sluchového vnímania. V prípravných ročníkoch základnej školy sa zameriavajú na sluchovú analýzu a syntézu aj prípravné cvičenia pre rozvoj čítania.

V hľadaní odpovede na tretiu výskumnú otázku VO3, zameranej na vplyv počtu žiakov na kvalitu vzdelávania, sme zistili nasledujúce. Počet žiakov so sluchovým postihnutím na základnej škole bol v školskom roku 2013/2014 je 24, celkový počet učiteľov základnej školy 34. V škole pôsobilo sedem asistentov pedagóga. V triedach, rovnako ako v predchádzajúcej uvedenej škole, sa vzdelávalo okolo desať žiakov. Zistili sme, že na jedného učiteľa teda pripadá 0,71 žiaka, čo je pozitívny výsledok. Na jedného asistenta pedagóga pripadá 3,43 žiaka – toto zistenie hodnotíme veľmi kladne, oproti ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša Internátnej v Prešove. Môžeme teda konštatovať, že aktuálny počet žiakov pozitívne vplýva na celkovú kvalitu vzdelávania na tejto škole.

6.3.3 Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátna, Lučenec

Všeobecná charakteristika školy:

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátna poskytuje vzdelávanie v dvoch vlastných budovách rozmiestnených v rôznych častiach mesta Lučenec. Riaditeľstvo školy a triedy pre jedincov so sluchovým postihnutím sa nachádzajú na vyššie uvedenej adrese Karola Supa 48. Triedy pre jedincov s narušenou komunikačnou schopnosťou sú v budove na ulici Dr. Herza 6.⁹⁵

Organizačné zložky:

Špeciálna materská škola pre jedincov so sluchovým postihnutím internátna

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím internátna

Základná škola pre jedincov s narušenou komunikačnou schopnosťou internátna

Súčasti školy:

Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva

Školská jedáleň

Školský internát

Školský klub detí

⁹⁵ Školský vzdelávací program. Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna Lučenec. 2014, s.3, [online].[cit.2015-07-28]. Dostupné z: <http://www.zsisplc.svsbb.sk/skvp-sp-2014-15.pdf>

Zriaďovateľ:

Zriaďovateľom Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátna je Okresný úrad v Banskej Bystrici.⁹⁶

Charakteristika žiakov:

Žiakom školy môže byť jedinec so sluchovým postihnutím alebo so sluchovým postihnutím v kombinácii s iným postihnutím, okrem mentálneho postihnutia, ktoré býva v meste Lučenec, alebo jeho blízkom či vzdialenejšom okolí – Banskobystrický samosprávny kraj.⁹⁷

Charakteristika pedagogického zboru:

Pedagogický zbor na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím je takmer kvalifikovaný. V škole pracujú títo odborní zamestnanci: špeciálny pedagóg, školský logopéd, psychológ, sociálna pracovníčka, pedagógovia, vedúci pedagogickí zamestnanci, asistenti pedagóga a pomocní vychovávatelia, pedagogický vychovávateľ a výchovný poradca.

V škole je ustanovený koordinátor protidrogovej prevencie a environmentálnej výchovy a koordinátor výchovy k manželstvu a rodičovstvu. Všetci zamestnanci sa priebežne vzdelávajú v súlade s Plánom kontinuálneho vzdelávania.

Priestorové a materiálne-technické podmienky školy:

V budove sa nachádza osem logopedických učební, učebňa rytmicko-pohybovej výchovy, dostatok modernej audiovizuálnej techniky a výučbových počítačových programov. V budove školy sa nachádza Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva, ktoré poskytuje starostlivosť o jedincov so sluchovým postihnutím a jedincov s narušenou komunikačnou schopnosťou.⁹⁸

⁹⁶ Tamtiež, s.2

⁹⁷ Tamtiež, s.3-4.

⁹⁸ Tamtiež, s.6-7.

Preferovaný komunikačný prístup vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím:

Pedagógovia vo výchovno – vzdelávacom procese uprednostňujú orálny prístup. Z bimodálnych foriem využívajú pomocné artikulačné znaky a nedaktyloktiku. Pomocné artikulačné znaky majú podľa pedagógov lepšiu využiteľnosť pre hovorený jazyk, zvlášť pre jeho fonologickú stránku.

Školský vzdelávací program:

Škola si vo svojom vzdelávacom programe kladie za cieľ, aby sa základná škola stala progresívnou nadštandardnou špeciálnou školou, ktorá plní úlohu vzdelávania v inovatívnom školskom vzdelávacom programe, plnila výchovnú úlohu, poskytovala komplexné poradenstvo s cieľom zabezpečenia osobného rastu a rozvoja schopností jedincov so sluchovým postihnutím pre ich sociálne začlenenie a budúce zamestnanie. Hlavným cieľom je rozvinúť u jedincov so sluchovým postihnutím kľúčové kompetencie. Ťažiskovým cieľom primárneho a nižšieho sekundárneho vzdelávania je rozvinutie kľúčových spôsobilostí jedincov na úrovni, ktorá je pre nich osobne dosiahnuteľná.

Na základe školského vzdelávacieho programu je zostavený plán vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na I. a II. stupni základnej školy s ich preferovaným vzdelávacím komunikačným prístupom - orálnym prístupom, ďalej pomocných artikulačných znakov a nedaktylotikou. (viď Príloha M)

Metódy zberu dát:

Pozorovanie: S pozorovaním žiakov v rámci jednej vyučovacej hodiny nesúhlasilo vedenie školy a vyučujúci pedagóg. Nepriali si, aby ktokoľvek akýmkoľvek spôsobom narušoval pozornosť a vyučovaciu hodinu žiakov.

Rozhovor: V priebehu mesiaca júl sme sa niekoľkokrát prostredníctvom emailovej korešpondencie i telefonicky pokúšali skontaktovať vedenie školy za účelom poskytnutia rozhovoru, avšak neúspešne. I keď si vedenie školy nakoniec vyžiadalo zaslanie otázok plánovaného rozhovoru prostredníctvom emailu, na všetky otázky nám

neposkytlo dostatočnú odpoveď. Odpovede obsahovali iba stručné, ale pre úroveň nášho výskumu kľúčové informácie.

Analýza dokumentov: Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátna v Lučenci má veľké množstvo potrebných informácií v Školskom vzdelávacom programe a v Správe o výchovno-vzdelávacej činnosti, ktoré sme považovali za ťažiskové dokumenty pre následnú analýzu našich výsledkov a zistení, ktoré budú popísané nižšie.

SWOT Analýza:

V spracovanej SWOT analýze sa zaoberáme súčasného stavu školy, silnými a slabými internými stránkami školy, v neposlednom rade sú tu uvedené i príležitosti a možné ohrozenia.(viď Tabuľka 4)

Tabuľka 4– SWOT Analýza Základnej školy Internátnej v Lučenci

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
Postavenie vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím v regióne Atraktívnosť vzdelávacej ponuky školy pre jedincov so sluchovým postihnutím Vysoká odbornosť pedagogických zamestnancov Ponuka záujmových krúžkov Jasné a silné riadenie s organizačnou štruktúrou	Menej využívané alternatívne a inovatívne trendy vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím Menej sa využíva vzdelávanie na interaktívnej tabuli Nezáujem u časti rodičov o dianie v škole
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
Spolupráca s partnermi na obnovu materiálno-technického vybavenia pre zlepšenie vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím Inovatívne formy vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím	Zhoršujúca sa ekonomická situácia rodičov jedincov so sluchovým postihnutím Pokles záujmu jedincov so sluchovým postihnutím o vzdelávacie služby školy Nedostatočné technické vybavenie od odborných učebných pomôcok až po moderné technické kompenzačné pomôcky

Zdroj: vlastné šetrenie

Analýza vnútorných slabých stránok, externých príležitostí a ohrození

Príčiny nezájmu u časti rodičov o dianie v škole môže byť pracovná vytáženosť a nedostatok času

Príčinou málo využívania vzdelávania na interaktívnej tabuli môže byť v tom, že škola má nedostatok jedincov so sluchovým postihnutím, možnosť že odborní pedagogickí zamestnanci nevedia pracovať s interaktívnou technikou a nedostatok potrebných učebných programov

Príčinou menej využívaných alternatívnych a inovatívnych trendov vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím môže byť nižšia informovanosť pedagogických zamestnancov

Odporúčania:

Z výskumu a analýzy súčasného stavu vzdelávacích prístupov v Základnej škole internátnej pre jedincov so sluchovým postihnutím v Lučeneci je možné prijať pre ďalšiu činnosť školy nasledovné odporúčania:

Vyvíjať aktivitu na získavanie grantov, sponzorov k získaniu podpory vo využívaní inovatívnych trendov vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím

Podporiť pedagogických pracovníkov k častejšiemu vzdelávaniu jedincov so sluchovým postihnutím z interaktívnej tabule

Motivovať rodičov k aktivite ku škole, aktívne zapájanie rodičov do činnosti

Aktivita školy k pomoci rodičom zo sociálne slabších pomerov

Zatraktívniť štúdium na škole tak, aby jedinci so sluchovým postihnutím mali o vzdelávanie záujem

Ako je zrejmé, aj táto škola kladie veľký dôraz na vzdelávaciu oblasť Jazyk a komunikácia, a to zvýšeným počtom hodín predmetov Slovenský jazyk a literatúra, Komunikačné zručnosti, ďalej na Prvý cudzí jazyk – oproti vzdelávaciemu programu na štátnej úrovni. Je pozoruhodné, že do svojho školského vzdelávacieho programu zaradila i predmety Hravá slovenčina a Čitateľská dielňa. Rovnako ako u dvoch predchádzajúcich škôl aj tu je v školskom vzdelávacom programe deklarovaný najmä dôraz na všestranný rozvoj osobnosti jedinca a na jeho neskoršiu samostatnosť. Škola mimo iného taktiež usiluje o rozvoj čitateľskej gramotnosti. Zhodne s vyššie uvedenými

školami, tak aj škola v Lučenci sa zameriava na osvojovanie cudzích jazykov. Pozitívnym zistením je i skutočnosť, že podobne ako škola v Levoči tak aj škola v Lučenci zaraďuje do svojho učebného plánu predmety Individuálna logopedická intervencia, Rytmicko – pohybovú výchovu, apod.

Pokiaľ zhrnieme naše výsledky podľa druhej výskumnej otázky VO2, teda preferovaný komunikačný prístup, zistili sme (na základe emailovej korešpondencie s vedením školy), že pedagógovia uprednostňujú orálnu formu komunikácie a z bimodálnych foriem taktiež pomocné artikulačné znaky a nedaktyloktiku z dôvodu lepšieho napojenia na hovorený jazyk, ako sme už uviedli vyššie. Po analýze vybraných dokumentov sme došli k záveru, že učitelia a vychovávatelia využívajú rovnako posunkovú slovenčinu, prvky totálnej komunikácie a niektoré formy alternatívnej a augmentatívnej komunikácie. Všetci pedagógovia vhodným spôsobom u žiakov rozvíjajú samozrejme aj sluchové vnímanie, slovnú zásobu a trénujú komunikáciu vo všetkých situáciách.

V hľadaní odpovede na tretiu výskumnú otázku PO3, v ktorej sme sa zaoberali vplyvom počtu žiakov na kvalitu vzdelávania, zastávame názor, že počet detí a žiakov so sluchovým postihnutím nemá na kvalitu vzdelávania významný vplyv, čo môžeme doložiť aj konkrétnymi zisteniami. Ako je uvedené v Prílohe N, celkový počet žiakov so sluchovým postihnutím na základnej škole je 12, pedagógov 40, Z čoho vyplýva, že na jedného učiteľa pripadá 0,3 žiaka. Celkový počet asistentov pedagóga na škole je 4, na jedného asistenta teda pripadajú 3 žiaci, čo považujeme za vyhovujúci stav. Zaujímavé je i zistenie, že na škole sa vzdeláva iba jeden žiak s kochleárnym implantátom.

6.4 Celková komparácia troch slovenských základných škôl

Táto podkapitola je venovaná celkovej komparácii troch základných škôl. Ďalej sú tu zhrnuté výsledky a zistenia nášho výskumného šetrenia podľa výskumných otázok VO1, VO2, VO3 a návrh odporúčaní na skvalitnenie vzdelávacieho procesu na základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím.

Celková komparácia troch základných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím

V prvej výskumnej otázke sme si dali za cieľ rozanalyzovať rozdiely v školských vzdelávacích programoch našich vybraných troch škôl na základe

predpísaného štátom daného vzdelávacieho programu. Schematickú tabuľku uvádzame nižšie.(vid' Tabuľka 5)

Štátom daný vzdelávací program obsahuje počet hodín za týždeň v jednotlivých vzdelávacích oblastiach v jednotlivých vyučovaných predmetov. Výsledky sú zaznamenané v tabuľke, ktorá obsahuje názov vzdelávacej oblasti, názov predmetu, miesto kde sa nachádza naša vybraná základná škola. Do voľných okienok uvádzame celkové počty hodín od prípravného ročníka po deviaty ročník na základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím. Z uvedených dát sformulujeme závery, ktoré nám pomôžu vytvoriť zhodu alebo rozdiel zo školských vzdelávacích programov na našich vybraných základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím.

Tabuľka 5 – Schematická tabuľka celkovej komparácie troch základných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím

Vzdelávacia oblasť	Názov predmetu	Celkový počet hodín, Štátny vzdelávací program	Celkový počet hodín, Školský vzdelávací program (Prešov)	Celkový počet hodín, Školský vzdelávací program (Levoča)	Celkový počet hodín, Školský vzdelávací program (Lučenec)
Jazyk a komunikácia	Slovenský jazyk a literatúra	55	69	76	67
	Komunikačné zručnosti	10	16	24	16
	Prvý cudzí jazyk	18	12	18	18
	Hravá Slovenčina				5
	Čitateľská dielňa				5
Príroda a spoločnosť	Poznávame svet				2
	Prírodoveda	3,5	4	4	6
	Vlastiveda	3	5	3	5
Človek a príroda	Fyzika	5	4	7	5
	Chémia	4	4	4	5
	Biológia	5,5	6	5	6
Človek a spoločnosť	Dejepis	5	7	6	6
	Geografia	5	5	5	5
	Občianska výchova	4	5	5	4
Človek a hodnoty	Etická/ Náboženská výchova	7,5	8,5	32,5	8
Matematika a práca s informáciami	Matematika	37	41	40	45
	Informatika	2,5	5	5	5
	Informatická výchova	3	3	3	3
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie	1	11	1	7
	Technická výchova				2
	Svet práce	1	2	2	1,5
	Technika	1	2	2	1,5
Umenie a kultúra	Výtvarná výchova	8	8	8	14
	Hudobná výchova	8	2	6	
	Rytmicko-pohybová výchova			2	10
	Výchova umením	1	2	2	1
Zdravie a pohyb	Telesná a športová	20	20	20	20

	výchova				
--	---------	--	--	--	--

Zdroj: vlastné šetrenie

Vysvetlivky farebnej škály:

12 2 6 – celkový počet hodín pod plánom štátneho vzdelávacieho programu,

10 18 3,5 – celkový počet hodín je zhodný so štátnym vzdelávacím programom,

4 16 67 – celkový počet hodín nad plánom štátneho vzdelávacieho programom, zároveň najmenej z vybraných troch slovenských škôl,

76 45 32,5 – celkový počet hodín nad plánom štátneho vzdelávacieho programu, zároveň najviac, alebo zhodne z vybraných troch slovenských škôl,

2 5 10 – celkový počet hodín, ktorý nie je v štátnom vzdelávacom programe, znamená to vytvorenie nového predmetu vybranej školy.

Prvým predmetom, ktorý je súčasťou našich výskumných otázok, je slovenský jazyk a literatúra. Všetky tri školy spĺňajú podmienky štátneho vzdelávacieho programu, pretože celkový počet hodín profilového predmetu je vyšší ako 55 hodín od prípravného ročníka po deviaty ročník. Najviac hodín má ZŠ v Levoči, ktorá disponuje s počtom 76. Z tohto veľmi dôležitého údaju vyplýva, že je tam kladený veľký dôraz na jazykovú stránku ako je čítanie s porozumením, pochopenie vetnej skladby a rozvíjajú svoje verbálne zručnosti. Menej hodín slovenského jazyka má ZŠ v Lučenci v počte 67 hodín. Základná škola v Prešove si drží druhé miesto s počtom hodín na slovenský jazyk a literatúru – 69 hodín.

Druhý predmet, ktorý je dôležitý z hľadiska osvojovania komunikácie, artikulácie, precvičovanie a nácvik intenzity komunikácie s hlasom sú komunikačné zručnosti. Štátny vzdelávací program dotuje predmet s 10 hodinami od prípravného ročníka po deviaty ročník. Túto dôležitú podmienku štátneho vzdelávacieho programu všetky tri školy spĺňajú. Školy majú tento predmet navýšený. Najväčší celkový počet hodín má ZŠ v Levoči – 24. Za levočskou školou nasledujú škola v Prešove a v Lučenci, ktoré majú zhodne po 16 hodín.

Tretím predmetom je vyučovanie Prvého cudzieho jazyka. Štátny vzdelávací program považuje Prvý cudzí jazyk za veľmi dôležitý. Rovnako ako v bežných základných školách aj v týchto školách je dôraz na to, aby jedinci so sluchovým postihnutím vedeli aspoň jeden cudzí jazyk. Preferovaným cudzím jazykom pre jedincov so sluchovým postihnutím je anglický jazyk. Štátny vzdelávací program

ohodnotil vyučovanie Prvého cudzieho jazyka od prípravného ročníka po deviaty ročník číslom 18 hodín. Podmienku spĺňajú prekvapujúco 2 školy – škola v Lučenci a v Levoči, kde Prvý cudzí jazyk v školskom vzdelávacom programe je v odporúčanej hranici 18 hodín. Najmenej má prešovská škola, ktorá nespĺňa odporúčané kritérium na Prvý cudzí jazyk. Základná škola v Prešove disponuje s 12 hodinami, čo je podľa nášho názoru veľmi málo, v dobe keď Cudzí jazyk hýbe svetom a je potrebný. Táto spomínaná hodnota môže byť zapríčinená nízkou kvalitou odborných pedagógov na cudzie jazyky.

Ako sa zmieňujeme vyššie na strane 90 a 91, je pozoruhodné, že do svojho školského vzdelávacieho programu zaradila škola v Lučenci predmety Hravá slovenčina, Čitateľská dielňa, Poznávame svet a Technickú výchovu. Spomínané štyri predmety nie sú zahrnuté v štátnom vzdelávacom programe. Pozoruhodným faktom je, že základná škola v Lučenci má zmysel pre tvorivé čítanie pre svojich jedincov a vie im ponúknuť atraktívne predmety na rozvíjanie ich predstavivosti, tvorivosti, čítania, motoriky a poznania nových zaujímavostí, ktoré prinášajú tieto spomínané predmety. Môžeme len potvrdiť, že škola deklaruje najmä dôraz na všestranný rozvoj osobnosti jedinca a na jeho neskoršiu samostatnosť.

Prírodoveda v štátnom vzdelávacom programe má dotáciu 3,5 hodiny. Môžeme povedať, že na základe školských vzdelávacích programov, všetky tri školy túto podmienku spĺňajú. Žiadna z troch škôl nemá menej než 3,5 alebo rovnakú hodnotu. Všetky tri školy majú vyššie hodnoty. Najviac hodín má základná škola v Lučenci – 6 hodín. Škola v Prešove a v Levoči majú zhodne po 4 hodiny. Dôvod, prečo má škola v Lučenci 6 hodín Prírodovedy, môže súvisieť s názorom, že jedinci majú záujem o prírodné vedy a veľmi často chodia na výlety do prírody.

Vlastiveda má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 3 hodiny. Na základe školských vzdelávacích programov, ktoré sme preskúmali, podmienku predmetu spĺňajú všetky tri školy. Odporúčaný počet 3 hodiny má škola v Levoči, Prešov a Lučenec majú 5 hodín.

Fyzika má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 5 hodín. Pri porovnávaní školských vzdelávacích programov troch škôl sme zistili, že túto podmienku spĺňajú znova 2 školy – Levoča a Lučenec. Spomínané školy, majú vyšší počet hodín. Najviac

má základná škola v Lučenci – 7 a pod odporúčanou hranicou je škola v Prešove s počtom hodín – 4.

Chémia, má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 4 hodiny. Všetky tri školy spĺňajú odporúčaný stanovený limit. Základné školy v Prešove a v Levoči majú vo svojom školskom vzdelávacom programe zhodne 4 hodiny. Najviac hodín chémie má škola v Lučenci, ktorá s najväčšou pravdepodobnosťou má kvalitnejšie vybavenie a zabezpečenie spomenutého predmetu. Škola v Lučenci má 5 hodín.

Biológia má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 5,5 hodiny . Podmienku spĺňajú 2 školy – škola v Prešove a škola v Lučenci, ktoré majú zhodne v školskom vzdelávacom programe po 6 hodín. Prekvapujúco, podmienky nespĺňa škola v Levoči, ktorá má k dispozícii 5 hodín

Dejepis má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 5 hodín. Podmienku vo svojich školských vzdelávacích programoch spĺňajú všetky tri školy. Najväčší počet hodín má škola v Prešove – 7 a najmenej majú zhodne školy vo svojich školských vzdelávacích programoch – 6. Dôvodom zvyšovania záujmu o Dejepis môže byť zvýšený záujem o históriu a dejiny sveta.

Geografia má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 5 hodín. Všetky školy pre jedincov so sluchovým postihnutím túto podmienku na základe školských vzdelávacích programov spĺňajú .

Občianska výchova má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 4 hodiny. Z analýzy školských vzdelávacích plánov nám vyplýva, že všetky tri školy majú splnené podmienky. Odporúčanú hodnotu 4 hodiny spĺňa škola v Lučenci. Základné školy pre jedincov so sluchovým postihnutím v Prešove a v Levoči disponujú s 5 hodinami.

Etická/Náboženská výchova má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 7,5 hodiny. Aj tu všetky tri školy spĺňajú podmienky. Do pozornosti uvádzame základnú školu v Levoči, ktorá je pod zriaďovateľskou pôsobnosťou Rímskokatolíckej cirkvi. Vzhľadom k danej skutočnosti, škola kladie veľký dôraz zo všetkých škôl na duchovnú a mravnú stránku jedincov so sluchovým postihnutím. Preto rozšírili hodiny rímskokatolíckeho náboženstva na 32,5 hodiny. Za školou v Levoči nasleduje prešovská škola s 8,5 hodinami a Lučenec s 8 hodinami.

Matematika má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 37 hodín. Školy vo svojich školských vzdelávacích programov kvótu splňajú. Najväčší dôraz na matematické zručnosti sú na základnej škole v Lučenci, kde celkový počet hodín sa pohybuje na hranici 45. Najmenej hodín je na základnej škole v Levoči – 40. Prešovská základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím má 41 hodín.

Informatika má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 2,5 hodiny. Na základne preštudovania našich troch škôl v školskom vzdelávacom programe konštatujeme, že splňajú podmienky a zaujímavosťou je, že všetky tri školy sa zhodujú a počet ich hodín je 5. Svedčí to o veľkom záujme jedincov so sluchovým postihnutím učiť sa novým veciam na počítačoch a zdokonaľiť sa v tvorbe počítačových programov.

Informatická výchova je v štátnom vzdelávacom programe doporučená na 3 hodiny. Podmienku splňajú všetky tri školy v ich školských vzdelávacích programov.

Pracovné vyučovanie má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 1 hodinu za celé štúdium. Sme s názorom, že štátny vzdelávací program, ktorý je pod Ministerstvom školstva Slovenskej republiky veľmi podceňuje tak tvorivý a obľúbený predmet na základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím. Z analýzy školských vzdelávacích programov sme zistili, že všetky tri základné školy pre jedincov so sluchovým postihnutím si tento predmet zvýšili. Najväčší dôraz na jedinca so sluchovým postihnutím v pracovnom vyučovaní kladie základná škola v Prešove, ktorá disponuje s 11 hodinami. Ostatné 2 školy Lučenec a Levoča disponujú spolu so 7 hodinami respektíve Levoča vsadila na odporúčanie štátneho vzdelávacieho programu s celkovou dotáciou 1 hodina. Podľa náš je to nízkym počtom jedincov so sluchovým postihnutím na spomínanej škole.

Svet práce a Technika má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 1 hodina. Všetky tri školy podmienku splňajú. Po preštudovaní školských vzdelávacích programov sa zhodujú s maximálnym počtom hodín 2 a 1,5 pre obidve predmety.

Výtvarná výchova má v štátnom vzdelávacom programe má dotáciu 8 hodín. Základné školy pre jedincov so sluchovým postihnutím vzdelávajú svojich zverencov v rozmedzí od 8 do 11 hodín za celé štúdium. Najvyššiu časovú dotáciu má základná škola v Lučenci, ktorá sa drží na prvom mieste s 11 hodinami. Z toho nám jasne vyplýva, že pedagógovia so žiakmi pracujú a podporujú ich výtvarné nadanie. Pre

niektorých jedincov so sluchovým postihnutím môžu mať navýšené hodiny význam v podobe arteterapie a ako príprava na rôzne umelecké súťaže.

Hudobná výchova má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 8 hodín. Prekvapením je, že ani jedna škola pre jedincov so sluchovým postihnutím nespĺňa túto minimálnu požiadavku. Základná škola v Prešove má hudobnú výchovu v počte 2 hodiny, základná škola v Levoči má hudobnú výchovu v počte 6 hodín. Základná škola v Lučenci nemá vo svojom školskom vzdelávacom programe hudobnú výchovu. Dôvodom nízkeho počtu hodín hudobnej výchovy v prešovskej škole a v levočskej škole je podľa nás nedostatočný počet pedagógov, ktorí by sa venovali hudbe, alebo ovládali hudobný nástroj. Všeobecne môže platiť, že nepočujúci jedinci nemajú kladný vzťah k hudbe.

Výchova umením má v štátnom vzdelávacom programe dotáciu 1 hodina. Odporúčanú kvótu spĺňa základná škola v Lučenci, ktorá má zhodne so štátnym vzdelávacím programom k dispozícii 1 hodinu. Naopak, základná škola v Prešove a v Levoči majú zhodu v školskom vzdelávacom programe vo výške 2 hodiny.

Rytmicko-pohybová výchova nie je súčasťou štátneho vzdelávacieho programu, Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím v Prešove s rytmicko-pohybovou výchovou nedisponuje. Škola v Lučenci a v Levoči, ktoré sa venujú svojim jedincom v spomínanom predmete, majú vo svojich školských vzdelávacích programoch časovú dotáciu 2 až 10 hodín. Naš názor na daný predmet je ten, že spomínané dve školy sa snažia zatriktívniť štúdium svojim jedincom.

Posledným predmetom je Telesná a športová výchova. Na základe štátneho vzdelávacieho programu, sme dospeli k záveru, že spomínané školy pre jedincov so sluchovým postihnutím spĺňajú doporučený stanovený limit 20 hodín. Osobne by sme hodiny Telesnej a športovej výchovy ešte navýšili, pretože sa domnievame, že dnešná mládež trávi veľa voľného času za počítačom, má veľký nedostatok pohybových aktivít, čo sa prejavuje vyššou náchylnosťou k rôznym chorobám.

Na základe uvedených výsledkov výskumu konštatujeme, že základné školy pre jedincov so sluchovým postihnutím sú rozdielne vo svojich školských vzdelávacích programoch. Líšia sa celkovým počtom hodín, dôrazom na jednotlivé predmety a dôležitým zistením je skutočnosť, že sa líšia tvorbou a atraktivnosťou študijných predmetov.

Celková komparácia troch sledovaných základných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím nám prináša ďalší zaujímavý výsledok. Týka sa plnenia podmienok štátneho vzdelávacieho programu.

Štátny vzdelávací program obsahuje 22 predmetov v 9 vzdelávacích oblastiach, od prípravného ročníka po deviaty ročník. Štátny vzdelávací program znamená pre nás dokument, ktorý odporúča predmety pre 100%-né vzdelávanie. Odporúča minimálny počet hodín pre jednotlivé vyučovacie predmety počas celej školskej dochádzky od prípravného ročníka po deviaty ročník.

Na základe týchto údajov sme vykonali komparáciu podmienok so školským vzdelávacím programom.

Základná škola Pavla Sabadoša Internátna v Prešove má v systéme vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím – vo svojom Školskom vzdelávacom programe 22 predmetov, čo sa zhoduje so štátnym vzdelávacím programom. V porovnaní so štátnym vzdelávacím programom škola nespĺňa podmienky z troch predmetov (Prvý cudzí jazyk, Fyzika a Hudobná výchova). U 19 predmetov, podmienky spĺňa. V konečnom výsledku Základná škola Pavla Sabadoša Internátna v Prešove spĺňa podmienky štátneho vzdelávacieho programu na 86,36%.

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojaššáka v Levoči má vo svojom Školskom vzdelávacom programe 23 predmetov, podmienky štátneho vzdelávacieho programu nespĺňa u 2 predmetov. Podľa výpočtov nám vychádza, že podmienky po odpočítaní spĺňa len u 21 predmetov. V konečnom výsledku Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojaššáka v Levoči spĺňa podmienky štátneho vzdelávacieho programu na 95,45%.

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím v Lučenci má vo svojom v školskom vzdelávacom programe 26 predmetov, čo predstavuje oproti Štátnemu vzdelávaciemu programu nárast o 4 predmety, čo podľa nášho názoru súvisí so snahou atraktívniť štúdium na základnej škole. Škola spĺňa všetky podmienky vzdelávania. Na základnej škole pribudli 4 predmety (Hravá slovenčina, Čitateľská dielňa, Poznávame svet a Technická výchova). Konečným výsledkom je, že Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím v Lučenci spĺňa podmienky štátneho vzdelávacieho programu nad rámec – 118%.

Celková komparácia základných škôl podľa druhej výskumnej otázky

V odpovediach na našu druhú výskumnú otázku nás zaujímali rozdiely v komunikačných prístupoch v troch slovenských základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím. Zaujímalo nás, aké komunikačné prístupy preferujú a v čom vidia výhody a nevýhody.

Prvou školou, v ktorej sa budeme zaoberať jej preferovanými komunikačnými prístupmi vo vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím, je Základná škola Pavla Sabadoša v Prešove. Ako uvádzame na strane 73, škola využíva vo vyučovaní jedincov so sluchovým postihnutím totálnu komunikáciu. Ako sme zistili v našom rozhovore, ktorý je uvedený v Prílohe P, totálnou komunikáciou rozumieme všetky možné dostupné prostriedky, aby jedinec so sluchovým postihnutím komunikoval. V totálnej komunikácii požívajú posunky, dôkladnú artikuláciu aby jedinec so sluchovým postihnutím mohol odzerať a prstovú abecedu.

Na základe pozorovania, ktorý sme absolvovali na nácuve vyučovacej hodiny slovenského jazyka a literatúry sme boli svedkom, ako pedagóg používal posunkovú slovenčinu s prstovou abecedou a snažil sa artikulovať, aby deti mohli odzerať. Pedagóg mal v triede na pomoc aj asistenta pedagóga. Pozorovanie uvádzam na strane 74-75.

Výhody totálnej komunikácie vidíme v tom, že jedinci so sluchovým postihnutím majú širokú škálu výberu a môžu si vybrať z rôznych druhov komunikačných prístupov, ktorý je pre nich výhodný.

Nevýhoda totálnej komunikácie môže byť, že mladší jedinci so sluchovým postihnutím sa môžu často mýliť.

Druhou školou nášho hodnotenia v celkovej komparácii bola Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka v Levoči. Ako uvádzame na strane 82, škola využíva vo vzdelávaní auditívno-verbálnu metódu s podporou totálnej komunikácie, materinsko-reflexívnu metódu a komunikácia najčastejšie prebieha orálnou rečou. Pre zistenie pozitív a negatív daného komunikačného prístupu sme však nemali vytvorené vhodné podmienky zo strany vedenia školy z dôvodov, ktoré uvádzame na strane 82-83.

Treťou školou bola Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátna v Lučenci. Škola vo svojom vzdelávacom procese využíva komunikačné prístupy orálneho prístupu a z bimodálnych foriem využívajú artikulčné znaky

a nedaktyloktiku. Ako uvádzame na strane 88, pomocné artikulačné znaky majú podľa pedagógov lepšiu využiteľnosť pre hovorený jazyk.

Z týchto informácií nám vyplýva, že Základná škola v Levoči využíva dostatočné množstvo komunikačných prístupov. Keď kladú dôraz na hovorený jazyk znamená to, že škola má jedincov s ľahšou poruchou sluchu.

Využívanie komunikačných prístupov v našich troch slovenských základných školách je zhodné. Najčastejšie sa využíva totálna komunikácia, spojená s orálnym prístupom a rečou, ktorá sa neskôr spája s hovorenou rečou. Ďalším z často používaných komunikačných prístupov sú artikulačné znaky a artikulácia na základe ktorej jedinci so sluchovým postihnutím vedia odzerať.

Celková komparácia základných škôl podľa tretej výskumnej otázky

Celkovú komparáciu troch slovenských škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na základe odpovedí na tretiu výskumnú otázku sme sformovali do schematickej tabuľky, ktorú podrobne vysvetlíme a zhodnotíme.

Nižšie uvedená tabuľka obsahuje názov vybranej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím, celkový počet jedincov a rozdelenie na kategórie s príslušnými číselnými údajmi a percentný podiel. V tabuľke sa venujeme aj podrobnému rozdeleniu školských organizačných zložiek a k nim príslušné údaje s percentuálnym vyjadrením. Ďalším dôležitým údajom je počet pedagogických zamestnancov (pedagógovia a asistenti pedagóga) a podiel žiakov na jedného pedagóga i asistenta pedagóga v systéme vzdelávania. Počty žiakov, podiel na pedagogických zamestnancov nám ukazujú dáta v celkovej kvalite vzdelávania na vybraných slovenských školách.

Schematická tabuľka nám pomohla k odhaleniu kvality vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím a určiť, kde je kvalita vzdelávania podľa nášho názoru najvyššia a kde najnižšia.

Tabuľka 6 - Schematická tabuľka Spojenej školy P. Sabadoša v Prešove na základe tretej výskumnej otázky:

Celková komparácia troch slovenských škôl na základe tretej výskumnej otázky		
Názov školy	Celkový počet žiakov	Percentuálny podiel
Spojená škola P. Sabadoša v Prešove	254	100%
Škola z celkového hľadiska		
Organizačná zložka školy	Počet žiakov	Percentuálny podiel z celkového počtu žiakov
Materská škola pre SP	3	1,18%
Materská škola - ostatní	39	15,35%
Základná škola pre SP	43	16,93%
Základná škola pre NKS	113	44,49%
Špeciálna základná škola	31	12,2%
Stredná odborná škola	25	9,84%
Podrobné delenie Materskej školy a Základnej školy		
Organizačná zložka	Počet žiakov	Percentuálny podiel
Materská škola	42	100%
MŠ pre sluchovo postihnutých	3	7,14%
MŠ - ostatní	39	92,86%
Organizačná zložka	Počet žiakov	Percentuálny podiel
Základná škola	187	100%
ZŠ pre sluchovo postihnutých	43	22,99%
ZŠ s NKS	113	60,43%
Špeciálna základná škola	31	16,58%
Pedagogickí zamestnanci		
Počet pedagógov	44	
Počet asistentov pedagóga	8	
Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša v Prešove		
Mierka	Údaj	
Počet žiakov na 1 pedagóga	1,02	
Počet žiakov na 1 asistenta pedagóga	5,5	

Zdroj: vlastné šetrenie

Tabuľka 7 – Schematická tabuľka Spojenej školy Jána Vojtaššáka v Levoči na základe tretej výskumnej otázky

Celková komparácia troch slovenských škôl na základe tretej výskumnej otázky		
Názov školy	Celkový počet žiakov	Percentuálny podiel
Spojená škola Jána Vojtaššáka v Levoči	172	100%
Škola z celkového hľadiska		
Organizačná zložka školy	Počet žiakov	Percentuálny podiel z celkového počtu žiakov
Materská škola pre SP	30	17,44%
Základná škola pre SP	24	13,95%
Základná škola - ostatní	118	68,6%
Podrobné delenie Materskej školy a Základnej školy		
Organizačná zložka	Počet žiakov	Percentuálny podiel
MŠ pre sluchovo postihnutých	30	100%
Organizačná zložka	Počet žiakov	Percentuálny podiel
Základná škola	142	100%
ZŠ pre sluchovo postihnutých	24	16,9%
ZŠ s telesným postihnutím	12	8,45%
ZŠ s NKS	26	18,31%
ZŠ s autizmom	6	4,23%
Špeciálna základná škola	64	45,1%
Praktická škola	19	13,4%
Pedagogickí zamestnanci		
Počet pedagógov	34	
Počet asistenta pedagóga	7	
Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka v Levoči		
Mierka	Údaj	
Počet žiakov na 1 pedagóga	1,42	
Počet žiakov na 1 asistenta pedagóga	3,43	

Zdroj: vlastné šetrenie

Tabuľka 8 – Schematická tabuľka Základnej školy v Lučenci na základe tretej výskumnej otázky

Celková komparácia troch slovenských škôl na základe tretej výskumnej otázky		
Názov školy	Celkový počet žiakov	Percentuálny podiel
Základná škola v Lučenci	243	100%
Škola z celkového hľadiska		
Organizačná zložka školy	Počet žiakov	Percentuálny podiel z celkového počtu žiakov
Materská škola pre SP	6	2,47%
Materská škola - ostatní	37	15,23%
Základná škola pre SP	12	4,94%
Základná škola pre NKS	188	77,36%
Podrobné delenie Materskej školy a Základnej školy		
Organizačná zložka	Počet žiakov	Percentuálny podiel
Materská škola	43	100%
MŠ pre sluchovo postihnutých	6	13,85%
Materská škola - ostatní	37	86,05%
Organizačná zložka	Počet žiakov	Percentuálny podiel
Základná škola	200	100%
ZŠ pre sluchovo postihnutých	12	6%
ZŠ s NKS	188	94%
Pedagogickí zamestnanci		
Počet pedagógov	40	
Počet asistenta pedagóga	4	
Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím v Lučenci		
Mierka	Údaj	
Počet žiakov na 1 pedagóga	3,3	
Počet žiakov na 1 asistenta pedagóga	3	

Zdroj: vlastné šetrenie

Na základe tretej výskumnej otázky, v ktorej analyzujeme vplyv počtu žiakov, pedagógov a asistentov pedagóga vo vybraných základných školách pre jedincov so sluchovým postihnutím na kvalitu vzdelávania sme zistili, že najvyššiu kvalitu vzdelávania má podľa nášho názoru Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím v Lučenci. Podľa našich zistení Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím v Lučenci má najmenej jedincov so sluchovým postihnutím na Základnej škole a to v počte 12, čo predstavuje podiel 6%, počet pedagógov 40 a asistentov pedagóga 4. Znamená to, že na jedného pedagóga pripadá 3,3 žiaka, na jedného

asistenta pedagóga 3 žiaci. Výhodou je, že napriek nízkemu počtu žiakov na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím, pedagógovia majú osobný a kladný vzťah k týmto žiakom, pretože ich poznajú a vedia, aké majú vzdelávacie potreby a vedia s nimi podrobnejšie pracovať. Pre asistentov pedagóga sú traja žiaci veľkým pozitívom. Na prvý pohľad sa môže zdať, že s nimi majú viac práce, no opak je pravdou. Z porovnaní ďalších dvoch škôl nášho výskumu, je to najmenej žiakov na jedného asistenta pedagóga, čo im uľahčuje prácu v ďalších činnostiach.

Zastávame názor, že čím menšia skupina žiakov so sluchovým postihnutím, tým je to lepšie, pretože vznikajú pevnejšie sociálne väzby, užší kontakt nielen s pedagógom a asistentom pedagóga, rovnako celková pohodová a priateľská atmosféra prispievajúca k lepším výsledkom vo výchove a vzdelávaní žiakov a sme si istí, že tento predpoklad platí nielen u žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Domnievame sa však, že len nízky počet žiakov na učiteľa či asistenta pedagóga nemusí zaručiť lepšiu kvalitu vzdelávania, svoju úlohu hrajú samozrejme aj iné faktory.

Na základe zistených údajov sa domnievame, že škola s najnižšou kvalitou vzdelávania by mohla byť Spojená škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša v Prešove. Usudzujeme to z toho, že škola má najviac žiakov v organizačnej zložke základná škola s celkovým počtom 43. Uvedený počet žiakov na Základnej škole predstavuje v podrobnejšom meradle podiel 22,99%. Škola síce disponuje s počtom pedagógov 44, čo predstavuje na jedného pedagóga 1,02 žiaka, ale počet asistentov pedagóga je 8, čo predstavuje 5,5 žiaka na jedného asistenta pedagóga a v porovnaní so Základnou školou pre jedincov so sluchovým postihnutím v Lučenci je to veľké číslo, ktoré vnímame negatívne. Pre asistentov pedagóga je takmer 6 žiakov veľmi veľa a asistent pedagóga nemôže vyhovieť každému študentovi podľa jeho potrieb. Ako spomíname na strane 81, rozloženie počtu žiakov a asistentov pedagóga je nedostačujúci a negatívne tak ovplyvňuje kvalitu vzdelávania. Naopak, u pedagógov je 1,02 žiaka na jedného pedagóga veľmi pozitívne číslo. Treba vyzdvihnúť prácu pedagógov, ktorí sa venujú jedincom so sluchovým postihnutím na Základnej škole, lebo ich vedia usmerniť po každej stránke, pedagógovia vytvárajú zdravú sociálnu klímu pre jedincov so sluchovým postihnutím a vedia im pomôcť pochopiť vyučovací predmet. Pozitívom Základnej školy Pavla Sabadoša je skutočnosť, že ako škola, ktorá sídli v krajskom meste Prešov, má napriek názorom zástupkyne riaditeľa

pre výchovu mimo vyučovania najvyšší celkový percentuálny podiel jedincov so sluchovým postihnutím – 16,93%.

Základnej škole Pavla Sabadoša pre jedincov so sluchovým postihnutím by sme odporúčali prijať do hlavného pracovného pomeru minimálne siedmich asistentov pedagóga, ktorí by výrazne pomohli ku skvalitneniu a odľahčeniu práce svojich kolegov pedagógov.

Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka v Levoči je podľa našich zistení najmenšou základnou školou zo sledovaných škôl. Školu navštevuje spolu 172 žiakov. Základnú školu pre jedincov so sluchovým postihnutím tvorí skupina 24 žiakov, čo predstavuje percentuálny podiel 13,95%. Napriek tomu, spomenutý percentuálny podiel zaradujeme v našej hierarchii na druhé miesto v celkovom počte žiakov na základných školách, hneď za prešovskú školu.

Na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím učí 34 pedagógov a k dispozícii je 7 asistentov pedagóga. Počet žiakov na jedného pedagóga je 1,42 a počet žiakov na jedného asistenta pedagóga 3,43. Z hľadiska kvality vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím v Základnej škole v Levoči je podľa nášho názoru tento pomer nastavený optimálne. Podľa nás Základná škola pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka v Levoči, je jednou z kvalitných škôl.

Záver

Poslaním diplomovej práce s názvom „Systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku“ bolo vyjadrenie názoru na úroveň a postupy vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím v kontexte sluchového postihnutia ako druhu zdravotného postihnutia, histórie vývinu pedagogiky sluchovo postihnutých, vývinu technických pomôcok pre sluchovo postihnutých a vývinu postoja spoločnosti k tejto handicapovanej skupine obyvateľstva.

Počas dlhého historického obdobia boli vyvinuté komunikačné systémy pre jedincov so sluchovým postihnutím a technické pomôcky, napomáhajúce čo najúčinnnejšej forme ich komunikácie s vonkajším svetom.

Z popisu legislatívnych nástrojov Slovenskej republiky je zrejmé, že systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku je integrálnou súčasťou celoštátneho systému vzdelávania a prostredníctvom regionálneho školstva na všetkých jeho úrovniach (materské školy, základné školy, stredné školy pre deti a dorast so sluchovým postihnutím) vytvára veľmi dobré podmienky pre uplatnenie jedincov so sluchovým postihnutím na otvorenom trhu práce. Na úrovni vysokého školstva sa uplatňujú princípy sociálnej inklúzie jedincov so sluchovým postihnutím v súlade s príslušnými ustanoveniami Zákona NR SR o vysokých školách.

V posledných rokoch je možné zaznamenať kvalitatívny posun v systéme vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku smerom od získavania tradičných foriem zručností ku kreatívnejším zručnostiam, ktoré vyžaduje rozvíjajúca sa informačná spoločnosť. Uplatnenie sluchovo postihnutého jedinca v informačnej spoločnosti závisí vo veľkej miere na jeho motivácii a osobnej ambícii.

V praktickej časti diplomovej práce sú dokumentované výsledky výskumného šetrenia, ktorý bol vykonaný vo vybraných základných školách pre sluchovo postihnutých v Slovenskej republike. Výskum bol vykonaný v Spojenej škole Pavla Sabadoša Internátnej v Prešove, Spojenej škole Jána Vojtaššáka v Levoči a Základnej škole Internátnej v Lučenci. Z porovnania výsledkov analýz výskumu sú zrejmé určité rozdiely v kvalite vzdelávania. V spomínaných školách sme vykonali výskum a analyzovali rozdiely a zhody školských vzdelávacích programoch so štátnym vzdelávacím programom a medzi vybranými programami navzájom, analyzovali sme

rozdiely alebo zhody v uplatňovaní preferovaných komunikačných prístupoch vo vyučovaní jedincov so sluchovým postihnutím a vplyv počtu žiakov a pedagogických zamestnancov na kvalitu vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím. Na základe týchto zistení sme sformulovali vlastné odporúčania pre zvýšenie kvalitatívnej úrovne vzdelávacieho procesu jedincov so sluchovým postihnutím na jednotlivých školách.

Výsledky škôl sme spísali do prehľadných tabuliek, v ktorých sa veľmi ľahko orientuje a poukazuje na aktuálny stav kvality vzdelávacieho procesu vo vybraných základných školách.

Na záver môžeme konštatovať, že systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku je nastavený v duchu celoeurópskych trendov starostlivosti o sluchovo postihnutých a ich plnohodnotnej sociálnej inklúzie do spoločnosti.

Zoznam použitých zdrojov

Zoznam českých zdrojov

- HENDL, J. *Kvalitatívni výzkum*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0084-0.
- KAŠPAR, Z. *Technické kompenzační pomůcky pro osoby se sluchovým postižením*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87218-15-0.
- KUČEROVÁ, I. *Výuka anglického jazyka u sluchově postižených studentů*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita v Brně, Katedra speciální pedagogiky. Lenka Doležalová.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- SKUTIL, M. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
- SOURALOVÁ, E. *Surdopedie II. Studijní opora pro kombinované studium*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1008-7.
- SOURALOVÁ, E. a J. LANGER. *Surdopedie. Studijní opora pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-244-1084-2.
- ŠKUDEROVÁ, L. *Vzdělávání žáků se sluchovým postižením v Plzeňském kraji*. Plzeň, 2010. Závěrečná práce. Západočeská Univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Kateřina Nosková.

Zoznam slovenských zdrojov

- ANDOVÁ, M.: *Skúsenosti s integráciou v bežnej základnej škole. Žiaci a študenti so sluchovým postihnutím v školskej integrácii*. Nitra: Spolok nepočujúcich pedagógov SNEPEDA, 2007. ISBN 978-80-969695-1-7.
- BEŇO, P. *Integrácia do bežných škôl. Žiaci a študenti so sluchovým postihnutím v školskej integrácii*. Nitra: Spolok nepočujúcich pedagógov SNEPEDA, 2007. ISBN 978-80-969695-1-7.

- BIRKA, P. *Školská integrácia a jej riziká pre sluchovo postihnuté deti. Žiaci a študenti so sluchovým postihnutím v školskej integrácii*. Nitra: Spolok nepočujúcich pedagógov SNEPEDA, 2007. ISBN 978-80-969695-1-7.
- HORŇÁK, L., E.KOLLÁROVÁ a O.MATUŠKA. *Dejiny špeciálnej pedagogiky*. Prešov: Prešovská Univerzita v Prešove, 2002. ISBN 80-8068-122-8.
- KÚDELOVÁ, Ľ. *Pracovné postavenie sluchovo postihnutých občanov. Žiaci a študenti so sluchovým postihnutím v školskej integrácii*. Nitra: Spolok nepočujúcich pedagógov SNEPEDA, 2007, s.32-33. ISBN 978-80-969695-1-7.
- MINÁROVÁ, O.: *Význam školskej integrácie. Žiaci a študenti so sluchovým postihnutím v školskej integrácii*. Spolok nepočujúcich pedagógov SNEPEDA, 2007. Nitra, s.30 - 31. ISBN 978-80-969695-1-7.
- TARCSIOVÁ, D. *Pedagogika sluchovo postihnutých – vybrané kapitoly*. 1.vyd. Magag spol. s.r.o, Bratislava, 2008. ISBN 978-80-89113-521.
- TARCSIOVÁ, D. *Základy pedagogiky sluchovo postihnutých*. In. Kol. autorov *Základy špeciálnej pedagogiky*. Bratislava. Študijný materiál pre učiteľov stredných a vysokých škôl, poradenských pracovníkov a výchovných poradcov, 2007. ISBN 978-80-89113-30-9.
- VOJTECHOVSKÝ, R. *Významní pedagógovia so sluchovým postihnutím*. Pedagóg so sluchovým postihnutím vo výchovno-vzdelávacom procese. Nitra: Spolok nepočujúcich pedagógov SNEPEDA, 2007. ISBN 978-80-969695-2-4.

Zoznam internetových zdrojov

- GOSSÁNYI, V. *Vzdelanie zvyšuje sluchovo postihnutým šance na prácu*. [online], [cit2015-01-30]. Dostupné na WWW: <http://hn.hnonline.sk/vzdelanie-zvysuje-sluchovo-postihnutym-sance-na-pracu-235172>
- JAKUBÍKOVÁ, J. *Poruchy sluchu u detí: Princípy a postupy pre včasnú diagnostiku, identifikáciu etiológie a liečbu*. [online].[cit.2014-12-25]. Dostupné z: www.solen.sk/pdf/c8686e5e743a36c0752d4fe32d0731bb.pdf
- NOVÁK, M. *Nové trendy vo vzdelávaní sluchovo postihnutých na Slovensku*. [online].[cit2007-11-06]. Dostupné z: <http://ruce.cz/clanky/257-nove-trendy-ve-vzdelavani-sluchove-postizenych-na-slovensku>

Aktuálna školská legislatíva. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/12272-sk/zakony/>

Aktuálne školské vyhlášky. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. [online].[cit.2015-07-16]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vyhlasky/>

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky.. *Vzdelávací program pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím*. Štátny pedagogický ústav. Bratislava, 2009. [online].[cit.2015–01–12]. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/vp_pre_zz/vp_sluchovo/vp_sp_isced_0_1_2_3_vp.pdf

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky *Štúdium študentov so špecifickými potrebami – sluchové postihnutie*. Bratislava. [online].[cit.2015–01-17]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/studium-studentov-so-specifickymi-potrebami/>

Pooperačná starostlivosť a rehabilitácia. [online].[cit.2014-12-27].Dostupné z: <http://www.scki.sk/ki.php>

Program kochleárnej implantácie. Košice.[online].[cit.2014-12-27]. Dostupné z: http://www.unlp.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=761&Itemid=96

Slovenské centrum kochleárnej implantácie. Bratislava.[online].[cit.2014-12-27] Dostupné z: <http://www.scki.sk/cki.php>

Sluchové postihnutie. [online].[cit.2014–11–23]. Dostupné z: <http://csppzv.webnode.sk/metodicke-materialy/sluchove-postihnutie/>

Stratégia sociálnej inklúzie sluchovo postihnutých na úrovni miestnej samosprávy. Európska kultúrna spoločnosť, 2008, [online].[cit.2014–11–23]. Dostupné z: http://www.zmos.sk/download_file_f.php?id=041248

Svetová zdravotnícka organizácia. [online].[cit.2014–11–23]. Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs300/en/>

SWOT analýza. [online].[cit.2015-07-24]. Dostupné z: <https://managementmania.com/sk/swot-analyza>

Školský vzdelávací program. Spojená škola Pavla Sabadoša Internátna Prešov. 2011, [online].[cit.2015-07-28]. Dostupné z: <http://spojenaskola.info/dokumenty/pre-rodicov/>

Školský vzdelávací program. Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka Levoča. 2014, [online].[cit.2015-07-28]. Dostupné z: http://ssjvile.edupage.org/files/SVP_SP_2014-2015.pdf

Školský vzdelávací program. Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna Lučenec. 2014, [online].[cit.2015-07-28]. Dostupné z: <http://www.zsisplc.svsbb.sk/skvp-sp-2014-15.pdf>

Vzdelávací program pre jedincov so sluchovým postihnutím. Bratislava: Štátny pedagogický ústav [online].[cit.2015-07-21]. Dostupné z: <http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/VP-pre-deti-a-ziakov-so-zdravotnym-znevychodnenim/VP-pre-deti-a-ziakov-so-sluchovym-postihnutim.alej>

Vzdelávacie programy pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. [online].[cit.2015-07-21]. Dostupné z: <http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/VP-pre-deti-a-ziakov-so-zdravotnym-znevychodnenim.alej>

Zoznam právnych noriem

Návrh zákona NR SR o komunikačných systémoch osôb so sluchovým postihnutím a osôb s hluchoslepotou

Školský zákon NR SR č. 245/2008 Z. z v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č.149/1995 Z. z o posunkovej reči nepočujúcich osôb

Zákon NR SR č. 448/2008 Z. z o sociálnych službách v znení neskorších predpisov

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Medzinárodná škála stupňov vad sluchu

Tabuľka 2: SWOT Analýza Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša Internátnej v Prešove

Tabuľka 3: SWOT Analýza Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka Internátnej v Levoči

Tabuľka 4: SWOT Analýza Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím v Lučenci

Tabuľka 5: Schematická tabuľka celkovej komparácie troch sledovaných základných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím

Tabuľka 6: Schematická tabuľka Spojenej školy Pavla Sabadoša v Prešove na základe tretej výskumnej otázky

Tabuľka 7: Schematická tabuľka Spojenej školy Jána Vojtaššáka v Levoči na základe tretej výskumnej otázky

Tabuľka 8: Schematická tabuľka Základnej školy v Lučenci na základe tretej výskumnej otázky

Zoznam príloh

Príloha A – Zoznam Materských škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Príloha B – Zoznam Základných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Príloha C – Zoznam Stredných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Príloha D – Zoznam Vysokoškolských centier podpory pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Príloha E – Prehľad legislatívy týkajúcej sa jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Príloha F – Štátny vzdelávací program Ministerstva školstva Slovenskej republiky ISCED 1 a ISCED 2 pre jedincov so sluchovým postihnutím

Príloha G – Školský vzdelávací program Základnej školy Pavla Sabadoša Internátnej pre jedincov so sluchovým postihnutím v Prešove

Príloha H – Počet žiakov a pedagogických zamestnancov na Základnej škole Pavla Sabadoša Internátnej pre jedincov so sluchovým postihnutím v Prešove

Príloha I – Rozdelenie žiakov so sluchovým postihnutím s kompenzačnými pomôckami na Základnej škole Pavla Sabadoša Internátnej v Prešove

Príloha J – Školský vzdelávací program Základnej školy Jána Vojaššáka Internátnej pre jedincov so sluchovým postihnutím v Levoči

Príloha K – Počet žiakov a pedagogických zamestnancov na Základnej škole Jána Vojaššáka Internátnej pre jedincov so sluchovým postihnutím v Levoči

Príloha L – Rozdelenie žiakov so sluchovým postihnutím s kompenzačnými pomôckami na Základnej škole Jána Vojaššáka Internátnej v Levoči

Príloha M – Školský vzdelávací program Základnej školy pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátnej v Lučenci

Príloha N – Počet žiakov a pedagogických zamestnancov na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátnej v Lučenci

Príloha O – Rozdelenie žiakov so sluchovým postihnutím s kompenzačnými pomôckami na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátnej v Lučenci

Príloha P – Transkripcia rozhovoru na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša v Prešove

Príloha A – Zoznam Materských škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Zoznam Materských škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku				
Poradové číslo	Kraj	Názov inštitúcie	Adresa	Mesto
1.	Bratislavský kraj	MŠ pre deti so sluchovým postihnutím Internátna	Drotárska cesta 48, 811 04	Bratislava
2.	Bratislavský kraj	Špeciálna materská škola pre deti so sluchovým postihnutím	Hrdličkova 17, 831 01	Bratislava
3.	Banskobystrický kraj	Špeciálna materská škola pre deti so sluchovým postihnutím Internátna	K. Supa 48, 984 03	Lučenec
4.	Banskobystrický kraj	Špeciálna materská škola pre deti so sluchovým postihnutím Internátna	ČSA 183/1, 967 32	Kremnica
5.	Prešovský kraj	Špeciálna materská škola pre deti so sluchovým postihnutím	Kláštorská 24/a, 054 01	Levoča
6.	Prešovský kraj	MŠ pre deti so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša Internátna	Duklianska 2, 080 01	Prešov

Príloha B – Zoznam Základných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Zoznam Základných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku				
Poradové číslo	Kraj	Názov ZŠ	Adresa	Mesto
1.	Bratislavský kraj	ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna	Drotárska cesta 48, 811 04	Bratislava
2.	Bratislavský kraj	. ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Gejzu Slaninku a Špeciálna ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna	Hrdličkova 17, 831 01	Bratislava
3.	Banskobystrický kraj	ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna	K Supa 48, 984 03	Lučenec
4.	Banskobystrický kraj	ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Viliama Gaňu Internátna a Špeciálna ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna	ČSA 183/1, 967 32	Kremnica
5.	Prešovský kraj	ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Jána Vojtaššáka Internátna	Kláštorská 24/a, 054 01	Levoča
6.	Prešovský kraj	ZŠ pre žiakov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša Internátna	Duklianska 2, 080 01	Prešov

Príloha C – Zoznam Stredných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

a) Stredné odborné školy

Zoznam Stredných odborných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku				
Poradové číslo	Kraj	Názov inštitúcie	Adresa	Mesto
1.	Bratislavský kraj	Stredná odborná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím	Koceľova 26, 821 08	Bratislava
2.	Banskobystrický kraj	Stredná odborná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna	Kutnohorská 675/20, 967 01	Kremnica
3.	Prešovský kraj	Stredná odborná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna	Duklianska 2, 080 01	Prešov

b) Gymnázia

Zoznam Gymnazií pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku				
Poradové číslo	Kraj	Názov inštitúcie	Adresa	Mesto
1.	Bratislavský kraj	Gymnázium pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátne	Koceľova 26, 821 08	Bratislava
2.	Banskobystrický kraj	Gymnázium pre žiakov so sluchovým postihnutím	Kutnohorská 675/20, 967 01	Kremnica

c) Odborné učilišťa

Zoznam Odborných učilišť pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku				
Poradové číslo	Kraj	Názov inštitúcie	Adresa	Mesto
1.	Bratislavský kraj	Odborné učilište pre žiakov so sluchovým postihnutím	Koceľova 26, 821 08	Bratislava
2.	Banskobystrický kraj	Odborné učilište pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátne	Kutnohorská 675/20, 967 01	Kremnica
3.	Prešovský kraj	Odborné učilište pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátne	Duklianska 2, 080 01	Prešov

d) Stredné priemyselné školy

Zoznam Stredných priemyselných škôl pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku				
Poradové číslo	Kraj	Názov inštitúcie	Adresa	Mesto
1.	Banskobystrický kraj	Stredná priemyselná škola odevná pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna	Kutnohorská 675/20, 967 01	Kremnica

Príloha D – Zoznam Vysokoškolských centier podpory pre jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Vysokoškolské centrá pre jedincov so špecifickými potrebami na Slovensku		
Poradové číslo	Názov vysokej školy	Mesto
1.	Vysoká škola muzických umení	Bratislava
2.	Univerzita Komenského	Bratislava
3.	Slovenská Technická Univerzita	Bratislava
4.	Trnavská Univerzita	Trnava
5.	Univerzita sv. Cyrila a Metoda	Trnava
6.	Trenčianska Univerzita Alexandra Dubčeka	Trenčín
7.	Vysoká škola Danubius	Sládkovičovo
8.	Žilinská Univerzita	Žilina
9.	Katolícka Univerzita	Ružomberok
10.	Univerzita Mateja Bela	Banská Bystrica
11.	Univerzita Konštantína Filozofa	Nitra
12.	Slovenská Poľnohospodárska Univerzita	Nitra
13.	Prešovská Univerzita	Prešov
14.	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika	Košice

Príloha E – Prehľad legislatívy týkajúce sa jedincov so sluchovým postihnutím na Slovensku

Zákon NR SR č. 311/2001 Z. z – Zákonník práce

Zákon NR SR č. 5/2004 Z. z o službách zamestnanosti

Zákon NR SR č. 195/1998 Z. z o sociálnej pomoci

Zákon NR SR č. 513/2006 Z. z o sociálnom poistení

Zákon NR SR č. 149/1995 Z. z o posunkovej reči nepočujúcich osôb

Vyhláška MŠ SR č. 322/2008 Z. z o špeciálnych školách.

Vyhláška MŠ SR č. 325/2008 Z. z o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie

Vzdelávací program pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím ISCED 0, ISCED 1, ISCED 2, ISCED 3

Rámcový učebný plán pre základnú školu pre žiakov so sluchovým postihnutím pre prípravný až 9.ročník

Rámcový učebný plán pre štvorročné gymnázium v päťročnej príprave pre žiakov so sluchovým postihnutím

Vyhláška MŠ SR č. 458/2012 o minimálnych nárokoch študenta so špecifickými potrebami.

Zákon NR SR č. 131/2002 Z. z o vysokých školách

Štátny vzdelávací program (ISCED 1 a ISCED 2)

	ISCED 1	ISCED 2
--	---------	---------

[illegible]

Školský vzdelávací program

[illegible]

Príloha H – Počet žiakov a pedagogických zamestnancov na Základnej škole Pavla Sabadoša Internátnej pre jedincov so sluchovým postihnutím v Prešove

Počet žiakov a pedagogických zamestnancov na základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím	
Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna – Prešov, Slovenská republika	
Počet žiakov na ZŠ	43
Počet učiteľov na ZŠ	44
Počet asistentov pedagóga	8
Počet žiakov na 1 učiteľa	1,02
Počet žiakov na 1 asistenta pedagóga	5,5

Príloha I – Rozdelenie žiakov so sluchovým postihnutím s kompenzačnými pomôckami na Základnej škole Pavla Sabadoša Internátnej v Prešove

Rozdelenie žiakov so sluchovým postihnutím s kompenzačnými pomôckami	
Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna – Prešov, Slovenská republika	
Počet žiakov na ZŠ s kochleárnym implantátom (KI)	14
Počet žiakov na ZŠ so slúchadlom (SL)	30

**Príloha J – Školský vzdelávací program Základnej školy Jána Vojtaššáka
Internátnej pre jedincov so sluchovým postihnutím v Levoči**

Školský vzdělávací program

[illegible]

**Príloha K – Počet žiakov a pedagogických zamestnancov na Základnej škole Jána
Vojtaššáka Internátnej pre jedincov so sluchovým postihnutím v Levoči**

Počet žiakov a pedagogických zamestnancov na základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím	
Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna – Levoča, Slovenská republika	
Počet žiakov na ZŠ	24
Počet učiteľov na ZŠ	34
Počet asistentov pedagóga	7
Počet žiakov na 1 učiteľa	1,42
Počet žiakov na 1 asistenta pedagóga	3,43

Príloha L – Rozdelenie žiakov so sluchovým postihnutím s kompenzačnými pomôckami na Základnej škole Jána Vojského Internátnej v Levoči

Rozdelenie žiakov so sluchovým postihnutím s kompenzačnými pomôckami	
Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna – Levoča, Slovenská republika	
Počet žiakov na ZŠ s kochleárnym implantátom (KI)	9
Počet žiakov na ZŠ so slúchadlom (SL)	10

**Príloha M – Školský vzdelávací program Základnej školy pre jedincov so
sluchovým postihnutím Internátnej v Lučenci**

Školský vzdělávací program

[illegible]

Príloha N – Počet žiakov a pedagogických zamestnancov na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátnej v Lučenci

Počet žiakov a pedagogických zamestnancov na základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím	
Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna – Lučenec, Slovenská republika	
Počet žiakov na ZŠ	12
Počet učiteľov na ZŠ	40
Počet asistentov pedagóga	4
Počet žiakov na 1 učiteľa	0,3
Počet žiakov na 1 asistenta pedagóga	3

Príloha O – Rozdelenie žiakov so sluchovým postihnutím s kompenzačnými pomôckami na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátnej v Lučenci

Rozdelenie žiakov so sluchovým postihnutím s kompenzačnými pomôckami	
Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím Internátna – Lučenec, Slovenská republika	
Počet žiakov na ZŠ s kochleárnym implantátom (KI)	1
Počet žiakov na ZŠ so slúchadlom (SL)	11

Príloha P – Transkripcia rozhovoru na Základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím Pavla Sabadoša v Prešove

M.D: „*Na začiatok sa Vás chcem spýtať, aký je systém vzdelávania v Spojenej škole Pavla Sabadoša pre jedincov so sluchovým postihnutím Internátnej?*“

I.P: „*Naša škola pokrýva vzdelávanie detí od 3 rokov, od materskej škôlky až po strednú školu, strednú odbornú školu alebo odborné učilište. Čiže máme jednu triedu materskej škôlky pre sluchovo postihnutých, potom máme základnú školu, špeciálne školy majú prípravný ročník, čiže od prípravného ročníka až po deviaty ročník základnej školy. Prvý stupeň je prípravný až 4.ročník, druhý stupeň od 5.ročníka po 9.ročník a potom po 9. ročníku môžu u nás žiaci pokračovať plynulo na našej škole alebo si vyberajú iné odbory na iných školách na Slovensku. U nás na strednej odbornej škole a odbornom učilišti a stredná odborná škola má študijné aj učebné odbory.*

Na odbornom učilišti máme odbor domáce práce a služby, je to odbor trojročný, kde žiaci na konci dostanú aj výučný list a tam môžu byť vzdelávaný žiaci s mentálnym postihnutím, čiže keď je kombinované viacnásobné postihnutie sluchové aj mentálne a potom môžu tam byť aj žiaci, ktorý neukončili celú základnú školu. Čiže keď dovърšili na základnej škole vek 16 rokov, v siedmom ročníku tak môžu potom pokračovať na odbornom učilišti. Tam je nižšia úroveň tým, že tam môžu byť vzdelávaný aj žiaci s mentálnym postihnutím čiže možno sú na tej istej úrovni ako žiak, ktorý skončí základnú školu niekde v siedmom ročníku. Tam majú veľa praxe,

M.D: „*Aký je Váš názor na integráciu jedincov so sluchovým postihnutím do bežného typu školy?*“

I.P: „*Môj názor na integráciu jedincov so sluchovým postihnutím do bežného typu škôl je taký, že Integrácia je fajn, súhlasím s integráciou, ale u takých detí, ktoré nato majú a hlavne záleží na tom ako vedia komunikovať. Pokiaľ dieťa so sluchovým postihnutím, je schopné verbálne komunikovať že nepotrebuje používať posunky, nech je integrované. Lebo v tej škole vedia s ním komunikovať a pracovať a vzdelávať. Ale ako náhle tam príde dieťa, ktoré je integrované a nevie rozprávať, tým pádom ho nevedia naučiť čítať a je problém s celkovo so vzdelávaním. Máme integrované šikovné deti, ktoré sú na gymnáziu, končia stredné školy, dokonca jednu teraz mám klientku z centra, ktorá začala študovať na vysokej škole. Dobré, super ide im to. Nie pre každého je tá*

integrácia a to že naše zákony sú postavené tak, že rodič rozhoduje o tom, kde bude dieťa vzdelávané, tak potom to tak končí. Takže my nemáme nato páky, nato aby sme tomu rodičovi aby sme toho rodiča doslovne donútili aby dal to dieťa na takú školu, ktorá mu bude prospešná, a kde budú ľudia, ktorí ho budú vzdelávať. Náš zákon je postavený tak, že škola keď má špeciálneho pedagóga môže mať integrovaných žiakov

M.D: „Mám k dispozícii Štátny vzdelávací program pre žiakov so sluchovým postihnutím ISCED 1 a ISCED 2. Sú nejaké rozdiely v školskom vzdelávacom programe oproti štátnom vzdelávacom programe ?

I.P: „ My sa tohto vlastne pridriavame, na základe toho máme vytvorené učebné plány, ale niektoré predmety ako sú slovenský jazyk, komunikačné zručnosti a prvý cudzí jazyk, začínajú naši žiaci vo štvrtom ročníku. Rozdiely sú minimálne, pretože podľa toho my máme nastavené jednotlivé rozvrhy pre jednotlivé triedy. Väčší problém je ten, že keď máme málo žiakov v danom ročníku, pre celú kompaktnú triedu, musíme mať spojené ročníky v jednej triede. My máme jednu triedu prípravného ročníka s kochleárnymi implantátmi to je čisto prípravný ročník. Potom máme spojený prvý a druhý ročník tam máme spojených žiakov. Tretí ročník máme samostatne tam je šesť žiakov, potom trieda ktorá je spojená prvý s druhým, máme troch prvákov a troch druhákov. Potom máme prípravný ročník tam sú deti s kochleárnymi implantátmi, tam je ich sedem. A potom máme jednu triedu druhý a tretí ročník sú tiež spojené a tiež s kochleárnymi implantátmi. Tam je štyria druháci, štyria tretiaci. Štvrtý ročník nemáme, Nemáme ani jedného štvrtáka, a potom máme piaty a šiesty ročník spojený, piatakov je šesť a traja šiestaci. Raritu máme takú čo sme ešte nemali spojený siedmy, osmy a deviaty ročník, dvaja siedmaci, štyria ôsmaci a dvaja deviataci. To je vlastne celá naša základná škola.

M.D: „Ktorý z profilových predmetov v školskom vzdelávacom programe by ste chceli zvýšiť ?“

I.P: „Potrebujeme jednoznačne posilniť hodiny Slovenského jazyka.“

M.D: „Aká je štruktúra jedincov so sluchovým postihnutím na základnej škole?“

I.P: „Ako som spomínala, máme prípravný ročník kde sú žiaci s kochleárnym implantátom a s načúvacím aparátom. V spojenom prvom a druhom ročníku máme prevahu žiakov s načúvacími aparátmi, druhý a tretí ročník máme čisto žiakov s kochleárnym implantátom a jeden tretí ročník žiakov s načúvacími aparátmi-

V spojenom piatom a šiestom ročníku sú žiaci s načúvacími aparátmi. V spojenom siedmom až deviatom ročníku máme žiakov s prevahou načúvacím aparátom.

M.D: *„Sú na základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím aj študenti, ktorý sú úplne nepočujúci?“*

I.P: *„Áno, my ich vzdelávame tak, že využívame vlastne totálnu komunikáciu, čiže sa používajú posunky, aj artikulácia, aj dieťa aby odzeralo, používa sa aj prstová abeceda, Čiže všetky možné dostupné spôsoby nato aby sa rozvíjala komunikácia. Hoci má dieťa 100% stratu sluchu, ale napriek tomu my vyžadujeme od neho aby sa snažilo rozprávať a žeby artikulovalo a verbálne sa vyjadrovalo nie len posunkami. V každej triede učiteľ sú skreslené názory nato keď rodič nám tu niekedy dáva dieťa a povie: Tak on prestane rozprávať on bude len posunkovať. Náš učiteľ nemá zatvorené ústa a len žeby posunkoval, ale keď posunkuje zároveň vždy aj rozpráva. Nikdy to nie je len o posunkoch.“*

M.D: *„Kto je zriaďovateľom Spojenej školy Pavla Sabadoša Internátnej v Prešove?“*

I.P: *„Naším zriaďovateľom bol Krajský školský úrad, potom sa zmenili na Obvodný úrad a teraz sú Okresný úrad. Taký paradox je pri Špeciálnych školách, že finančne patríme pod Ministerstvo vnútra SR a metodicky pod Ministerstvo školstva SR. Predtým to bolo, že sme patrili pod kraj a keď sa Krajské úrady zrušili, patrili sme pod Krajský školský úrad. Krajské úrady sa zrušili, tak vytvorili z Krajského úradu Obvodný úrad a ďalej zastrešoval Špeciálne školy, potom ich premenovali na Okresný úrad hoci je to logicky nezmysel, Sú Okresný úrad, ale svoju pôsobnosť majú v Kraji, lebo zastrešujú v kraji špeciálne školstvo. Ale finančný tok ide cez Ministerstvo vnútra SR. Je to také spleť“*

M.D: *„Ako by ste charakterizovali súčasne materiálno-technické zabezpečenie školy?“*

I.P: *„Vzhľadom nato, že sme v staršej budove tak vyskytujú sa tu technické problémy, priestorovo sme kapacitne absolútne naplnený, materiálne z rozpočtových prostriedkov tam nie je veľký priestor zabezpečiť materiál, skôr sa orientujeme na rôzne projekty, granty, cez tieto skúšame zabezpečiť či už materiálne zabezpečenie alebo výpočtovú techniku do tried a na výučbu“.*

M.D: *„Ako skvalitňujete vzdelávanie pre jedincov so sluchovým postihnutím?“*

I.P: „Skvalitňovanie vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím riešime nákupom nových a modernejších didaktických pomôcok, interaktívnych tabúl

M.D: „Viete mi povedať, aká je charakteristika pedagogického zboru, ktorá sa podieľa na vzdelávaní jedincov so sluchovým postihnutím?“

I.P: „Na škole máme plne kvalifikovaný pedagogický zbor. Keď sa prijímajú noví pedagógovia, tak dávame dôraz nato, že musia mať ukončenú špeciálnu pedagogiku. Ak je náhodou prijatý pedagóg bez špeciálnej pedagogiky, vyžadujeme aby si špeciálnu pedagogiku doplnil. „

M.D: „Sú na základnej škole pre jedincov so sluchovým postihnutím k dispozícii asistenti pedagóga?“

I.P: „Máme asistentov pedagóga a snažíme sa ich do tých tried u sluchových postihnutých, kde sú spojené dva ročníky. Tam je tá náročnosť práce toho učiteľa zvládnuť tou triedou učivo dvoch ročníkov. Hlavne tam sú poskytnutí pedagogickí asistenti a potom v triedach kde máme viacnásobne postihnuté deti. Asistenta máme kde sú spojené triedy 7,8,9. , tam kde je spojený 5 a 6 ročník, tam je asistent. Potom čo je 1 a 2 spojené tam je asistent. Potom druhy a tretí ročník kochleárny implantát, tam je asistent.

Spolu máme 8 asistentov. Všetci sú plne kvalifikovaný, Sú prítomní na prvom aj na druhom stupni. Majú ukončené maturitné vzdelanie – stredoškolské vzdelanie, a potom majú vzdelanie na metodickom centre pre asistentov.

M.D: „Sú tu asistenti počujúci aj nepočujúci ?“

I.P: „ Asistenti pedagóga sú všetci počujúci. Nepočujúcich máme pedagógov, máme jednu pani učiteľku nepočujúcu a potom máme troch vychovávateľov na internáte nepočujúcich.

M.D: „Koľko je celkový počet jedincov so sluchovým postihnutím na prvom a druhom stupni ?“

I.P: „44 je spolu, 26 žiakov je na prvom stupni, 18 žiakov na druhom stupni. “

M.D: „Spolupracuje Vaša škola so zahraničnými školami, ktorá by prospela ku skvalitňovaniu vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím?“

I.P: „Áno, naša škola spolupracuje so školou vo Valašskom Meziříčí a ešte nás oslovili Ivančice. Do Valašského Meziříčí chodia naši žiaci na výlety a exkurzie. “

M.D: „*Ako by ste charakterizovali spoluprácu rodičov so školou pre jedincov so sluchovým postihnutím ?*“

I.P: „*Škola – rodičia, je to prípad od prípadu tak by som povedala. Veľmi zlá komunikácia je s niektorými rómskymi rodičmi. Stáva sa to, že privedú dieťa do školy a nedojdu do školy len ku bránke a od bránky ho už pustia samého, žeby sme náhodou niečo od nich nechceli hlavne vyplatiť stravu a internát. Pritom my vyžadujeme od „rizikových detí“ aby prešli aj filtrom lebo vši sa množia aj v bežných školách v dnešnej dobe, Tak aj my a už vieme, ktoré deti nám tie vši občas prinesú takže od tých rodičov vyžadujeme aby prešli s tými deťmi našej pani zdravotníčke nech ich skontroluje v akom stave je dieťa až potom môže ísť do triedy a toto rodičia nedodržiavajú dupeme tu na nich že musíte najprv prísť za zdravotníčkou až potom môžete dieťa odniesť na internát a do triedy. Z niektorými je veľmi ťažká komunikácia. Občas sa stáva tak, že dieťa na internáte je a v piatok musíme telefonovať sociálnej pracovníčke že prídte pre dieťa na internát lebo nám tu ostalo. Občas sa to stane. Česť výnimkám rodičia, ktorý majú záujem sa informujú sú to väčšinou biely rodičia.*“

M.D: „*Ďakujem Vám veľmi krásne za Váš čas a že ste mi odpovedali na moje otázky k diplomovej práci.*“

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Martin Debnár

Odbor: Špeciálna pedagogika – obor

Forma štúdia: prezenčné štúdium

Názov práce: Systém vzdelávania jedincov so sluchovým postihnutím
na Slovensku

Rok: 2014/2015

Počet strán textu bez príloh: 96

Celkový počet strán príloh: 21

Počet titulov českej literatúry a prameňov: 10

Počet titulov zahraničnej literatúry a prameňov: 31

Vedúca práce: Mgr. Miroslava Kotvová